

Mendelova univerzita v Brně

Zahradnická fakulta v Lednici

Bakalárska práca

Zahradně-architektonická studie vybraného městského prostoru

Vypracovala: Júlia Bobříková

Vedúci bakalárskej práce: Ing. Iveta Kopřivová

Lednice 2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Júlia Bobříková**

Studijní program: Zahradní a krajinářská architektura

Obor: Zahradní a krajinářská architektura

Název tématu: **Zahradně-architektonická studie vybraného městského prostoru**

Rozsah práce: 40 stran textu + obrazová příloha

Zásady pro vypracování:

1. Prostudujte odbornou literaturu, mapové podklady a ostatní informační zdroje týkající se problematiky vybraného typu městského prostoru a navrhnete metodiku práce. Zaměřte se především na rozbor jejich charakteru, uspořádání, vybavenosti a převažujících aktivit.
2. Vypracujte literární rešerši k problematice daného typu městského prostoru.
3. Podrobně analyzujte zvolený modelový objekt na území Bratislavy pro potřeby zahradně-architektonické studie. Soustřeďte se především na vztahy urbanistické, architektonické, historické, biologické, provozní a programové (formou grafických příloh).
4. Vypracujte návrh řešení modelového objektu na úrovni architektonické studie. Při návrhu vycházejte z teoretické části práce. Návrh zdůvodněte a dokladujte příslušným obrazovým materiálem.
5. V diskusi a závěru zobecněte problematiku daného typu městského prostoru, principy jejich tvorby a vyslovte obecná doporučení pro jejich navrhování.

Seznam odborné literatury:

1. AMBROŽOVÁ, Z. Veřejné prostory malých měst – teoretická východiska. *Urbanismus a územní rozvoj*, 2010. sv. XIII., č. 6, s. 14–20. ISSN 1212-0855.
2. AMBROŽOVÁ, Z. Veřejný prostor jako počin tvůrce. *Urbanismus a územní rozvoj*, 2014. sv. 17, č. 3, s. 6–11. ISSN 1212-0855.
3. DAY, C. *Duch a místo*. Brno: ERA, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0.
4. GEHL, J. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, 2012. 261 s. ISBN 978-80-260-2080-6.
5. GEHL, J. – GEMZOE, L. *Nové městské prostory*. Brno: Era, 2002. 263 s. ISBN 80-86517-9-8.
6. HRŮZA, J. – ZAJÍC, J. *Vývoj urbanismu. : Il.díl. 1. vyd.* Praha: ČVUT, 1999. 191 s. ISBN 80-01-01549-1.
7. HRŮZA, J. – ZAJÍC, J. *Vývoj urbanismu I. 1. vyd.* Praha: ČVUT, 1997. 115 s. ISBN 80-01-01342-1.
8. NORBERG-SCHULZ, C. *Genius loci: k fenomenologii architektury*. Praha: Odeon, 1994. 218 s. ISBN 80-207-0241-5.

Datum zadání bakalářské práce: prosinec 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2016

L. S.

Júlia Bobříková
Autorka práce

doc. Dr. Ing. Dana Wilhelmová
Vedoucí ústavu

Ing. Iveta Koprivevá
Vedoucí práce

prof. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

Prehlásenie

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému „Zahradně-architektonická studie vybraného městského prostoru“ vypracovala samostatne a použila iba pramene, ktoré citujem a uvádzam v priloženom súpise literatúry.

Súhlasím aby bakalárska práca bola uložená v knižnici Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně a sprístupnená k študijným účelom.

V Lednici, dňa

Podpis

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí Ing. Ivetě Kopřivovej za vecné pripomienky, motivujúci prístup, ochotu a trpezlivosť pri vypracovaní bakalárskej práce. Veľká vďaka patrí tiež mojim blízkym za neutíchajúcu pomoc a podporu pri práci.

OBSAH

1. ÚVOD.....	6
2. CIEĽ PRÁCE.....	6
3. METODIKA PRÁCE.....	6
A. TEORETICKÁ ČASŤ.....	7
4. DEFINÍCIA POJMOV.....	7
5. HISTÓRIA TRHOV.....	8
6. TRHY V SÚČASNOSTI.....	10
7. VÝVOJ TRHOV V BRATISLAVE.....	11
8. LEGISLATÍVA.....	13
9. FUNKCIE A PRÍNOS TRHOVÝCH PRIESTOROV.....	14
9.1. Ekonomická funkcia.....	14
9.2. Sociálna funkcia.....	14
9.3. Priestorová funkcia.....	17
9.4. Každodennosť.....	18
10. FORMY A CHARAKTERISTIKY TRHOV, TRHOVÍSK A TRHOVÝCH MIEST.....	19
10.1. Rôznorodosť trhov vo svete.....	19
10.2. Časové charakteristiky.....	19
10.3. Veľkosť a jej dopad na užívanie trhu.....	20
10.4. Lokalizácia trhu.....	20
10.5. Otvorenosť a prekrytie trhovými miestami.....	21
10.6. Námestia a ulice ako priestory konania trhu.....	21
10.7. Zeleň na trhovými miestach.....	21
10.8. Tovar.....	22
11. PRÍKLADY SÚDOBÝCH REALIZÁCIÍ.....	24
11.1. Stánky pro zelené trhy.....	24
11.2. Besiktas Fishmarket.....	24
11.3. Market square.....	25
11.4. Hargreaves mall.....	25
11.5. Sustainable market square.....	26
11.6. Artists colony market.....	27
B. NÁVRHOVÁ ČASŤ.....	28
12. KOMPLEXNÁ ANALÝZA	

12.1. Základné údaje a lokalizácia.....	28
12.2. Širšie vzťahy.....	28
12.3. História.....	29
12.4. Prírodné podmienky.....	30
12.5. Demografická analýza.....	30
12.6. Analýza premávky.....	31
12.7. Analýza hluku.....	31
12.8. Funkčná analýza.....	32
12.9. Analýza majetkových vzťahov.....	33
12.10. Analýza služieb a prevádzok.....	33
12.11. Pasport technických prvkov.....	34
12.12. Inventarizácia zelene.....	35
12.13. Obraz miesta.....	35
12.14. Popis súčasného stavu.....	37
12.15. Problémová mapa.....	39
13. KONCEPT NÁVRHU.....	40
14. POPIS NÁVRHU.....	41
15. DISKUSIA.....	53
16. ZÁVER.....	54
17. ABSTRAKT.....	55
18. ABSTRACT.....	55
19. ZDROJE.....	56
19.1. Literatúra.....	56
19.2. Časopisy a články.....	56
19.3. Internetové zdroje.....	57
19.4. Iné.....	58
20. ZOZNAM OBRAZOVÝCH PRÍLOH.....	59
21. ZOZNAM PRÍLOH.....	60

1. ÚVOD

Kedysi, a nie je to dávno, život v Bratislave znamenal prechádzky po korze, pomalé cingajúce električky a živé rozhovory na trhoviskách. Ľudia boli hrdí na to, že sú z Bratislavy, že sú Prešporáci, nie preto že by to bola rastúca metropola ale kvôli jej atmosfére, kvôli priateľskosti, s ktorou pozývala svojich obyvateľov do ulíc, a tí na oplátku poznali všetky jej námestia, všetky malé uličky. Dnes je ale výrok „som z Bratislavy“ málokedy vyslovený s hrdosťou. Tento prerod trval sotva jednu generáciu. Ale ľudia sa dnes opäť začínajú zaujímať o mestský život, ktorý počas rokov stratili. Život v mestách zostal ukrytý na mnohých malých či väčších miestach, teraz je čas aby architekti a urbanisti pomohli využiť jeho potenciál.

Priestory málo diskutované, ktoré majú však k ľuďom veľmi blízko sú trhoviská a trhové námestia. Trhy sú miesta plné farieb, vôní a zážitkov, ktoré sa môžu stať súčasťou každodenného života v meste, rovnako môžu predstavovať príležitostnú dlho očakávanú udalosť. Ich možnosti využitia v mestských priestoroch sú veľmi široké.

Trhovisko na Žilinskej ulici v Bratislave, ktorému sa venuje časť tejto práce je práve takým priestorom, skrývajúcim potenciál života medzi okolitými ulicami, ktoré sú buď úplne tiché alebo preplnené zvukmi áut. O osude tohto miesta sa diskutuje už temer 20 rokov. Aký dopad by malo jeho zrušenie na komunitu ľudí, ktorá sa okolo neho vybudovala?

2. CIEĽ PRÁCE

Cieľom tejto práce je uchopenie tematiky trhov, konajúcich sa vo verejnom priestore miest, z pohľadu odboru záhradnej a krajinárskej architektúry. Na základe vyhľadania a spracovania všetkých dostupných relevantných informácií z rôznych zdrojov bude vypracovaná literárna rešerš popisujúca zvolenú tematiku. Následne budú prevedené analýzy územia trhoviska na Žilinskej ulici v Bratislave s prihliadnutím na faktory fungovania tohto typu mestského priestoru, zistené v rešeršnej časti práce. V záverečnej časti práce bude vypracovaný návrh stvárnenia priestoru trhoviska v súdobom pojatí vo forme štúdie, s cieľom ukázať možnosti prístupu k danému typu priestorov a aktivít.

3. METODIKA PRÁCE

Pred zahájením činností spojených so spracovaním bakalárskej práce bola vytvorená prehľadná osnova, stanovujúca obsah pre naplnenie zadania. Osnova je rozdelená na dve hlavné časti, teoretickú a návrhovú.

V teoretickej časti sú formou literárnej rešerše zhromaždené informácie z rôznych zdrojov, týkajúce sa problematiky trhových miest. Všetky zdroje dostupné vo fyzickej alebo elektronickej podobe sú uvedené v zozname prameňov v závere práce. Informácie získané ústnym podaním sú označené v texte. Citácie sú v texte označené autorom, rokom vydania, prípadne citovania u niektorých internetových zdrojov, a doplnené číslami strán. Štúdium zdrojov sa týkalo jednak všeobecného fungovania života a navrhovania vo verejných priestoroch a jednak cieleného vyhľadávania informácií o trhoch a to v rozmedzí Slovenskej a Českej republiky ako aj vo svete. V závere rešeršnej časti sú, s prihliadnutím na zistené skutočnosti, predstavené referenčné príklady trhových miest.

Druhá časť, návrhová, je spojená s konkrétnym miestom verejného priestranstva na Žilinskej ulici v Bratislave. Jej prvá časť je zameraná na analytický rozbor skúmaného územia a jeho najbližšieho okolia s významným prihliadnutím na charakteristiky, vyplývajúce z literárnej rešerše ako dôležité pre fungovanie trhového miesta. Predpokladom pre prevedenie analýz bolo zhromaždenie mapových podkladov týkajúcich sa dotknutého územia. Mapové podklady sú získané z oficiálneho geoportálu Slovenskej republiky. Následne bola prevedená korekcia podkladov podľa skutočnosti v teréne. Ďalšie údaje sú čerpané z platného územného plánu mesta Bratislava, schváleného v roku 2007. Inventarizácia zelene v rámci skúmaného územia bola prevedená na základe metodiky z predmetu Ateliér biotechniky I, prednášaného na Mendelovej univerzite v Brně. (Šimek, 2014-2015) Ostatné analýzy sú spracované na základe terénneho prieskumu a štúdia dostupných prameňov, uvedených v zozname v závere práce. Súčasťou analytických prác je i vytvorenie fotodokumentácie územia v rokoch 2015 a 2016.

Druhá časť návrhovej časti práce je venovaná praktickému výstupu, návrhu verejného priestranstva v podobe štúdie, spracovanej v rozsahu odpovedajúcej úrovni bakalárskej práce.

A. TEORETICKÁ ČASŤ

hodnotami, predávaním informácií alebo s históriou. (Ambrožová, 2014, s. 7)

4. DEFINÍCIA POJMOV

a. Trh

Trh môže byť definovaný ako spoločné stretnutie ľudí na účelom výmeny, kúpy alebo predaju. Toto stretnutie nemusí nutne prebiehať fyzickou prítomnosťou dvoch osôb. Trh existuje v prípade, že existujú ľudia, ktorí majú záujem o kúpu a ľudia, ktorí majú záujem o predaj konkrétnej veci. Takúto transakciu charakterizuje dobrovoľné rozhodovanie a dobrovoľná účasť predávajúceho i kupujúceho, obaja však podliehajú pravidlám konkrétneho trhu. (McMillan, 2002, s. 5-6)

b. Trhovisko

Trhovisko je nekryté alebo čiastočne kryté priestranstvo trvale vyhradené na sústredený predaj výrobkov a poskytovanie služieb. (Zákon 178/1998 z.Z.)

c. Tržnica

Tržnica je kryté zariadenie trvale účelovo určené na predaj výrobkov a poskytovanie služieb v prevádzkarňach a na prenosných predajných zariadeniach. (Zákon 178/1998 z.Z.)

d. Trhové miesto

Trhovým miestom sa rozumie trhovisko, tržnica, stánok s trvalým stanovišťom, verejné priestranstvo určené na konanie príležitostného trhu alebo na ambulantný predaj (Zákon 178/1998 z.Z.)

e. Verejné priestranstvo

Z pomerne nejednoznačnej zákonnej definície sa verejným priestranstvom rozumejú pozemné komunikácie ako námestia, trhoviská, triedy a ulice ako aj ďalšie priestory pod šírým nebom prístupné každému bez obmedzenia. (Zákon 84/1990 Z. z.) Verejné priestranstvá sú základným skladobným prvkom sídla, ktorý zaisťuje jeho životaschopnosť. (Veřejný prostor, veřejná prostranství: sborník z konference AUÚP, 2013, s. 7)

f. Verejný priestor

Pojem verejný priestor nie je legislatívne vymedzený. Verejný priestor sa dá popísať ako otvorené miesta, ktoré majú pre spoločnosť zvláštny význam, sú zviazané s všeobecne uznávanými

5. HISTÓRIA TRHOV

Obchod je spojený s počiatkom civilizácie. Významným spôsobom sa podieľal aj na formovaní miest a verejných priestranstiev. Za obchodom prichádza ďalší život vo všetkých formách.

Historicky sa najstaršie osady rozvíjali pozdĺž ciest a miest, kde sa konali trhy. Kupci si stavali stany a stánky pozdĺž najvyhľadávanejších ciest, kde ponúkali svoj tovar okoloidúcim. Stany neskôr nahradzovali trvalejšie stavby a postupne na mieste vyrástlo sídlo s budovami, ulicami a námestiami. Pôvodné cesty a trhové miesta, ktoré sa stali kryštalizačným bodom vzniku mesta zanechali stopu v mnohých moderných mestách. Mnohé pomenovania ako Old market square (Staré tržné námestie) v Nottinghamu, či Altmarkt (Starý trh) v Drážďanoch dodnes pomenávajú priestory, ktoré už dlho neplnia tržnú funkciu. Ich história je v nich však hlboko zapísaná. (Gehl, 2012, s. 198-199)

Význam trhovísk vzrastal hlavne v období kedy sa mestá stávali remeselne diverzifikovanejšie a mestský ľudia prestali byť sebestačný. Trhy predstavovali spojenie medzi mestom a jeho produkčným okolím, poľami, sadmi a lesmi. Denná potreba nákupu sa jasne odrážala v urbanizme. (Day, 2004, s. 164, Sidorová, 2014, s. 2)

Srdcom miest starého Grécka a Ríma boli agory a fóra, ku ktorým neodmysliteľne patrili trhy. Funkcia týchto priestorov nebola však zjednodušená iba na predaj na trhovisku, ale predstavovala komplexnú zmes sociálnych interakcií v priestore s dobrou akustikou a prehľadnosťou. (Hrůza, Zajíc, 1997, s. 59, 73)

História miest v našich zemiach sa začala najvýznamnejšie formovať až v období stredoveku. Stredoveké mestá často nadväzovali na už existujúce tržné miesta, ktoré boli kryštalizačným bodom formovania sídelnej štruktúry okolo nich. Zároveň v prípade novo zakladaných miest bolo najdôležitejšie nájsť vhodné umiestnenie pre námestie, ktoré poskytovalo miesto konaniu trhov. Jednotlivé tržné námestia mali najrôznejšie tvary, podľa ich vzniku. U miest založených to bývajú pravidelne vymerané štvoruholníky, u miest voľne rastlých ich tvar vznikol väčšinou rozšírením cesty, ulice alebo križovatky, väčšinou mávajú teda podlhovastý alebo trojuholníkový pôdorys. Postupne sa v sídle mohli vedľa hlavného tržného námestia formovať ďalšie vedľajšie trhoviská, väčšinou špecializované podľa druhu tovaru. (Hrůza, Zajíc, 1997, s. 90-92, 103) Na základe toho bolo potom vo veľkých mestách možné nájsť širokú škálu priestorov, ktorých názov prezrádzal druh tovaru, ktorý sa na nich predával. Obilný trh, Uhoľný trh, Dobytčí trh a mnoho iných. Niektoré z týchto priestorov nesú svoje pomenovanie vychádzajúce z predávaného tovaru dodnes, ako napríklad Senovážne námestie v Prahe, kde sa v minulosti vážili vozy so senom a obilím, ktoré sa tu následne predávalo. (Blažíčková, 2010, s. 9)

Právo na konanie trhov bolo tiež jedno z najdôležitejších mestských práv udeľovaných mestu

kráľom. (Hrůza, Zajíc, 1997, s. 94)

V celkovej štruktúre stredovekých miest mali trhy, respektíve námestia s trhmi tiež postavenie jediných skutočných otvorených verejných priestranstiev. Ich spoločenská funkcia v meste bola teda nezastupiteľná. (Uffelen, 2013, s. 7) Celková kompaktná štruktúra vtedajších miest s krátkymi pešími vzdialenosťami prepojujúcimi trhové námestia podporovala ich funkciu živých stredísk obchodu a remesiel. Čím sa vzdialenosti v meste predlžovali, tým viac sa menilo chovanie ľudí v jeho priestore. (Gehl, 2012, s. 9)

Navzdory zmenám, ktoré mestá prekonávali počas nasledujúcich storočí, trhy na otvorených verejných priestranstvách neustále fungovali ako integrálna súčasť života mestských obyvateľov.

Významnú zmenu prinieslo budovanie uzavretých tržníc, ktoré sa začali objavovať v polovici 19. storočia. Budovy tržníc začínajú predznamenávať presúvanie všetkého obchodu v meste do súkromných uzavretých priestorov. Ich ideou je systematický progres, prinášajúci zvýšenie hygieny a komfortu predávajúcim i nakupujúcim na trhu. (Státníková, 2010, s. 116) Táto idea je príznačná pre všetky urbanistické a architektonické počiny 19. storočia. Toto obdobie sanácie historických centier miest, otvárania prvých verejných parkov a plánovania širokých ulíc doplnených zeleňou si mimo iné kládlo za cieľ budovanie stavieb vodovodov, jatiek a tržníc. Nové budovy tržníc prinášajú do mesta tiež nové mierky, čo je typické pre všetky verejné budovy 19. storočia. (Hrůza, Zajíc, 1999, s. 193, 201) Ich rozloha sa pohybuje medzi 900 až 2000 m² a sú konštruované až pre 63 000 nakupujúcich. Sú tiež vybavené zdrojmi vody, elektriny a hygienickým zázemím. Očakávané bolo prijatie týchto stavieb ako pozitívneho kroku do budúcnosti. Tržnice sa však stretli odporom a protestami hlavne zo strany predajcov. Státníková uvádza, že na území Prahy bol mnohých prípadoch protest tak silný, že viedol k zamietnutiu plánu na stavbu tržnice, alebo jej samotnému krachu. Dôvody neprijatia týchto stavieb hneď na začiatku je možné analogicky hľadať v tom, čo vytvára čulý život v otvorených verejných priestranstvách. Uzavreté tržnice sú vizuálne izolované od ostatného priestoru. Vylučujú možnosť spontánnosti. Vykázanie predajcov z námestí a ulíc do uzavretých budov tiež výrazne limituje demokratický rozmer, ktorý majú trhy na otvorených priestranstvách. K vnútornému priestoru budovy architekti pristupujú s myšlienkou ekonomickej segregácie. Stánky bývali často rozdelené do 3. kategórií, podľa poplatkov, ktoré predajca musel platiť. Chudobnejší predajcovia si často nemohli dovoliť na trhu ďalej predávať. (Státníková, 2010, s. 116-117, 168) Navzdory tomu vzniklo na celom svete veľké množstvo tržníc a mnoho z nich funguje dodnes.

Vývoj sťahovania obchodu z verejných priestranstiev do uzavretých budov pokračoval v 20. storočí. Významným spôsobom k nemu prispeli modernistické teórie plánovania mesta. Tento prerod znamenal celkovú zmenu života v meste. Verejný mestský priestor, ktorý dlhú dobu fungoval ako

miesto stretávania a komunikácie v podstate prestal existovať v modernistických víziách. Zavrnuté tradičné ulice a námestia nahradili všadeprítomné parky. (Novák, 2014, s. 41) Spolu s rozvojom dopravy, obzvlášť po druhej svetovej vojne, ktorá človeku náhle umožňovala prekonávať každodenne veľké vzdialenosti sa rovnováha v mestách zmenila na konflikt. Rýchla automobilová doprava sa nemohla odohrávať zároveň s funkciami stretávania a trhu. Funkcia trhoviska z verejných priestranstiev preto postupne temer úplne zmizla. Obchod sa presťahoval zo stánkov najprv do obchodov pozdĺž ulíc a námestí, neskôr do obchodných domov a supermarketov a nakoniec do stále rastúcich nákupných centier, umiestnených väčšinou na okrajoch mesta. V obchodných centrách sa však nekoná všestranný, zábavný a demokratický život. Sú privátne a podliehajú veľmi striktným pravidlám v súlade s ich komerčným charakterom. Ich veľkým problémom je, že sú po skončení nákupnej doby uzatvorené. (Gehl, 2002, s. 13, 17) Tiež vyžadujú ďaleké dochádzanie z rezidenčných oblastí mesta, čím v súčasnosti významne zvyšujú objem dopravy na cestách. Trhy a obchody v centrách miest nedokázali cenovo konkurovať lacným hypermarketom na perifériách. (Day, 2004, s. 150) Tak nastala už pred temer štyrmi desaťročiami doba „hypermarketových nákupných zážitkov“. (Sidorová, 2014, s. 2) Dokument Český sen z roku 2004 veľmi farbisto zachytáva situáciu popularity nákupných centier vtedajšej doby v Českej republike. Rodiny trávili nedeľu v uzavretom nákupnom centre. (Klusák, Remunda) Podobnú situáciu popisuje vo svojej prednáške i profesorka Alisara Menakanit v Thajsku. Ľudia tu považujú za najdôležitejšiu udalosť svojho každodenného života návštevu obchodného centra, kde trávia väčšinu svojho voľného času a tiež míňajú väčšinu svojich peňazí. (prednáška, 8.10.2015) V niektorých krajinách ľudia postupne opúšťajú tento spôsob života, na iných miestach je však ešte hlboko zakorenený. Dôkazom toho je, že v Bratislave bolo za posledné dve desaťročia temer každý rok otvorené nové nákupné centrum. V súčasnosti tu pripadá na jedno takéto stredisko len približne 40 000 obyvateľov mesta. (Gonda, 2013)

6. TRHY V SÚČASNOSTI

Napriek stálej obľúbenosti nákupných centier môžeme v súčasnosti hovoriť o renesancií trhov na verejných priestranstvách. Ľudia postupne začínajú vyžadovať navrátenie verejného priestoru mesta jeho pôvodným funkciám miesta zhromažďovania, stretávania, trhoviska a kontaktného priestoru. (Gehl, 2012, s. 2014) O využití trhov za účelom obnovenia verejného života hovorí v Spojených štátoch amerických Jane Jacobsová a Robert Shepherd už v 70. rokoch minulého storočia. Popisujú ich pozitívny vplyv na komunitu vnesením obchodnej funkcie do často monofunkčných obytných oblastí a hovoria tiež o schopnosti pozitívnym spôsobom zapájať do verejného života ľudí z okraju spoločnosti. (Shepherd, 2008, s. 18-19, Jacobs, 2013, s. 400)

Zatiaľ čo v Spojených štátoch začali byť trhy plánovite využívané, v Českej a Slovenskej republike vychádza iniciatíva na ich konanie väčšinou takzvané zdola, zo strany ľudí, ktorý nestoja za plánovacími procesmi v meste. Popularita trhov jednoznačne narastá. Obzvlášť v Českej republike je možné vidieť nárast dočasných trhov s náplňou lákajúcou najmä mladých ľudí, s ponukou tovaru odrážajúcou súčasné trendy. Trhy dizajnérske, či zamerané na špecifické formy stravovania, ako vegánske trhy, sa konajú čoraz častejšie. Tento trend postupne preniká aj na Slovensko. (Sidorová, 2014, s.4) Mimo toho významne narastá i počet farmárskych trhov, ktoré sú odpoveďou na zvyšujúci sa dopyt po čerstvých produktoch s jasným pôvodom v mene zdravého životného štýlu. (Hájková, 2010, s. 12)

V roku 2012 urobila i centrálna Európa významný krok v ústrety trhom sformovaním projektu Central market, ktorý združil 6 krajín strednej Európy, Poľsko, Česko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko a Taliansko v diskusií o revitalizácií a propagácií tradičných trhov. V tomto 3 ročnom projekte išlo o znovuobjavenie trhov a trhovísk, o budovanie stratégie rozvoja miest s využitím ich potenciálu. Projekt vyzdvihuje úlohu trhov v histórii miest. Snažil sa navrhnúť čo najlepšie podmienky, ktoré by umožňovali aby sa tradičné trhy vrátili do mestskej štruktúry a aby opäť nastala rovnováha vo vzťahu trhov a miest. Jeho výsledkom je vypracovanie dokumentu s názvom Spoločná medzinárodná stratégia, ktorá sumarizuje zistené poznatky s cieľom revitalizácie tradičných európskych trhov a zabezpečenia trvale udržateľného rozvoja miest. (Central markets projekt: Common transnational strategy,2013)

7. VÝVOJ TRHOV V BRATISLAVE

Dynamický vývoj histórie trhov v mestách je možné demonštrovať aj na hlavnom meste Slovenskej republiky, Bratislave.

Kryštalizačným bodom pre vznik mesta Bratislava bolo už pred tisíc rokmi trhovisko pri brode cez rieku Dunaj. Toto trhovisko ležalo približne v mieste dnešnej ulice Ventúrska a obklopovali ho menšie sídliská. Predstavovalo intenzívny bod, kde sa stretávali cudzinci z celej Európy, ale i blízkej Ázie. (Holčík, 2014, s. 15) Zo sídlisk sa postupne stalo mesto, ktorému bolo v 14. storočí udelené oficiálne trhové právo. (Tkáčiková, 2013) V tomto období bolo trhovisko presunuté na miesto dnešného Hlavného námestia, kde pretrvalo až do 18. storočia, zároveň sa však rozširovalo na prilahlé plochy. (Holčík, 2014, s. 15) Tak ako bolo typické pre veľké mestá, postupne sa v meste formovalo niekoľko trhových plôch, špecifických druhom predávaného tovaru. Vedľajšie, dnešné Primaciálne námestie obýval Mäsiarsky trh. S ním bol ulicou spojený Chlebový trh, v priestore dnešného Námestia Slovenského národného povstania. Tesne za hradbami na dnešnom námestí pred Kostolom Najsvätejšej Trojice sa konal Uhoľný trh. Za hradbami sa tiež odohrával Dobytčí trh na dnešnom Odborárskom námestí. (Ortvay, 2006, s. 39, 49, 60)

V 18. storočí bol hlavný trh presťahovaný na miesto dnešného Námestia Slovenského národného povstania, na priestranstvo, ktoré stálo mimo pôvodného okruhu hradieb. Okrem tohto hlavného trhoviska existovala opäť celá rada menších lokálnych trhov, slúžiacich hlavne jednotlivým štvrtiam mesta. Nachádzali sa na dnešnej Blumentálskej ulici, na Rybnom námestí, Jakubovom námestí, na Vysokkej ulici sa odohrával Senný trh, na Kollárovom námestí najprv Ovocný neskôr Obilný trh.

Tak ako aj v iných mestách koncom 19. a začiatkom 20. storočia začalo mať mesto tendenciu odľahčovať centrálnu priestranstvá od trhovníkov a presúvať obchod do uzavretých priestorov. V roku 1910 bola otvorená budova Starej tržnice na okraji Námestia Slovenského národného povstania, kde sa odohrával hlavný mestský trh. Napriek tomu predaj z námestia a ulíc nezmizol, pred budovou tržnice sa sústreďoval predaj ovocia a kvetov a vžil sa mu teda názov Ovocný trh, vyššie na námestí sa zase sústreďoval predaj zeleniny a vžil sa mu názov Zelený trh. (Falt'anová, 2008)

Táto spolupráca fungovania trhov a tržnice fungovala pomerne úspešne až do druhej svetovej vojny a roku 1948, kedy sa v Československu zdalo, že prišiel koniec konania trhov. Situácia v mestách odrazu naznačovala, že sa za trhy na verejných priestranstvách mesto hanbí. Dochádzalo k ich častému presúvaniu a rušeniu, čo odradilo väčšinu predajcov. Niektoré z miest konania trhov v tomto období sú nasledovné: ulica Klariská, predpriestor Starej budovy rozhlasu, ulica Poľná. V 50. rokoch tiež vzniklo trhovisko na Žilinskej ulici, ktoré sa ako jediné z menších trhovísk zachovalo dodnes. Všetky ostatné trhy postupne zanikli a predaj sa sústredil do jedného centrálného

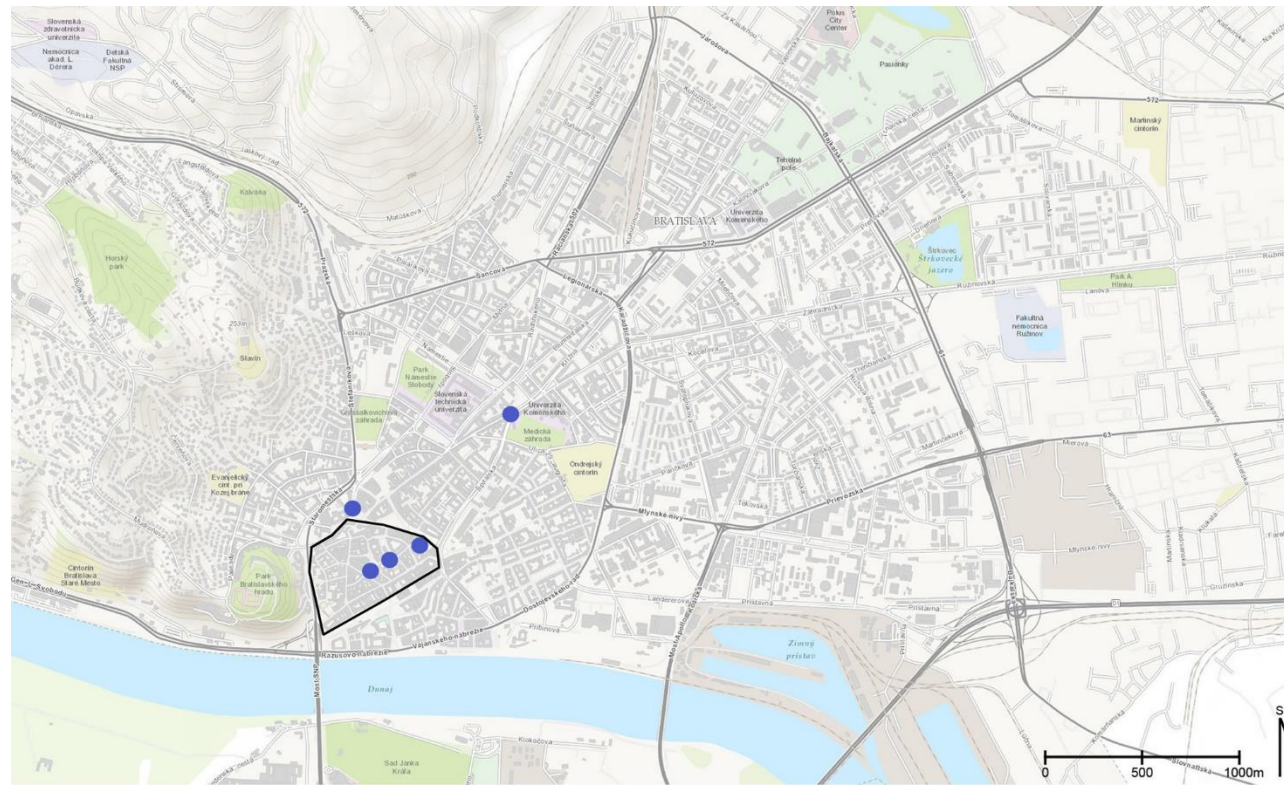
trhoviska na Miletičovej ulici, výrazne vzdialeného od centra mesta. V roku 1960 sa trhy prestali konať i v budove Starej tržnice a v tomto priestore ich nahradilo televízne štúdio. (Holčík, 2014, s. 15) V roku 1983 mesto otvorilo budovu Novej tržnice, ktorá mala byť bližšie k centrálnemu trhovisku, tým pádom bola však Nová tržnica taktiež situovaná mimo mestského centra. (Falt'anová, 2008)

Trhy sa do mesta začali postupne vracieť až po nežnej revolúcii. V roku 1993 sa na Hlavnom námestí konali prvé Vianočné trhy. (Holčík, 2003)

V súčasnosti v Bratislave fungujú 3 budovy tržníc: Stará tržnica, Nová tržnica a Farmárska tržnica. Konanie trhov v Starej tržnici bolo obnovené v roku 2013, v rámci projektu Central Markets. Na otvorených priestranstvách sa stále trhy konajú taktiež na troch miestach, ktorými sú: centrálnu trhovisko Miletičova, trhovisko na ulici Žilinská a trhovisko na ulici Poľná. Trhovisko na Poľnej ulici bolo znovuotvorené v roku 2014. Počet miest konania príležitostných trhov sa postupne rozrastá. Niektoré z nich sú miestami historických trhovísk: Hlavné námestie, Jakubovo námestie. Ostatné nachádzajú iné tradičné i menej tradičné miesta pre svoje konania: ulica Panenská, strecha Novej budovy Slovenského rozhlasu, záhrada Prezidentského palácu, galéria Cvernovka. Galéria Cvernovka sú zaujímavé industriálne priestory, v ktorých sa konajú rôzne dizajnérske trhy. K organizácii príležitostných trhov v súčasnosti významne prispieva občianske združenie Dobrý trh, fungujúce od roku 2011, ktoré usporadúva trhy raz alebo dva krát do roka na uliciach Panenská, Jakubovom námestí a v Starej tržnici zmienených vyššie. (O trhu, 2016)

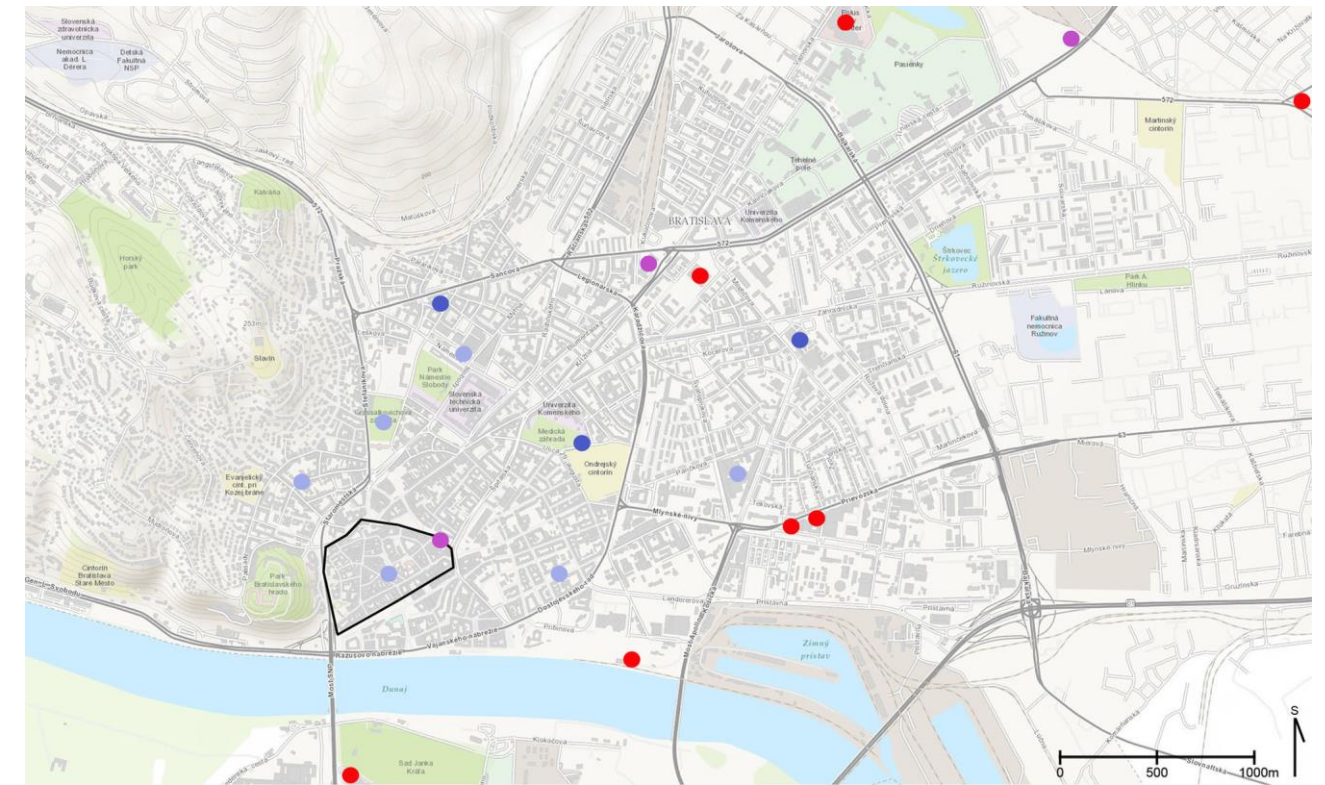
Naproti tomu stojí v Bratislave 14, v súčasnosti fungujúcich nákupných centier, vznikajúcich od roku 2000. Väčšina z nich sa nachádza v periférnych častiach mesta. (Zoznam nákupných centier v Bratislave, 2016)

Obrazové prílohy dokladujú ako sa trhy postupne odsúvali z mestského jadra. Do 18. storočia sa väčšina trhov konala v okruhu vnútorných hradieb mesta alebo ich tesnej blízkosti. (Obr. č. 1) V 18. storočí boli trhy vyst'ahované pred pôvodné hradby a spolu s rozširovaním zástavby sa začali vzd'alovať od mestského jadra aby dokázali obslužiť nové časti mesta. (Obr. č. 2) Po období od polovice 20. storočia až do nežnej revolúcie, z hľadiska organizovania trhov nepriaznivého, sa v súčasnosti do mestského jadra začali navracieť hlavne príležitostne organizované trhy. Trhoviská so stálou pôsobnosťou sa nachádzajú na okraji mestského centra alebo až za jeho hranicou. V centre mesta bolo obnovené pôsobenie Starej tržnice, ostatné tržnice sa nachádzajú v periférnych častiach mesta. Obchodné služby poskytujú i mnohé nákupné centrá, nachádzajúce sa v periférnych častiach mesta. Polovica z nich je od centra mesta natoľko vzdialená, že ich výrez mapy nezachytáva. (Obr. č. 3)

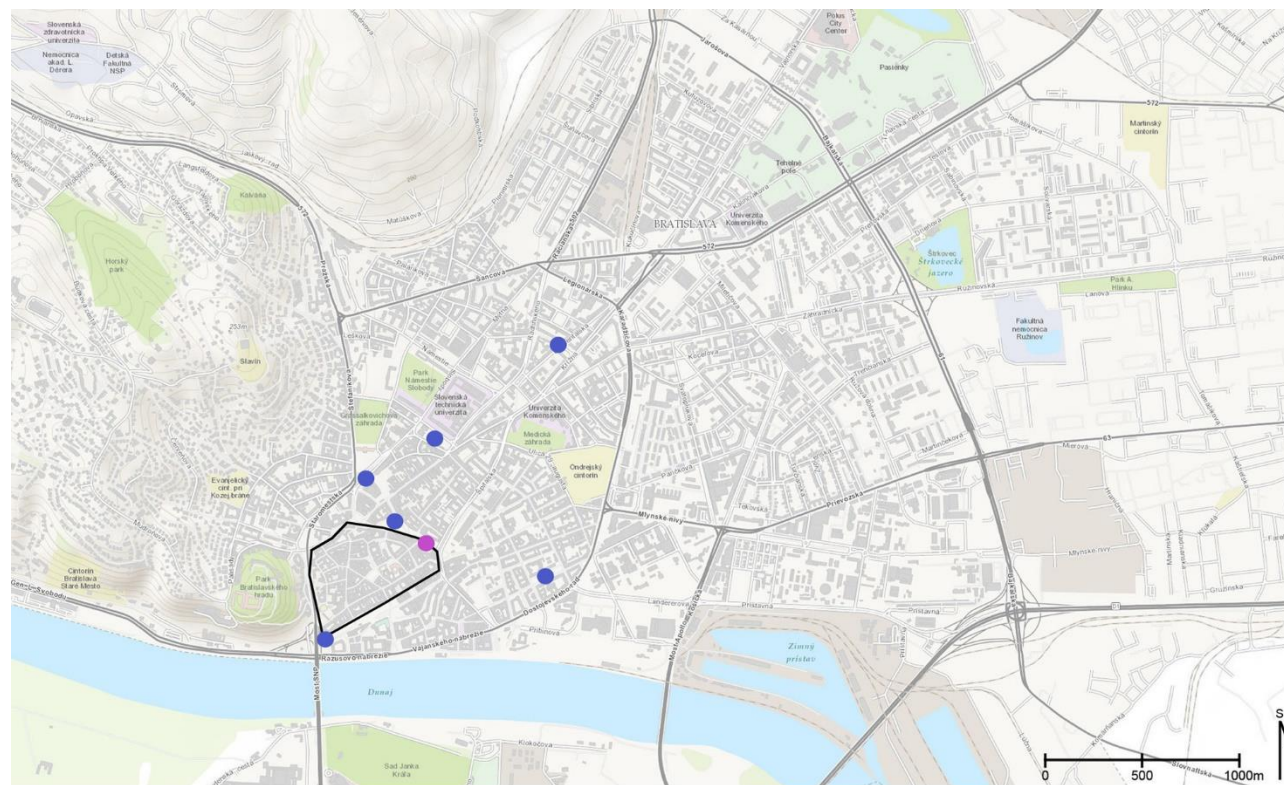
LEGENDA: ● Trhovisko
— Línia vnútorných hradieb mesta

Obr. č. 1: Trhoviská v Bratislave do 18. storočia

LEGENDA: ● Trhovisko ● Tržnica ● Príležitostný trh ● Nákupné centrum
— Línia vnútorných hradieb mesta

Obr. č. 3: Trhoviská, tržnice, trhové miesta a vybrané nákupné centrá v Bratislave v roku 2016

LEGENDA: ● Trhovisko ● Tržnica
— Línia vnútorných hradieb mesta

Obr. č. 2: Trhoviská a tržnice v Bratislave od 18. storočia do 40. rokov 20. storočia

8. LEGISLATÍVA

To akým spôsobom podporuje či sťažuje legislatíva jednotlivých štátov konanie a predaj na trhoch, jednoznačne ovplyvňuje ich množstvo a frekvenciu konania, ako aj ich úspešnosť. Sidorová uvádza, že Praha zaznamenala po roku 2006, kedy legislatíva zjednodušila organizáciu trhov v Českej republike, z 13 farmárskych trhovísk nárast na viac ako 190 farmárskych trhov, fungujúcich v roku 2014. (2014, s. 7) Faktorom úspešnosti trhov je podľa Shepherd a formálnosť predajcov na trhu. (2008, s. 11) Mieru formálnosti a pravidiel predaja opäť určuje do značnej miery legislatíva jednotlivých štátov.

Legislatívny rámec konania trhov a predaju upravuje v Slovenskej republike predovšetkým Zákon 178/1998 z.Z. o podmienkach predaja výrobkov a poskytovania služieb na trhovách miestach a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní. Tento zákon stanovuje podmienky konania trhu. Trh sa môže odohrávať iba na trhovom mieste, ktoré zriaďuje obec. Trhové miesto môže zriadiť aj iná osoba, vždy však na základe povolenia obce. V prípade, že sa jedná o pozemok v súkromnom vlastníctve môže sa trh konať iba so súhlasom vlastníka nehnuteľnosti. Obec stanoví tiež rámec druhu predávaného tovaru. Ustanoví obdobie konania trhu, trhové dni a prevádzkový čas trhu. Môže tiež stanoviť technické, prevádzkové a estetické parametre stánkov, ktoré budú mať na trhovom mieste trvalé stanovisko.

Zákon číslo 178/1998 z.Z tiež stanovuje podmienky samotného predaja, určuje, kto môže predávať na trhovách miestach a ukladá povinnosti predávajúcim, ako aj umožňuje ich kontrolu. Kvalita predávaných výrobkov sa vzťahuje predovšetkým na kontrolu kvality potravinových výrobkov a je zabezpečovaná Zákonom č.152/1995 Z.z. o potravinách v znení neskorších predpisov a Potravinovým kódexom SR. Všetky tri vyššie menované nariadenia sú záväzné.

Tieto tri nariadenia dlhodobo obmedzovali legálny predaj na trhoch. Pre predajcov stanovovali také podmienky, ktoré z trhu vylučovali malých farmárov a ľudí predávajúcich malé množstvo prebytkov zo záhrady. Predajcovia podľa nich museli mimo iného povinne používať elektronickú registračnú pokladnicu alebo virtuálnu registračnú pokladnicu, označiť svoje predajné zariadenie, a správcovi trhoviska predložiť doklad o oprávnení na podnikanie, povolenie na predaj výrobkov a poskytovanie služieb na trhovom mieste a preukaz totožnosti.

V roku 2011 vstúpilo v platnosť nariadenie vlády, ktoré upravuje vyššie menované zákony v prospech malých predajcov. Nariadenie vlády SR č. 360/2011 Z. z. „*ustanovuje hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov rastlinného a živočíšneho pôvodu a dodávanie mlieka a mliečnych výrobkov konečnému spotrebiteľovi a iným maloobchodným prevádzkam.*“ (Molnárová, Giertl, 2014, s. 13) Inými slovami teda špecifikuje

predaj farmárskych výrobkov z dvora. Takýmto predajom sa označuje činnosť provovýrobcu, ktorý svoje výrobky, či prebytky predáva v malých množstvách konečnému spotrebiteľovi. To znamená, že kupujúci tieto produkty nemôže ďalej používať v podnikateľskej činnosti. To predstavuje isté obmedzenie pre tento typ predaja, pretože nakupovať zeleninu a ovocie z dvora od malých farmárov nemôžu napríklad reštaurácie. V rámci rozšírenia záujmu o farmárske trhy by v budúcnosti mohli byť účelné zmeniť znenie nariadenia tak, aby umožňovalo ďalšie spracovanie a obchodovanie s produktami z dvora od malých producentov. (Lázslóová, 2015) Dôležité však je, že tento typ predaja nevyžaduje používať elektronickú registračnú pokladnicu ani inú evidenciu výnosov. Predávajúca osoba tiež nemusí mať oprávnenie na podnikanie. Predávané produkty musia byť ale výlučne jeho produktom a na zhotovenie svojho tovaru nesmie používať žiadne nakúpené suroviny. Toto nariadenie je záväzné rovnako, ako normy menované vyššie.

Ďalšou formou predpisu, ktorá by mala upravovať fungovanie trhu, je navrhovaný Kódex potravinových trhov, ktorý zatiaľ nie je oficiálne vydaný. Na rozdiel od predošlých noriem sú však tieto predpisy navrhované ako nezáväzné, podobne ako Kodex farmárskych trhov v Českej republike. V Českej republike kódex pochádza z dielne ministerstva poľnohospodárstva, no slúži iba ako formulácia rád ako viesť farmársky trh, bez sankcionovania jeho porušenia. (Špačková, 2011) Kodex farmárskych trhov a jeho navrhovaný ekvivalent na Slovensku, Kódex potravinových trhov, sú koncipované ako „kódexy cti“, trhové štandardy, a majú slúžiť lepšej orientácii nakupujúcich v ohľade kvality produktov na trhu. Na trhoch predpokladajú predaj tovaru, ktorý vychádza zo slovenských tradícií, predovšetkým z tradícií pestovania plodín, chovu hospodárskych zvierat a výroby potravinárskych produktov. (Molnárová, Giertl, 2014, s. 2-3, 12-15, Plencnerová, 2014)

9. FUNKCIE A PRÍNOS TRHOVÝCH PRIESTOROV

9.1. Ekonomická funkcia

Vyplývajú z jeho definície, primárnou funkciou trhu je predaj a nákup, či už sa jedná o virtuálny trh sa internete alebo práve o trh konajúci sa na verejnom priestranstve. (Sidorová, 2014, s. 31)

Trhy odohrávajúce sa na verejných priestranstvách, ktorým je venovaná táto práca, sú špecifické svojou ponukou, ktorá je väčšinou priamo závislá na dopyte zákazníkov. Na rozdiel od veľkých obchodných reťazcov, ktorých ponuka má veľmi široký záber v prebytkovej kvantite a nezohľadňuje lokálne potreby, trhy reagujú pružne na svojich zákazníkov. Brownová výstižne definuje: „*Trh je viac produktom rozumu a kalkulácie, produktom, ktorý odpovedá na dopyt.*“ (Brownová in Sidorová, 2014, s. 17)

Trhovisko má samo o sebe významný ekonomický vplyv, generuje tok peňazí, odohrávajúci sa na lokálnej úrovni v kontraste s všeobecným globálnym trendom, ktorý zastupujú práve veľké medzinárodné reťazce obchodov. Globalizácia síce vo veľkej miere obohacuje náš život, z ekonomického hľadiska nás ale často poškodzuje. A to spolu so sociálnymi a kultúrnymi dopadmi, ktoré z toho vyplývajú. (Day, 2004, s. 163) Sidorová uvádza, že v Nemecku je na výnose z blších trhov závislých viac ako 2 000 000 miestnych obyvateľov. (2014, s. 17)

Mimo tohoto priameho vplyvu sa viacerí autori zhodujú na tom, že trhy významne ovplyvňujú lokálnu ekonomiku i svojim katalyzačným potenciálom. Navzdory tomu, že je trh často vnímaný ako konkurencia, jeho vplyv, ktorý sa odráža v návštevnosti okolitých obchodov, kaviarenských a reštauračných prevádzok je pozitívny. (Sidorová, 2014, s. 18, Jacobs, 2013, s. 400) Tento potenciál môže a nemusí byť využitý a je priamo závislý na situovaní trhu a jeho prepojení na okolie.

V prípade, že prepojeniu bránia bariéry, pozitívny vplyv sa bude výrazne znižovať až do miery, kedy podľa obchodníkov nemusí byť vôbec badateľný. (Sidorová, 2014, s. 18)

Je teda zrejmé, že existencia alebo naopak neprítomnosť trhovísk v mestách priamo odráža celkovú orientáciu ekonomiky a logistiky štátu. Zatiaľ čo, štáty orientované na podporu lokálnej ekonomiky budú podporovať fungovanie trhovísk, a to hlavne v legislatívnom rámci, štáty orientované na globalizačné tendencie fenoménom trhoviska nevenujú pozornosť. (Sidorová, 2014, 94)

Často uvádzaným argumentom pre vznik klasických trhov na verejných priestranstvách je vynechanie prostredníkov v kolobehu potravín, poskytnutím miesta, kde producenti jedla priamo jedajú so zákazníkmi. Tento spôsob umožňuje reguláciu ceny potravín. Z trhoviska sa tak stáva miesto, kde bolo tradične možné nakupovať za najlepšiu cenu. (Shepherd, 2008, s. 21) V niektorých

kultúrach sa k trhovisku silne viaže i tradícia zjednávania ceny. Takáto stratégia predaja nie je pre krajiny v strednej Európe typická.

Je však možné pozorovať dve rôzne stratégie predaja, ktoré sú úzko späté s lokalizáciou trhu v meste, v druhom rade s jeho typom a teda jeho charakteristikami. Prvá stratégia sa dá najvýstižnejšie popísať ako zarábanie peňazí. Je prevažne pozorovateľná na miestach, kde neexistuje temer žiadna rezidenčná identifikácia návštevníkov s miestom konania trhu. Typicky to budú priestory kam sa dochádza autom. Zároveň bude dominantná na dočasných trhoch. Predajcovia sú zameraní na čo najvyšší možný výnos v krátkom čase. Druhá stratégia je spätá s budovaním klientely. Tento spôsob predaja, obohatený o postupné budovanie povedomia a dobrých vzťahov so zákazníkmi, je typický na úrovni stálych alebo pravidelne opakujúcich sa trhov a v priestore, s ktorým sa jasne identifikuje určitá lokálna komunita. Často je mierkou príjemnej atmosféry trhu. (Sidorová, 2014, s. 13-14)

Nákup, predaj a výmena tovaru sú integrálnou a nutnou súčasťou ľudskej spoločnosti. Ako také sa musia nevyhnutne odohrávať, preto na miesta vždy privádzajú ľudí. (Gehl, 2012, s. 20). Ich funkcia je teda nepopierateľne katalytická. Jan Gehl zároveň tvrdí, že nutnosť tejto aktivity jej zabezpečuje malú závislosť na kvalite priestranstva, v ktorom sa odohráva. (2012, s. 134) Vo veľkej časti sveta si však dnes ľudia môžu do veľkej miery vyberať, kde chcú nakupovať. Tento boj o zákazníka zabezpečuje jednak primárne kvalitu predávaných produktov a zároveň predaj takzvaného komplexného zážitku, ktorý zahŕňa atmosféru a zábavu, ktoré sú kritériom návštevníkov pri voľbe miesta, kde sa zapoja do nutnosti nákupných a predajných aktivít. (Sidorová, 2014, s. 8)

9.2. Sociálna funkcia

Je možné vychádzať z predpokladu, že ľudia sa vo svojej podstate a potrebách za posledné storočia nijak výrazne nezmenili. Všetko nasvedčuje tomu, že sú to stále bytosti sociálne, schopné samostatne sa pohybovať rýchlosťou približne 5 km za hodinu. Je pravdou, že človek celý život pociťuje neustálu potrebu získavania informácií. O ľuďoch, o živote, o spoločnosti, ktorej súčasťou je. Tieto informácie človek získava všade tam, kde sú iní ľudia. (Gehl, 2012, s. 25) Tento fakt výstižne popisuje Thomas Berry slovami: „*Každou bytosť živý fyzicky i psychicky jiné bytosti, nic neživý sebe sama.*“ (Berry in Day, 2004, s. 253)

Historicky ľudia žili v klanoch a rozšírených rodinách, kde bolo vždy prirodzené byť spolu, obklopený inými ľuďmi. V poslednom storočí sa však správanie človeka radikálne zmenilo. Na jednej strane sa v dôsledku zmeny charakteru dopravy a obchodu, teda dvoch z hlavných

pilierov, ktoré utvárajú mesto, zmenil spôsob akým sa ľudia môžu zhromažďovať. Na druhej strane je fenoménom dnešného sveta, že sa ľudia odrazu ocitajú v živote vo veľmi malých domácnostiach, alebo žijú úplne sami. (Gehl, 2002, s. 10-13, Gehl, 2012, s. 28) Na Slovensku bolo v roku 2011 29,5% domácností tvorených osamote žijúcimi osobami, zatiaľ čo v hlavnom meste, v Bratislave, sa podiel domácností jednotlivcov blížil takmer k 50 %. K tomuto stavu postupne viedlo zvyšovanie príjmu jednotlivých osôb, rast výšky dôchodkov, zvyšovanie rozvodovosti a tiež vysoká intenzita bytovej výstavby v 70. a 80. rokoch minulého storočia. Je tiež nutné podotknúť, že najčastejším dôvodom vzniku domácnosti jednotlivca je rozpad rodiny a to hlavne v dôsledku úmrtia, v druhom rade rozvodom. (Šprocha, Vaňo, Bleha, 2014, s. 90-93) V tomto prostredí oddelených rodín a príbuzenstva, jednovrstevných a riedko osídlených komunit, je moderným preklatím človeka samota. Keď človek žije sám, často sa nemá s kým porozprávať a je oddelený od sociálneho prostredia, ktoré by mohlo ovplyvniť jeho náladu. (Day, 2004, s. 254) S trendom znižovania počtu členov domácnosti sa teda zväčšuje potreba sociálnych kontaktov mimo domov, mimo túto uzavretú jednotku. (Gehl, 2012, s. 28)

Medziľudské kontakty prebiehajú na úrovni pasívnej a aktívnej. Väčšina kontaktov sa odohráva pasívne, pozorovaním diania naokolo. Tento spôsob je jednoduchý a nezáväzný a je vôbec najrozšírenejšou mestskou aktivitou. Naproti tomu menšia, ale viac rozmanitá skupina aktívnych kontaktov združuje rôzne formy priamych stretnutí, akými sú pozdravy, krátke rozhovory i dlhé schôdzky, popis cesty turistovi, či detské hry. To samozrejme vyžaduje špecifickejšie prostredie, ako jednoduché pozorovanie okolia, konkrétne prostredie, v ktorom je možné počuť a hovoriť. Akokoľvek samozrejme sa tieto kvality môžu zdať, s rastúcim objemom hluku v mestách, obzvlášť v dôsledku automobilovej dopravy, je viesť konverzáciu v mestách čoraz ťažšie. (Gehl, 2012, s. 22-23, 151-152)

Ďalšou skupinou kontaktov, ktorej podiel v posledných desaťročiach rapídne narastá, je nepriama komunikácia, ktorej médiami sú telefóny a internet. Niekedy sa zdá, že táto forma kontaktov prevládla v živote človeka, alebo minimálne v jeho hodnotovom rebríčku. Nepriama komunikácia umožňuje človeku posúvať hranice jeho spojenia s ostatnými ľuďmi. Čas a miesto strácajú v období internetu svoju rolu. (Day, 2004, s. 16) Dokonca i významná časť obchodu sa dnes presunula do virtuálnej roviny. Bazárom dnešného globálneho sveta je internet. Internet zmenil podmienky trhu, umožnil výmeny medzi kupujúcim a predávajúcim, ktorý by sa za iných okolností pravdepodobne nenašli. Prihlásením sa do globálneho elektronického nákupného centra si môžeme obstaráť prakticky čokoľvek. (McMillan, 2002, s. 5)

Tieto spôsoby nepriamej komunikácie však nemôžeme spojiť so žiadnym konkrétnym miestom. Internet a telefónne spojenie sú veľmi abstraktné pojmy bez výraznej identity a neumožňujú, pre

človeka tak potrebnú, identifikáciu s miestom. Moderný človek dlhú dobu veril, že ho veda a technika oslobodia od priamej závislosti na miestach. Táto vízia sa však ukázala ako nepravdivá. Človek 21. storočia sa tak často ocitá oddelený od reality, z čoho môžu prameniť mnohé existenciálne problémy a extrémne hľadania identity, ktorých svedkami sme v dnešnom svete. (Norberg-Schulz, 2010, s. 18, 21)

Naviac nepriama komunikácia zvyšuje podiel času, ktorý fyzicky trávim v súkromí. V súkromí áut, počítačov a telefónov. (Gehl, 2002, s. 20)

V dôsledku toho, práve ako protiváha toľkému množstvu nepriamej komunikácie a privatizácie života jednotlivcov, získava výrazne na atraktivite bezprostredné stretávanie ľudí a spoločenský život na verejných priestranstvách. (Gehl, 2002, s. 20) Táto skutočnosť pravdepodobne objasňuje i vzrastajúci záujem ľudí o miesta a aktivity, ktoré poskytujú určitú mieru temer nútenej socializácie. Ich návštevníci sú priamo vtiahnutí do diania napríklad formou krátkeho rozhovoru s predávajúcim na trhu. Vyhľadávanie takýchto miest, kde je temer zaručený ľudský kontakt tak môže byť priamou reakciou na dobu, kedy sú postupne dokonca aj pokladníci vo veľkých obchodoch nahrádzaní samoobslužnými pokladňami. Často sa tak ocitáme v pozícií návratu k pôvodným aktivitám v meste, ku ktorým patria neoddeliteľne i trhy.

Mestský priestor funguje ako miesto stretávania už tisíce rokov a práve táto jeho funkcia je jedna z najdôležitejších. Ľudia v meste sa vždy stretávali a zhromažďovali na mnohých úrovniach a pri mnohých príležitostiach. Ich bežný život v meste im počas jednej prechádzky poskytoval príležitosti pre rozhovory, stretnutia, zjednávanie obchodov a ponúkajú tovaru, zjednávanie svadiieb a mnoho iného, to všetko v priestore, ktorý bol špecifický tým, že bol verejný. Tieto okolnosti sa začali výrazne meniť v 20. storočí vplyvom plánovacích ideálov modernizmu, idúcimi ruku v ruke s inváziou automobilov. Obchod a služby sa z verejného priestranstva presunuli do prevažne súkromných priestorov nákupných centier. (Gehl, 2012, s. 25) Je jednoznačné, že výrazná premena jedného z hlavných pilierov fungovania mesta, ktorým je obchod, bude postupne meniť i priebeh ostatných mestských funkcií.

Zmysel mestských priestranstiev bol a je práve v tom, že sú verejné. Tým pádom privádzajú dohromady ľudí, ktorí sa navzájom súkromne a dôverne nepoznajú. (Jacobs, 2013, s. 71) Byť mestským človekom znamená, byť schopný stretávať sa s cudzími ľuďmi. Náš život predsa nemôže byť zložený len z ľudí, s ktorými máme dôvernú známosť. Jednak by tento kruh ľudí bol veľmi úzky a sotva by uspokojoval našu vrodennú zvedavosť a potrebu socializácie, jednak v dnešnej rýchlej dobe nemáme väčšinou čas na budovanie a udržiavanie takýchto veľmi blízkych sociálnych kontaktov s väčším počtom ľudí. Výstižné je tvrdenie Jane Jacobsovej: „*Súkromí ve velkoměstech*

je cenné“ (2013, s. 74) a to hlavne preto, že súkromie je jedným z charakteristických rysov, ktorý odlišuje mestá od predmestí a vidieckych sídel. Bez súkromia by veľkomestá začali strácať zmysel. Ak si ľudia v meste musia vybrať či budú zo svojho súkromia zdieľať všetko alebo nič, je obvyklé, že nezdieľajú nič, radšej ako by sa mali zaplietť do súkromných záležitostí svojich susedov. Na takýchto miestach dochádza k výraznej izolácii domácností a vyhýbaniu sa akémukoľvek priateľskému jednaniu a pomoci. (Jacobs, 2013, s. 71, 80)

Špecifikum verejného života je, že sa ho človek účastní dobrovoľne, dobrovoľne vstupuje do konverzácií a do priestoru, dobrovoľne určuje koľko o sebe odhalí a kedy zo situácie vycúva. Vo verejnom priestore má človek možnosť poznať všetky druhy ľudí, bez nežiadúcich a zaväzujúcich komplikácií, bez rozpakov a vysvetľovania. Je tiež typické, že na verejných priestranstvách môžeme výborne vychádzať aj s ľuďmi, ktorí sa od nás výrazne líšia. Existuje tu možnosť nadviazať medzigeneračné vzťahy, vzťahy s ľuďmi, s ktorými za iných okolností neprichádzame do styku, na trhovisku napríklad s pestovateľmi a chovateľmi. (Jacobs, 2013, s. 77) Zároveň sa tu stretávame aj so sociálnou nerovnosťou, a zdieľanie spoločného priestoru nám umožňuje väčšie vzájomné pochopenie. Predajcovia na trhovisku často zosobňujú skromný životný štýl v úzkom spojení s prírodou. Takéto stretnutia umožňujú obzvlášť mladej generácii vybudovať si úctu k inému spôsobu života. To je jeden z princípov, ktorý pomáha dosiahnuť v mestách sociálnu udržateľnosť. (Gehl, 2012, s. 109)

Trh je špecifickým miestom, na ktorom sa vo veľkej miere koncentrujú rozdielne sociálne skupiny ľudí. Často ide o skupiny, ktoré v dnešnej dobe nemajú šancu dostať sa do kontaktu temer na žiadnom inom verejnom mieste. Práve ich premiešanie je jedným z najdôležitejších prínosov trhov.

Špecifickou skupinou sú ľudia z vidieckej oblasti a ich stretávanie sa s mestom a mestskými obyvateľmi prostredníctvom predaja na trhu. Trhy boli vždy miestom spojenia mesta a jeho priľahlých polí a lesov. Táto závislosť mesta na jeho blízkom okolí je už minulosťou, čo môže prehlbovať odcudzenie miest a vidieku, ako aj ich obyvateľov. Obnovenie popularity farmárskych trhov v posledných rokoch, poskytuje viac príležitostí na stretnutia týchto dvoch skupín obyvateľov s rôznym životným štýlom.

Zaujímavou skupinou ľudí na trhu sú samotní predajcovia. Shepherd popisuje, že mnoho ľudí predávajúcich na trhu, nie len predáva svoj tovar, ale tiež vidia svoje miesto v komunite trhu ako dôležitý aspekt svojej identity. (2008, s. 19) Tento jav sa dá pozorovať hlavne na trhoch, ktoré majú vybudovanú silnú väzbu na konkrétne miesto. Tiež narastá so stupňom popularity trhov, zvyšujúcou sa v posledných rokoch, a to často nezávisle na väzbe na miesto. Z predávania na trhu sa v dnešnej dobe postupne stáva módna záležitosť, rozširujúca sa medzi mladými ľuďmi. V tomto prípade ide

obzvlášť o trhy s dizajnérskymi výrobkami alebo blšie trhy s oblečením. Predajcovia na trhu majú jedinečnú možnosť a zároveň povinnosť rozprávať sa so svojimi zákazníkmi. Na trhovisku sú teda skupinou, ktorá zažíva najviac aktívnych kontaktov. Osobitosť predavačov na trhoch spočíva aj v tom, že bývajú často zároveň producentami výrobkov a tovaru, ktorý predávajú. Majú teda osobné skúsenosti, ktoré môžu sprostredkovať svojim zákazníkom. Tieto „dobré rady“ sú pridanou hodnotou ich tovaru, ktorú nemožno dostať v dnes tak bežných supermarketoch. Od predajcov tiež do veľkej miery závisí atmosféra na trhu. Miera formálnosti ich prístupu sa odráža v celkovom zdaní chaosu alebo upravenosti trhu. Shepherd sa domnieva, že najvýraznejším rysom atraktivity trhoviska je jeho „reálnosť“, ku ktorej neoddeliteľne patrí určitý stupeň neusporiadanosti. Túto kvalitu podľa neho prinášajú na miesto z veľkej časti predavači takzvaného blšieho tovaru. (2008, s. 11) Je pravdou, že na trhoch, ktoré sa vyznačujú vysokou mierou organizácie a výrazne formálnym prístupom predajcov k zákazníkom sa vytráca pocit autenticity.

Trhovisko môže byť veľmi dôležitým miestom pre medzigeneračné stretnutia. Vekové zloženie návštevníkov je závislé na forme, druhu a čase, v ktorom sa trh koná. Sidorová uvádza, že zatiaľ čo cez týždeň trh navštevujú hlavne rodičia na rodičovskej dovolenke s malými deťmi, cez víkend prevažujú najmä celé rodiny. Popri nich sú veľmi významnou a početnou skupinou starší ľudia na dôchodku. Životný štýl dôchodcov v strednej Európe je v porovnaní so západom viac spoločensky, ekonomicky i priestorovo izolovaný. Trhoviská sú miestom, kde je možné nakupovať potraviny bez prostredníkov, teda za nižšiu cenu, čím sa stávajú atraktívnymi pre ekonomicky slabšie skupiny ľudí. Starší ľudia však trhy nenavštevujú iba z dôvodu výhodného nákupu, ale často kvôli nostalgiám, ktorú im tento spôsob nakupovania prináša. Trhy boli bežnou súčasťou ich mladosti. (Sidorová, 2014, s. 18-21) Toto prepojenie s minulosťou, im môže do veľkej miery pomáhať identifikovať sa i s dnešným svetom. Mnoho starších ľudí sa tiež s pribúdajúcim vekom stáva z rôznych dôvodov čoraz viac spoločensky izolovaných. Ich aktivity sa výrazne obmedzujú na pasívne sociálne kontakty. (Gehl, 2012, s. 25) Naopak na trhu majú mnoho príležitostí na aktívnu komunikáciu, či už v roli predajcov alebo kupujúcich. Návšteva trhu sa pre staršie osoby stáva významnou formou spoločenskej rekreácie.

Miesto konania trhu môže umožňovať vznik ďalšej skupiny ľudí, ktorú tvoria rezidenti oblasti. Pre ľudí bývajúcich v okolí konania trhu, môže táto atrakcia poskytovať významný priestor, kde je možné stretávať sa medzi sebou. Ako už bolo naznačené mestský život neumožňuje mať neustále otvorené dvere do súkromia. Viacerí autori sa však zhodujú, že pre dobré fungovanie ulíc a okresov je budovanie susedských vzťahov nepostrádateľné. Ich zmysel spočíva v nadobúdaní dôvery a istoty na uliciach a s nimi spojeného pocitu bezpečia v meste (Jacobs, 2013, s. 71, Day, 2004, s. 128) Sidorová pozoruje na trhoch, ktoré majú výrazne lokálny charakter pomerne rýchle vytvorenie

stabilnej komunity, v dôsledku veľkého množstva osobných kontaktov, ktoré sa tu odohrávajú. (2014, s. 53)

Trhy sú miestom ktoré umožňuje stretnutia ľuďom z najbližšieho okolia, z okrajových častí mesta, vidieka, ale v neposlednom rade i ľudí cestujúcich z diaľky, turistov. Trhy bývajú často uvádzané ako atrakcia v turistických sprievodcoch a na cestovateľských blogoch. (Sidorová, 2014, s. 50) Je tomu tak vo veľkých svetových metropolách, v Barcelone, či v Londýne, často ale aj v malých mestách ako napríklad Montpazier. Je to dôkazom toho, že život je najväčšou atrakciou, aká sa v meste dá nájsť. Trhy tiež nie sú klasickou turistickou pascou ako mnohé iné atrakcie v meste. Ich atraktivita je založená na stretnutí lokálnych ľudí. O tom svedčia aj predajné slová väčšiny turistických sprievodcov, ktoré trhy označujú za „autentický zážitok mesta“. Ďalším významným lákadlom, ktoré priťahuje turistov na trhy je jedlo. Na cesty do zahraničia nás často láka práve ochutnávanie netradičných, či skôr tradičných pokrmov. Jedlo ľudí spája so zemou, a poskytuje im silný zážitok daného miesta, či krajiny. (Day, 2004, s. 164)

„Člověk je člověku největší radostí“, vravia islandské verše (Gehl, 2012, s. 23). Tým účelne zachytili podstatu života v meste, ktorý zdá sa, funguje na princípe toho, že ľudia priťahujú ďalších ľudí, aktivity priťahujú ďalšie aktivity. Je jasné, že ak chceme hovoriť o spoločenskom živote miesta, je potrebné aby sa na ňom nachádzali ľudia. (Gehl, 2012, s. 22, 65)

Na trhoch sa kombinuje jedinečná zmes nevyhnutných aktivít nákupu a predaja, ktoré následne vyvolávajú vznik dobrovoľných aktivít, spolu s prítomnosťou ľudí, predajcov, ktorí na miesto priťahujú množstvo ďalších ľudí. Títo ľudia predávajúci na trhu, sú temer ako platené figúrky mestského života. Nie sú však platený žiadnym mestským orgánom, ale sami majú zo svojej prítomnosti profit. A to jednak finančný, z predaja, jednak významný sociálny prínos vo svojom vlastnom živote, formou stretávania sa s ostatnými ľuďmi. Ono stretávanie je často hlavným dôvodom prečo trhovisko vôbec navštevujú. Mesto a ostatní ľudia profitujú z ich prítomnosti pretože predajcovia pôsobia ako katalyzátor života. Nikto by si nemohol priať, ani vymyslieť lepší vzťah.

Keď trh priláka ľudí na miesto a tí sa tu cítia dobre, zostávajú na ňom dlhšiu dobu ako je nutné a budujú si k nemu vzťah, je možné hovoriť o jeho katalytickej funkcii v rámci mestského života. (Sidorová, 2014, s. 18)

Atraktivita trhu pre ľudí na jednej strane zabezpečuje ich prítomnosť v priestore, a zároveň podnecuje ostatných ľudí aby sa na toto miesto pozerali. A to zo všetkých miest, ktoré im to umožňujú. Z ulice ktorá vedie okolo, z balkónov a okolitých okien. Tým zabezpečuje množstvo „očí na ulici“, ako popisuje Jane Jacobsová vo svojej knihe. Živé miesta majú vždy okrem svojich návštevníkov i svojich pozorovateľov. To im zaisťuje bezpečnosť. (2013, s. 51)

9.3. Priestorová funkcia

Slabou stránkou moderného mesta je často jeho nedostatok charakteru, chudoba podnetov, neočakávaných objavov a premenlivosti v každodennom živote. Psychologická literatúra tvrdí, že celková chudoba podnetov môže byť príčinou pasivity a obmedzenia intelektuálnych schopností človeka. Kríza prostredia teda priamo súvisí s krízou osobnosti človeka. (Norberg-Schulz, 2010, s. 190-191)

Trh je aktivitou, ktorá prináša mnoho podnetov na miesto, kde sa odohráva. Všetky tieto podnety spolu dotvárajú charakter tohoto miesta a významne pôsobia na psychiku človeka, ovplyvňujú jeho náladu, chovanie. (Day, 2004, s. 17) Hoci boli trhy postupne vytlačené z pozornosti plánovačov a riadiacich pracovníkov mesta zdá sa, že dokážu navrátiť život temer akémukoľvek priestoru. Oživenie verejných priestranstiev síce nie je ich primárnym cieľom, je však nespochybniteľné, že menia pohľad ľudí na verejné priestory. (Sidorová, 2014, s. 8)

„Trh. Farbistá, voňavá a chaotická zmes ľudí, potravín a produktov všetkého druhu.“

(Sidorová, 2014, s. 1) Táto jednoduchá definícia popisuje jedinečné kvality, ktoré trh do verejného priestoru prináša. Veľké množstvo farieb rôznych produktov, obzvlášť ovocia a zeleniny, meniace sa počas sezón. Intenzívne vône čerstvých potravín, korenia a kvetov. Chute nových jedál, či naopak chute ovocia poznaného v detstve. Zvuky čulých rozhovorov predajcov so zákazníkmi vymieňajúcich si dobré rady. To všetko sú premenlivé podnety, ktoré dynamizujú priestor trhov. Vnášajú doňho momenty prekvapenia a intenzívne zmyslové zážitky. Vytvárajú rozmanitosť a zdanlivý chaos, sústredený v tomto priestore. Shepherd považuje tento chaos za esenciálny predpoklad hlbokého zážitku, ktorý tu ľudia získavajú. (2008, s. 19) Aktívne zapájanie ostatných zmyslov popri zraku, často sprostredkováva človeku mnoho dôležitejších informácií než vizuálne vnemy, a vytvára hlbšie zážitky. (Ambrožová, 2010, s. 16) Celková atmosféra, ktorú z veľkej časti vytvárajú práve tieto zmyslové zážitky je podľa prieskumov jedným z najvýznamnejších faktorov, pre ktorý ľudia trhy navštevujú. (Sidorová, 2014, s. 21)

V priestore, kde sa koná trh je tiež možné pozorovať zmenu ľudského chovania. Človek tu kráča pomalšie a dôkladne sa pozerá. Obchádza priestor viac krát, rozhoduje sa kde sa zastaví, kde bude nakupovať. Niektorí ľudia stoja a konzumujú kúpené jedlo, alebo sa rozprávajú. Ľudia tu trávia väčšie množstvo času. Takéto správanie výrazným spôsobom určuje, že priestranstvá, kde sa koná trh pôsobia živo. (Gehl, 2012, s. 70-71)

Pre človeka je dôležité aby prežíval svoj život ako významuplný, k čomu neoddeliteľne patrí identifikácia s priestorom, kde sa odohráva jeho každodennosť. Identifikácia s priestorom znamená cítiť sa tu ako doma, prítelivo, takzvané sa spriatelíť s miestom. (Norberg-Schulz, 2010, s. 5, 20) Slovom Edwarda Relpha: Človek potrebuje prežívať pocit takzvaného existenciálneho príslušnosti, podvedomého pocitu spojenia s miestom. (in Hubbard, Kitchin, Valentine, 2008, s. 46) Takáto identifikácia, predpokladá identitu miesta. (Norberg-Schulz, 2010, s. 21) Zatiaľ čo mnohé priestory sú len sterilnými plochami, ak chceme hovoriť o skutočnej identite, je potrebné ich naplniť prvkami odkazujúcimi k životu. Na trhoch je možné vidieť mnoho vecí, ktoré majú priame spojenie so životom. Ovocie, zelenina, jedlo, pitie sú všetko veci neoddeliteľne spojené so životom a takéto jednoduché prepojenie trhom prepožičiava dojem priateľskosti a pocitu pohody, ktorí tu ľudia zažívajú. (Day, 2004, s. 127)

Miesta s výraznou identitou, akými sú trhoviská zároveň pomáhajú človeku v meste s ďalšou základnou psychologickou funkciou, ktorou je orientácia. (Norberg-Schulz, 2010, s. 5) Ich osobitý charakter umožňuje ľahké pamätanie a zaradenie do siete mesta v mentálnej mape, ktorú si človek vytvára. (Gehl, 2012, s. 101) Stávajú sa z nich takzvané „landmarks“, príznačné stopy v krajine mesta. (Sidorová, 2014, s. 52)

9.4. Každodennosť

V dnešnom svete sa pripisuje väčší význam dátam ako skutočnému žitému svetu. Dáta však nie sú skonštruované pre napĺňanie potreby každodenného života. Denne sa tak dostávame do situácie, v ktorej nie sme súčasťou reálneho sveta. (Norberg-Schulz, 2010, s. 6)

Mimo toho je dnes možné často pozorovať, že dve kvality života krása a užitočnosť bývajú od seba oddelené. Ak chce človek zažívať oboje musí ich vyhľadávať na dvoch vzdialených miestach. Život však nemôže byť rozškatulkovaný. Jeho kvalita závisí na celistvosti a rovnováhe. Oba fenomény by mali byť obsiahnuté každodennom živote. Miesta bez krásy sú často tak nudné, že sa ich človek nenamáha vnímať. Prechádza nimi každý deň s temer vypnutou myslou a túži po hľadaní stimulácie na iných miestach. Preto sa hľadanie zábavy dnes často uchýľuje k extrémom, ako kompenzácia za všetok čas strávený v abstraktnom svete dát, a nudných miest. Mnoho našich ciest slúži chuti pozrieť sa na zaujímavejšie miesta. Sú reakciou na nevyrovnanosť nášho okolia. Ak nás neteší pobyt na mieste, kde prežívame každodennosť, nemáme sa kde zastaviť, nemáme kde stretávať ľudí, musíme cestovať inam. (Day, 2004, s. 38, 128, 157, 202)

Zdravie človeka pramení z prostredia, ktoré mu poskytuje inšpiráciu, motiváciu, zmysel a naplnenie. (Day, 2004, s. 202) Ak je odsúdený hľadať tieto podnety iba mimo svoj každodenný

život, čakať na správnu chvíľu a zvyšok času tráviť v šedom prostredí fádnosti, bude to mať vážny dopad na vnímanie kvality svojho vlastného života. Ľuďom by mala byť poskytnutá možnosť objavovať, skúšať a zažívať rozmanitosť v ich „obvode“ v ich okolí, kde trávia najviac času. Do tejto kategórie prispievajú významne i trhy so svojou bohatosťou podnetov koncentrovanou na jednom mieste. Týmto spôsobom jednak zostáva množstvo peňazí v miestnom obeh, čo zabezpečuje stabilnú miestnu ekonomiku, namiesto šetrenia väčšej sumy peňazí, ktoré ľudia naraz vydajú za ďalekú cestu aby zakúsili rozmanitosť a jednak je týmto spôsobom ich život bohatý v každom okamžiku namiesto prežívania od dovolenky k dovolenke. (Jacobs, 2013, s. 162-163)

Trh môže byť bežnou súčasťou života obyvateľov. Tento vzťah má pozitívny dopad na kvalitu ich života aj na kvalitu a bezpečnosť oblasti mesta, v ktorej sa nachádza. Pomáha ľuďom byť miestnymi. Jeho farby, sociálne interakcie a všetky ostatné podnety, môžu vytvárať rámec každodenných nákupov v protíváhu k neosobným veľkým obchodom, typickým pre dnešné mestá. Mesto jednoducho potrebuje miesta každodennosti. (Ivašková, 2014)

10. FORMY A CHARAKTERISTIKY TRHOV, TRHOVÍSK A TRHOVÝCH MIEST

10.1. Rôznorodosť trhov vo svete

Temer každá aktivita a funkcia sa odohráva v rôznych častiach sveta rozdielnym spôsobom a vyžaduje si miesto s odlišnými vlastnosťami. Dokonca i v prípade, že sa jedná o úplne základnú funkciu ako napríklad prijímanie potravy, je možné nájsť veľké rozdiely, v spôsobe, akým tento úkon ľudia vykonávajú v rôznych krajinách. Tieto rozdiely sa vyvinuli v dôsledku odlišných podmienok, za ktorých vznikali tradície a kultúry. (Norberg-Schulz, 2010, s. 6) Nie je preto prekvapujúce, že i trhy majú okolo sveta najrôznejšiu podobu.

Najzaujímavejšie príklady je možné nájsť na miestach, kde sa ľudia museli prispôbiť veľmi špecifickým prírodným podmienkam. Na miestach, kde veľké množstvo vody v sídlach formuje každodenný život obyvateľov, sa trhy prispôbili tomuto médiu. Plávajúce trhy sú v typickou aktivitou odohrávajúcou sa na verejnom priestranstve, ktoré predstavujú vodné kanály. Je možné ich nájsť hlavne v centrálnej časti Thajska, ale i v Indonézii a Vietname. Na týchto trhoch sa tovar predáva z člnov, ktoré sú ekvivalentom stánkov na klasickom trhovisku. Je možné kúpiť tu hlavne čerstvé ovocie, zeleninu a lokálne pokrmy, čerstvo pripravované priamo na loďkách, ktoré slúžia aj ako plávajúca kuchyňa. V súčasnosti ide o jednu z najväčších turistických atrakcií týchto regiónov, ale tradične, po mnoho storočí, predstavovali srdce komunity mesta. (A. Menakanit, prednáška, 6.10.2015) Obchod odohrávajúci sa na vode je však možné nájsť i na iných miestach, kde voda, a vodná doprava hrá významnú rolu v živote obyvateľov. V Európskom kontexte sú takýmto príkladom Benátky. V Benátkach sa mnoho stánkov s ovocím ma zeleninou nachádza práve na malých loďkách, kotviacich na vodných kanáloch. Je možné pozorovať ako sa okolo týchto stánkov kumuluje život a to nie len turistický ale hlavne život lokálnych obyvateľov.

Počasie je často tiež jeden z faktorov, ktoré ovplyvňujú trhy na miestach, kde sú klimatické podmienky extrémne. V oblastiach, kde počas dňa nepretržite svieti slnko a spôsobuje horúčavy, sa život prirodzene začína odohrávať podvečer so západom slnka. Na týchto miestach sú typické večerné, či nočné trhy, ktoré majú tak jedinečnú atmosféru, že ich ekvivalent sa postupne začína objavovať i v oblastiach s miernou klímou. Pôvodne však vznikali z nutnosti, ako reakcia na podnebie. Takýmto príkladom môže byť nočný trh v Stone towne na Zanzibare, ktorý sa nachádza neďaleko rovníku. Dnes je tento trh, tiež turistickou atrakciou, kde je po zotmení možné ochutnať všetky tradičné pokrmy tohto ostrova. (Wiens, 2012)

Kultúra a temperament obyvateľov, tiež vytvára výrazné rozdiely v spôsobe fungovania trhu a jeho celkovom vzhľade. Stredoeurópsku kultúru je možné popísať vo verejnom živote ako

konzervatívnu. Gebrian nás označuje za národ plachých ľudí. To je pravdepodobne jeden z dôvodov, prečo bolo možné vo veľmi krátkom čase vytesniť trhy z verejného života. (in Sidorová, 2014, s. 24) V niektorých častiach sveta je však trhová kultúra nezmazateľnou súčasťou obyvateľstva a ich temperament posúva atmosféru trhov na novú úroveň. Typickým rysom je zjednávanie cien, ako neoddeliteľná a očakávaná aktivita na trhu. Táto tradícia je stále živá hlavne v ázijských krajinách, v Indii, Indonézii, Turecku a iných. Je nielen ekonomickým rysom danej kultúry, ale zároveň slúži ako hra pre ľudí na trhu. Zúčastnenie sa tejto špecifickej hry, je často práve dôvodom návštevy trhu. (Sood, 2010)

Je tiež nutné podotknúť, že v mnohých zemiach sú trhy neoddeliteľnou súčasťou života na ulici z nutnosti. Táto nutnosť vyplýva z ekonomickej situácie krajiny. Zatiaľ, čo vo väčšine Európy je táto nutnosť prekonaná ekonomickým rozvojom, v mnohých, takzvané rozvojových krajinách, v iných častiach sveta sa musia dôležité denné činnosti odohrávať na verejných priestranstvách. Často v takýchto oblastiach nevedia, aký veľký prínos im to poskytuje a akonáhle to ekonomický rozvoj dovoľí, kvalít medzi ktoré patria i trhoviská, sa mestá zbavia. Tým sa zbavujú časti mestského života. Naprávať takéto škody je následne o veľa zložitejšie. (Gehl, 2012, s. 216)

10.2. Časové charakteristiky

Trhy je možné rozdeliť z hľadiska času podľa toho, kedy a ako dlho sa odohrávajú. Každá časová kategória trhov umožňuje napĺňanie rozdielnych funkcií, respektíve umožňuje rôznu mieru rozvinutia funkcií, popísaných v predošlej kapitole a tiež významne ovplyvňuje konštrukcie, ktoré sa na mieste objavujú v dôsledku konania trhu.

V prvom rade je možné trhy rozdeliť na stále a dočasné v rozmedzí jedného roku. Stále trhy sa konajú pravidelne počas celého roku. Tieto trhy sa stávajú inventárom mestskej štvrte. Ich stálosť im umožňuje postupné rozvinutie ich plného potenciálu a vytvorenie trvalých vzťahov v komunite. (Sidorová, 2014, s. 53) Pre človeka je nevyhnutná určitá miera stability, aby mu umožňovala identifikovať a orientovať sa v priestore a živote samotnom. (Norberg-Schulz, 2010, s. 18) Mnoho celoročných trhov máva stanovenú prestávku, väčšinou počas chladných mesiacov. To však nenaruša ich stálosť a nepretrhá trvalé väzby vznikajúce medzi predajcami a nakupujúcimi.

Dočasné trhy sa naopak konajú iba v určitom ohraničenom časovom rozmedzí. Často sa viažu ku špecifickej udalosti, ako napríklad vianočné trhy. Dočasné trhy môžu byť viazané aj na konkrétnu sezónu. Príkladom sú farmárske trhy, ktoré sa odohrávajú len v niekoľkých teplých mesiacoch v roku. Vyznačujú sa väčšou propagáciou, v záujme pritiahnutia veľkého počtu ľudí v obmedzenom čase trvania trhu.

Ďalej je trhy možné rozdeliť podľa toho, či sa konajú iba jeden deň v periodicky sa opakujúcom intervale, alebo fungujú každý deň. Ako všeobecný trhový deň je vnímaná sobota a to už od obdobia stredoveku. V prípade, že sa trh koná opakovane iba v jeden deň, vo väčšine prípadov je týmto dňom sobota. Zároveň aj keď sa trh koná každodenne je sobota vnímaná ako najsilnejší nákupný deň. (Sidorová, 2014, s. 7, Antolová, 2016)

Konanie rôznych typov trhov je rozdielne i v priebehu jedného dňa. Niektoré trhy sú viazané na denné, niektoré na nočné hodiny, alebo dochádza k ich prelínaniu. Denné trhy sa konajú prevažne v časti dňa kedy je vonku svetlo. V prípade stálych trhov bývajú často viazané na dopoludňajšie hodiny. Nočné trhy začínajú buď až so západom slnka, alebo je ich trvanie pretiahnuté do neskorých večerných hodín. Typickým príkladom takéhoto prelínania sú vianočné trhy.

Konštrukcie trhových stánkov, pultov či tienidiel je tiež možné popísať ako dočasné a stále. Dočasné konštrukcie sú prenosné. Nie sú pevne spojené so zemou. Môžu mať najrôznejšiu podobu od slnečnikov a plastových stolov až po búdky s jednotným dizajnom, ktoré je v súčasnosti možné vidieť na mnohých námestiach v Českej a Slovenskej republike, obzvlášť pri príležitosti konania vianočných trhov. Stále konštrukcie predstavujú pevnú výbavu trhového miesta, spojenú so zemou, tým pádom neprenosnú. Rovnako majú rôznu podobu. Často býva pevnou konštrukciou na mieste tieniaci systém, zatiaľ čo pulty si predajcovia prinášajú a rozkladajú iba v čase konania trhu. Istý medzistupeň predstavujú pohyblivé konštrukcie stánkov, ktoré však zostávajú na mieste prítomné počas celého roku. Tento prístup je možné vidieť na mnohých stálych trhoviskách na Slovensku, a tiež na mnohých námestiach, ktoré sú dlhodobo vybavené prenosnými búdkami, ktoré umožňujú konanie rôznych dočasných trhov.

10.3. Veľkosť a jej dopad na užívanie trhu

Veľkosť priestoru má zásadný dopad na jeho vnímanie ľuďmi. Je určená jeho hranicami. Tak ako chápali už v starovekom Grécku, hranice sú to, kde zjavujúce sa veci získavajú svoj počiatok. (Heidegger in Norberg-Schulz, 2010, s. 13.) Veľkosť priestorov je jeden z určujúcich faktorov pocitu pohody na mieste, tiež je zásadným rámcom určujúcim, aké aktivity sa tu môžu odohrávať. V konečnom dôsledku je každý priestor nejak ohraničený. Vzdialenosť hraníc nám ale napovedá ako dlho budeme musieť ísť kým celý priestor prejdeme. Niektoré veľké priestory sa potom môžu zdať neprekonateľné a nemáme chuť strácať každý deň ich návštevou. Naproti tomu malé, tesnejšie uzavreté priestory na nás môžu pôsobiť ako krátke zastávky, ktoré si radi každodenne užijeme. (Gehl, 2012, s. 163) Tento princíp platí presne i vzhľadom k veľkosti trhoviska. Rozloha trhoviska bude teda výrazne limitovať, či sa trh môže odohrávať každý deň, alebo či bude jeho konanie

rezervované na určitý deň v týždni či mesiaci.

Vyslovenie magickej presnej veľkosti, ktorá by bola ideálnou kombináciou medzi dostatočne veľkým priestorom, kam sa zmestí čo najširšia ponuka tovaru a zároveň primerane malým priestorom, v ktorom sa človek cíti pohodlne, je nemožné. Je možné sa však oprieť sa o niektoré rozmery vyplývajúce z ľudských zmyslov, ktoré priestoru zabezpečia výraz pohodlia. Sociálne zorné pole človeka má rádius približne 100 metrov. Priestor do veľkosti 100 metrov je pre človeka ľahko prehliadateľný a to mu umožňuje viac sa sústreďovať na detaily v jeho blízkosti. Iné ľudské zmysly ako sluch, čuch a hmat vyžadujú ešte menšie vzdialenosti. Z 50 až 70 metrov síce počujeme volanie o pomoc, keď však chceme viesť konverzáciu potrebujeme vzdialenosť maximálne 7 metrov od seba. Predaj na trhu je priamo zviazaný z krátkymi rozhovormi v najrôznejšej škále, od osobných rozhovorov odohrávajúcich sa v tesnej blízkosti od 45 centimetrov, cez spoločenskú vzdialenosť od 1,2 do 3,7 metra, čo je bežná vzdialenosť medzi predajcom a zákazníkom na trhu, až po vzdialené pozdravy okoloidúcich. Je bežné vidieť ľudí neustále meniť povahu rozhovorov, približovať sa a vzdalovať, ak si chcú udržať odstup. Je preto dôležité zabezpečiť dostatočný priestor na všetky spoločenské manévry. Dostatočný priestor si vyžaduje aj nedotyková vzdialenosť, ktorá človeku v priestore zabezpečuje komfort. V prípade, že je jeho intímna zóna narušená je typické, že klopi pohľad a prestáva vnímať okolie. To výrazne naruší príjemný zážitok, ktorý by mal mať z návštevy trhu. (Gehl, 2012, s. 35-47)

Menšie priestory plné detailov, ktorých je na trhu dostatok, zabezpečujú bohaté a intenzívne zmyslové zážitky. Všetky tieto vnemy z krátkych vzdialeností tvoria protiváhu priehrštiu vzdialených informácií, ktorých je plný moderný život. (Gehl, 2012, s. 47)

Všeobecne je teda možné oprieť sa o radu Svena Ingvara Anderssona: „*Vždy se ujistěte, že není dost místa.*“ (Andersson in Gehl, 2012, s. 51)

10.4. Lokalizácia trhu

Lokalizácia trhu v mestskej štruktúre je dôležitá hlavne z hľadiska jeho prístupnosti. Trhy je možné rozdeliť podľa vzdialenosti od mestského centra nasledovne: trhy v historickom centre mesta, trhy v rámci vnútornej kompaktnéj zástavby mesta, trhy vo vonkajšom meste a trhy na predmestiach. (Sidorová, 2014, s. 18)

Lokalizácia zároveň výrazne ovplyvňuje možnosť napojenia trhu na iné formy obchodu a ostatné funkcie mesta. Toto prepojenie bude potom určovať do akej miery sa rozvinie potenciál trhu podporovať vznik ďalších aktivít na mieste a v jeho okolí. (Sidorová, 2014, s. 18) Ich napojenie na obytné časti mesta určuje dochádzkovú vzdialenosť pre zákazníkov. Situovanie trhoviska vo veľkej

vzdialenosti od obytnej zóny predpokladá, že všetci zákazníci sa na trh budú musieť dostať dopravnými prostriedkami. Zároveň to obmedzuje napojenie trhu na každodenný život obyvateľov mesta, čo potom limituje identifikáciu človeka s týmto miestom. (Norberg-Schulz, 2010, s. 20) Sidorová uvádza, že vyhovujúca vzdialenosť na trh by mala byť maximálne 10 minút pešej chôdze, alebo 5 až 7 kilometrov v prípade dochádzania autom, pričom musí mať zabezpečené parkovacie možnosti. Ideálne by tiež bolo keby trhovisko poskytovalo zázemie jednej mestskej štvrti. (2014, s. 21)

10.5. Otvorenosť a prekrytie trhových miest

Miera otvorenosti, alebo uzavretosti miesta, na ktorom sa koná trh, zásadným spôsobom ovplyvňuje jeho fungovanie. Medzi otvorené priestory patria námestia, ulice, promenády a parky, či záhrady. (Ambrožová, 2014, s. 7) Ich otvorenosť ich predurčuje k tomu, že sú významne závislé na poveternostných podmienkach. Pre stacionárnu aktivitu, akou je predaj na trhu, je nutné zabezpečiť vhodné podmienky, ktoré umožnia komfort nakupujúcim i predávajúcim. Jedná sa hlavne o ochranu pred nepriazňou počasia. V oblastiach, kde klíma typicky neprináša veľké množstvo zrážok a zároveň ani neúnosné množstvo slnečného svitu, sa predaj môže uskutočňovať pod holým nebom. Na mnohých miestach je však nutné chrániť sa v priebehu dňa pred dažďom, snehom a slnečnými lúčmi, preto sa predaj na trhoch často odohráva pod určitým typom strechy. Tieto strechy môžu byť pevnou súčasťou miesta, alebo môžu byť mobilné. Každý predajca môže mať vlastný kryt, ktorý je súčasťou jeho stánku, alebo môže konštrukcia zakrývať súvisle väčšiu plochu verejného priestranstva.

Uzavreté priestory, akými sú v prvom rade tržnice, sú jak predajcami tak i návštevníkmi trhu vnímané úplne inak ako námestia či ulice. Napriek tomu, že tržnice poskytujú ľuďom vyšší komfort, lepšiu ochranu pred poveternostnými podmienkami a hygienickejšie prostredie, sa už pred dvomi storočiami, kedy tržnice vo veľkom vznikali, ukázalo, že ľudia nevnímajú prechod z otvoreného priestranstva do budovy tržnice pozitívne. (Státniková, 2010, s. 168) Budovy mávajú najčastejšie monofunkčný účel. Norberg-Schulz a mnoho iných autorov jednoznačne tvrdia, že miesta, ktoré sú vhodné len pre jeden zvláštny účel sa veľmi skoro stávajú nepoužiteľnými. (2010, s. 18) Tržnice, ktorých jediným účelom je obchod sú mimo doby konania trhu väčšinou zatvorené. Trh tu má tak obmedzenú možnosť naplňať svoju katalytickú funkciu, pretože budova tržnice nie je prístupná iným využitiam. Existuje samozrejme i mnoho prípadov veľmi úspešných tržníc. Miera ich úspechu väčšinou závisí na stupni priestupnosti a previazanosti s ostatnou mestskou štruktúrou.

10.6. Námestia a ulice ako priestory konania trhu

Otvorené verejné priestranstvá sa stávajú miestom pre pojem „život medzi budovami“, ktorý do plánovania prináša osoba Jana Gehla. Tento pojem zahŕňa najrôznejšie aktivity od chôdze, cez krátke rozhovory až po pouličný predaj. Základnými elementami mestskej architektúry, umožňujúcimi odohrávanie aktivít, sú priestor pre pohyb a priestor pre zážitky. Ulice potom odpovedajú lineárnemu pohybu a námestia zornému poľu človeka. (Gehl, 2012, s. 19, 32) Ulice sú teda vnímané ako výrazne dynamické priestory, zatiaľ čo námestia predstavujú priestory statické. Ich charakter je závislý na pomere šírky k dĺžke, v prípade, že v priestore začína dominovať jedna osa, teda pomer jeho strán je vyšší než 1:3, prirodzene sa dynamizujú. (Carmona in Ambrožová, 2014, s. 16) Takéto vnímanie priestoru je dôležité pre aktivity, ktoré sa v ňom odohrávajú. Dynamické priestory budú poskytovať lepšie prostredie pre aktivity pohybové, statické priestory budú zase indikovať aktivity stacionárne. (Gehl, 2014, s. 134)

Trhové ulice a trhové námestia majú teda prirodzene rozdielny charakter. Atrakcia trhu v oboch týchto priestoroch spomaľuje pohyb návštevníkov. Uličný charakter ich však navádza k lineárnemu pohybu vpred, zatiaľ čo námestia ich pozývajú k dlhšiemu pobytu. (Gehl, 2012, s. 120)

10.7. Zeleň na trhovách miestach

Pre pochopenie vzťahu miesta konania trhu a jeho súvis so zeleňou je účelné opäť zopakovať citát Thomasa Berryho: „Každou bytosť živý fyzicky i psychicky jiné bytosti, nic neživý sebe sama.“ (Berry in Day, 2004, s. 253) V prenesenom zmysle je možné vnímať prítomnosť vegetácie ako prítomnosť iných bytostí, teda prítomnosť života. Vegetácia má na prostredie v každom prípade nepopierateľný priamy vplyv. Mimo iného vytvára tieň a ochladzuje prostredie svojim fyziologickým fungovaním. Ďalšou vrstvou jej pôsobenia je však i vplyv psychologický, ktorý nás utvrdzuje v tom, že na mieste je prítomný život. Prítomnosť vegetácie môže človeka presvedčiť o tom, že miesto, na ktoré sa pozerá je obývatel'né, že má vhodné podmienky k tomu aby v ňom život skutočne odohrával.

Sidorová vo svojej práci pozoruje, že dve miesta konania trhov v Berlíne, ktoré vyhodnocuje pomocou rôznych kritérií ako jedny z najúspešnejších z pomedzi hodnotených príkladov, majú úzke spojenie s vegetáciou v podobe „zelenej strechy“, tvorenej korunami stromov. (2014, s. 50) Je teda možné nájsť priame spojenie medzi úspešnosťou trhu a prítomnosťou vegetácie v mieste jeho konania.

10.8. Tovar

Škála tovaru predávaného na trhoch je veľmi široká. Podľa prevažujúceho typu výrobkov a produktov je možné trhy rozdeliť do rôznych kategórií, typické však je, že sa na jednom trhu väčšinou stretávajú viaceré kategórie tovaru. Jednoduché delenie trhov podľa tovaru, najčastejšie predávaného v stredoeurópskych podmienkach, môže byť nasledujúce:

a. Trhy s jedlom a nápojmi

William H. Whyte výstižne vyjadruje podstatu jednoduchého úspechu verejného priestranstva takto: Ak chcete vidieť miesto s aktivitou, pridajte doň jedlo. (2001, s. 50) Jedenie je nevyhnutnou aktivitou každého človeka, je súčasťou jeho každodennosti. Predajcovia v stánkoch s jedlom sa stávajú súčasťou tejto každodennosti. Zároveň ľudia, ktorí jedia obvykle prilákajú ďalších ľudí. Táto jednoduchá aktivita má vo svojej nevyhnutnosti obrovský potenciál pre verejné priestranstvá.

Tento potenciál dokážu naplniť jeden či dva stánky s jedlom na rušnej ulici, môže však prerásť i do udalosti veľkých rozmerov. Trhy s jedlom mávajú najrôznejšiu podobu, môžu byť samostatné alebo často i kombinované s predajom iného tovaru. Môžu byť sezónne, opakujúce sa i stále. Často bývajú špecifické svojou tematikou. (Sidorová, 2014, s. 12) Tak vznikajú trhy raňajkové, či trhy s národnými pokrmmami.

b. Farmárske trhy

Farmárske trhy sa zameriavajú na lokálnu distribúciu lokálne vypestovaných či vyrobených potravín. Väčšinou sa usporadúvajú pravidelne alebo sú stále. Očakáva sa, že predávané produkty sú lokálne a predajcovia bývajú sami ich producentami. Majú teda so svojimi produktami skúsenosti a vedia ľuďom poradiť, ako s nimi nakladať. (Sidorová, 2014, s. 12)

Typickým znakom miest je ich odlúčenie od produkčných vlastností krajiny. Dnes však mestá už nie sú závislé ani na poliach a lesoch na svojich okrajoch. Tento vzťah nahradila globálna produkcia potravín. V Európe nám na stôl potraviny cestujú v priemere 3520 km. Mnoho problémov, od nevzdelanosti až po obezitu, skrýva vo svojom jadre práve prerušený vzťah k pôde a nepochopenie princípov fungovania produkcie potravín. Pôda je základom pre život, je priamo spätá s prírodou. Spojenie s prírodou kotví človeka v cyklickom čase. Trhy umožňujú mestskému človeku cez osobu farmára spojiť sa s ročnými obdobiami, s prírodou a miestom. Návštevníci môžu sledovať priebeh ročných období v podobe sezón ovocia a zeleniny, môžu zdieľať problémy poľnohospodárov so suchom či záplavami spôsobenými nedbalosťou, s ktorou my všetci využívame prírodu. To všetko im prináša lepšiu identifikáciu so svojim prostredím. (Day, 2004, s. 164) V

súčasnosti je možné pozorovať rastúci dopyt po čerstvých potravinách. (Sidorová, 2014, s. 17) Pravdepodobným vysvetlením je, že tento trend je odpoveďou na rýchly a nezdravý životný štýl reprezentovaný fastfoodmi, ktorý postupne zachvátil svet rozširujúc sa pôvodne z ekonomicky najvyspelejších krajín. Potraviny predávané na farmárskych trhoch sú jeho priamym opakom.

c. Trhy so špeciálnym tematickým tovarom

Tematické trhy sú viazané na konkrétnu udalosť, alebo prezentujú určitý spôsob života. Všetok tovar na trhu a jeho celková výzdoba, čas konania a iné charakteristiky sa potom podriaďujú naplneniu konkrétnej témy. Typickými tematickými trhmi sú vianočné trhy, či ľudové jarmoky.

d. Trhy s kvetinami

Predajným artiklom na mnohých trhoch sú rastliny. Rastliny sa často predávajú v rámci farmárskych trhov, mnohé trhy sú však zamerané výlučne na ne. Typickým príkladom je trh, konajúci sa na Grand Place v Bruseli, ktorý každodenne ponúka návštevníkom širokú škálu kvitnúcich rastlín a je významných oživením priestoru.

e. Trhy s umením a starožitnosťami, knihami a zbierkovými predmetmi

Ponuka tohto typu tovaru sa často prelína do oblasti blších trhov. Rozdielna môže byť jeho cena vzhľadom na vyššiu mieru formálnosti oproti trhom blším. Zvyšujúci sa dopyt po starých veciach je zaujímavým fenoménom dnešnej doby. (Sidorová, 2014, s. 17) Z veľkej časti to môže byť výsledok doby, v ktorej sú stále viac spretrhávané väzby medzi človekom a miestom. Je pravdepodobné, že ľudia z tohto dôvodu vyhľadávajú inštinktívne veci, ktoré im nahrádzajú pocit spojenia s koreňmi, s históriou. (Norberg-Schulz, 2010, s. 18)

Do kategórie umenia patria i predmety úžitkového umenia, napríklad rôzne drevené či keramické výrobky.

Tento typ tovaru nachádza kupcov často v radách turistov, ktorý si takéto predmety zadovážujú ako suveníry.

f. Trhy s oblečením

Trh s oblečením má najrôznejšie podoby, ktoré sa často prelínajú do iných kategórií tovaru, ako napríklad takzvaný blší tovar, či predmety užitého umenia. V súčasnosti zažíva predaj oblečenia na trhu renesanciu v podobe rôznych dizajnerských výrobkov a dočasných trhov organizovaných špeciálne pre tento tovar. Typické je, že tieto trhy priťahujú veľmi špecifickú skupinu návštevníkov,

ktorý na trh často dochádzajú aj z väčších vzdialeností. (Sidorová, 2014, s. 12)

Oblečenie sa stalo i častým predajným artiklom zahraničných predajcov, pochádzajúcich predovšetkým z Ázie. Tento tovar sa vyznačuje nižšou cenou, bohužiaľ však väčšinou i nižšou kvalitou. Často je možné pozorovať, že tento typ tovaru spôsobuje pokles úrovne trhu v očiach jeho návštevníkov. (Sidorová, 2014, s. 2)

g. Blšie trhy

Blšie trhy sa vyznačujú veľkou rozmanitosťou produktov. Zvyčajne sa tu predávajú veci, ktoré sú už niekoľkokrát použité. Typické je tiež, že trhy majú neformálny charakter a predajcovia zo svojho zisku neodvádzajú daň. (Sidorová, 2014, s. 12)

h. Iné

Na trhoch sa samozrejme predáva množstvo ďalších špecifických výrobkov, či už vyrobených samotnými predajcami alebo distribuovaných. Často to býva tovar dovezený zo zahraničia.

11. PRÍKLADY SÚDOBÝCH REALIZÁCIÍ

Napriek tomu, že popularita trhov v našich zemiach v súčasnosti rapídne vzrástla, príkladov moderných riešení ich stvárnenia v priestore je minimum. Trhy v Českej a Slovenskej republike sa väčšinou spoliehajú na prenosné typy stánkov, ktoré sú na mieste rozkladané pri príležitosti jeho konania, alebo využívajú typizované poloprenosné konštrukcie stánkov, ktoré zostávajú na mieste aj mimo času konania trhu. Tieto sú často skonštruované ako drobné uzatvárateľné stavby, ktoré mimo trhového času neplnia žiadnu inú funkciu. Zriedkakedy býva s priestorom trhoviska pracované v originálnom poňatí. V zahraničí je možné nájsť viacero príkladov zaujímavého stvárnenia trhového priestoru a konštrukcií s ním spojených. Často sa pritom jedná o krajiny, v ktorých je kultúra obchodu na trhoviskách hlboko zakorenená. Aj tu je však badateľné, že záujem o trhy v architektonických a urbanistických kruhoch sa do popredia dostal až v posledných rokoch. Mnoho trhovísk a trhových námestí je tak zatiaľ iba v úrovni projektu. Architektonické súťažé usporadúvané v súčasnosti na spracovanie týchto priestorov majú často iba ideový charakter. Ich cieľom je zvýšiť pozornosť a informovanosť ohľadom tejto tematiky a priviesť ju tak na stôl kompetentných pracovníkov mesta.

11.1. Stánky pro zelené trhy

Lokalizácia: Praha, Pardubice, Hradec Králové (Česká republika), Aberdeen (Škótsko)

Autor: Edit

Rok realizácie: inštalácia pôsobiaci v rokoch 2011 – 2013

Tento projekt predstavuje inovatívny prístup k podobe dočasných trhových stánkov. Je zameraný na predaj farmárskych produktov, v rámci konceptu zelených trhov. Na farmárskych trhoch dochádza k vzácnemu kontaktu poľnohospodárov a obyvateľov mesta. Myšlienkou stánkov je čo najväčšie zblíženie týchto dvoch osôb. Miesto predajcu stojaceho za pultom, predstavuje v tomto prípade farmár pomocníka pri výbere tovaru, ktorý sa voľne pohybuje v priestore. Stánky sú podľa požiadavky investora uzatvárateľné. (Stánky pro zelené trhy, 2016)

Určitý problém môže predstavovať umiestnenie tovaru v zadnej časti stánku a obmedzený kontakt zákazníka s ním. V klasickej schéme predaja na trhu sa návštevník môže sám nerušene pozerať na tovar vyložený pred predajcom, čo mu dáva možnosť väčšej slobody výberu.

Zatiaľ čo prístup k inovovaniu kontaktu medzi predávajúcim a zákazníkom na trhu je v konečnom dôsledku zaujímavý, diskutovať je možné o ich korešpondencií s priestormi námestia,

na ktorých boli stánky umiestnené. Projekt do priestoru vnáša výraznú farbu, ktorej voľba pravdepodobne vychádza od investora, združenia Zelené trhy.

Obr. č. 4: Stánky pro zelené trhy na Pernštýnskom náměstí v Pardubiciach

11.2. Besiktas Fishmarket

Lokalizácia: Istanbul (Turecko)

Autor: GAD

Rok realizácie: 2009

Realizácia trhu sa nachádza v jednej z husto obývaných a rozmanitých štvrtí Istanbulu, v nevelkom priestranstve ohraničenom dvomi rušnými pešími cestami.. Táto štvrť žije rušným životom, no zároveň má príjemnú vyrovnanú atmosféru. Cieľom projektu bolo nahradiť existujúci rybí trh, ktorý bol pre potreby mesta v neadekvátnom stave. Projektanti sa v mnohom inšpirujú tradičným prostredím trhov v Istanbule. Návrh spočíva vo vyzdvihnutí trojuholníkového priestoru trhoviska do podoby strechy, ktorá pokrýva nové miesto konania trhu. Celý dizajn je jednoduchý, ale vytvára ikonické prostredie trhu mestskej štvrti Besiktas. (Besiktas fishmarket, 2010)

Celá stavba je veľmi dobre previazaná s okolitým životom na uliciach cez veľké otvory po

bokoch betónovej konštrukcie. Strecha konštrukcie neumožňuje pohľad na dianie na trhu z okolitých domov, to však kompenzuje rušný život v jeho úrovni na uliciach. Celkovo je stavba komorných rozmerov, čo dokazuje, že i malé priestory, a možno hlavne tie, dokážu mnoho poskytnúť životu v meste.

Obr. č. 5: Besiktas Fishmarket z vtáčieho pohľadu

Obr. č. 6: Pohľad na Besiktas Fishmarket z ulice

Obr. č. 7: Pohľad na odohrávajúci sa trh v Besiktas Fishmarket

11.3. Market square

Lokalizácia: Renens (Švajčiarsko)

Autor: Localarchitecture

Rok realizácie: 2011

V rámci projektu pre trhové námestie v Renens bola na námestie pridaná konštrukcia, ktorá zastrešuje časť námestia, aby tak umožnila jeho lepšie využívanie pre rôznorodé aktivity. Zastrešenie je kombinované s výsadbou stromov, ktoré v budúcnosti ponúknu ešte väčšie rozšírenie krytého priestoru, odohrávajúc sa pod ich korunami. Dažďová voda je zo strechy zvádzaná dutými

podpornými stĺpmi, ktorými steká do zásobníkov, odkiaľ ju postupne odčerpávajú korene stromov. (Localarchitecture, 2014)

Zastrešenie ponúka priestor, pod ktorým sa môžu odohrávať trhy, zároveň však funguje v každodennom živote námestia, a ponúka posedenie v tieni jeho návštevníkom.

Obr. č. 8: Konštrukcia na Market square v čase, kedy sa nekoná trh poskytuje tienisté miesto na sedenie

11.4. Hargreaves mall

Lokalizácia: Bendigo (Austrália)

Autor: Rush\Wright Associates

Rok realizácie: 2010

Tento projekt je premenou klasického nákupného centra, ktoré tu vzniklo v 80. rokoch minulého storočia, naspäť na otvorené verejné priestranstvo, ktorého prirodzenou súčasťou je obchod. Jeho realizácia je jednou z etáp stratégie mesta, ktorá spočíva v premene centra mesta zo zhluk obchodov s jedinou funkciou na priestory so zmiešaným využitím a aktivitami. Novému outdoorovému nákupnému centru vytvorila strechu stromy posadené po bokoch ulice. Súčasťou

inventáru ulice sú rozklápatelné slnečníky pod ktorými sa môže odohrávať trhový predaj.

V priestore sa v súčasnosti už pravidelne konajú rôzne dočasné trhy, mimo iných obľúbený trh pod mesačným svitom. (Uffelen, 2013)

Projekt je zaujímavý novým stvárnením priestoru, ktorý sa dá nazývať nákupným centrom. Kombinuje v sebe predaj v kamenných obchodoch ktoré lemujú ulicu a zároveň vonkajší trhový predaj priamo na ulici. Využíva tiež potenciál zelene na vytvorenie príjemného tienistého prostredia.

Obr. č. 9: Vtáčí pohľad na outdoorový obchodný dom Hargreaves mall

Obr. č. 10: Tienidlá medzi stromami poskytujú priestor pre obchod v otvorenom priestranstve

11.5. Sustainable market square

Lokalizácia: Casablanca (Maroko)

Autor: TomDavid Architecten

Rok architektonickej súťaže: 2012

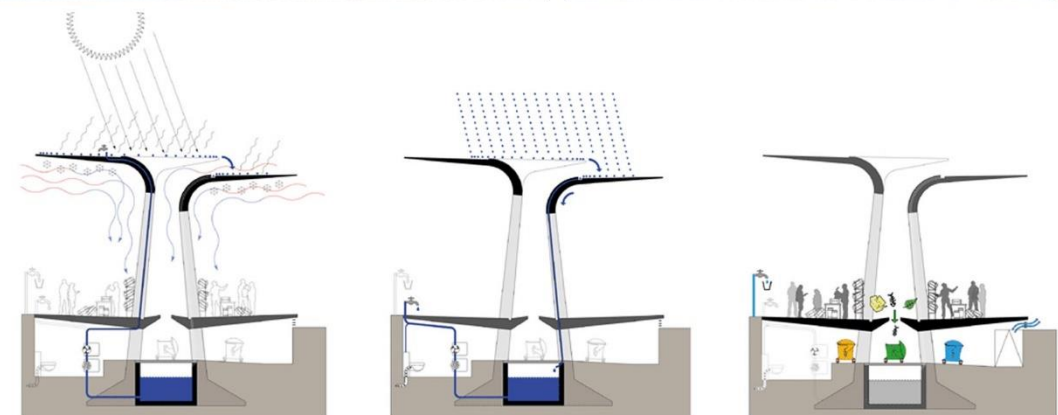
Tento návrh trhového námestia reflektuje súčasné trendy navrhovania v urbánnom prostredí. Trend udržateľnosti je obzvlášť aktuálny v krajinách kde klimatické podmienky prinášajú vysoké

teploty a nedostatok vody. V tomto smere sa tento trend stáva aktuálny i v našich krajinách.

Návrh, ktorý získal 1. miesto v architektonickej súťaži so zadaním na vytvorenie udržateľného trhového námestia pre verejné priestranstvo v marockom meste Casablanca, pracuje s ideou listov, ktoré štylizuje do podoby tieniaceho systému. Tieto veľké betónové listy zároveň zachytávajú dažďovú vodu a odvádzajú ju do zásobníkov umiestnených pod zemou. Voda sa zo zásobníkov následne v teplom počasí odparuje a ochladzuje tak priestory trhu. Projekt sa snaží ukázať cestu, ktorou sa v budúcnosti z hľadiska udržateľnosti trhy môžu uberať. (Casablanca sustainable market square, 2016)

Návrh pracuje v priestore s výraznou mierkou, ktorá mu v rámci mestskej štruktúry dodáva jedinečnosť. Jeho viacvrstvé využitie priestoru, spolu s podzemným poschodím na zhromažďovanie odpadkov a zásobníkmi vody, predstavuje výzvu pre moderné mestá, typické nedostatkom priestoru.

V rámci súťaže vzniklo i mnoho ďalších zaujímavých projektov.

Obr. č. 11: Vizualizácia priestoru trhového námestia v Casablance

Obr. č. 12: Vizualizácia priestoru trhového námestia a kaviarne v Casablance

Obr. č. 13: Koncept udržateľnosti trhového námestia v Casablance

11.6. Artists colony market

Lokalizácia: Budapešť (Maďarsko)

Autor: Atelier Architects

Rok architektonickej súťaže: 2010

Tento projekt sa sústreďí na významnú funkciu trhu v oblasti sociálnej interakcie. Návrh je pokusom o vytvorenie priestoru pre formovanie komunity mesta a komunity umelcov, pre ktorú je určený. Jeho myšlienkou je revitalizácia a rehabilitácia mestských priestorov pomocou trhov. Pracuje s formou modulu tienidla a drevených stánkov, ktoré môžu byť vkladané kdekoľvek, kde im to mestská štruktúra umožní. Projekt získal v architektonickej ideovej súťaži Opengap m_ART čestnú cenu. (Jarz, 2010)

Projekt je zaujímavý svojim spojením s historickými štruktúrami mesta. Nenásilným spôsobom dopĺňa ich zvyškové priestory. Jeho idea v rámci sociálneho fungovania v meste, je tým, čo sa snaží reflektovať táto práca.

Obr. č. 14: Vizualizácia projektu Artists colony market z vtáčieho pohľadu

Obr. č. 15: Vizualizácia Artists colony market v úrovni mestského parteru

B. NÁVRHOVÁ ČASŤ

12. KOMPLEXNÁ ANALÝZA

12.1. Základné údaje a lokalizácia

Modelové územie sa nachádza v centre hlavného mesta Slovenskej republiky, Bratislave, v okrese Bratislava I, mestskej časti Staré mesto.

Riešené územie zahŕňa priestor súčasného trhoviska, ktoré je vymedzené z juhovýchodnej strany ulicou Žilinská, juhozápadnej strany bočnou ulicou Kýčerského a zástavbou stánkov a reštaurácie na strane severovýchodnej a juhozápadnej. Návrh rieši aj ideový vzťah a napojenie tejto zástavby na priestor trhoviska. K riešenému územiu ďalej prináleží i priestor parkoviska susediaceho s trhoviskom na jeho juhozápadnej strane, a tiež priestor bočnej ulice Kýčerského.

Približná výmera riešeného územia je 1054 m².

Obr. č. 16: Lokalizácia riešeného územia v rámci Slovenskej republiky a hlavného mesta Bratislavy

12.2. Širšie vzťahy

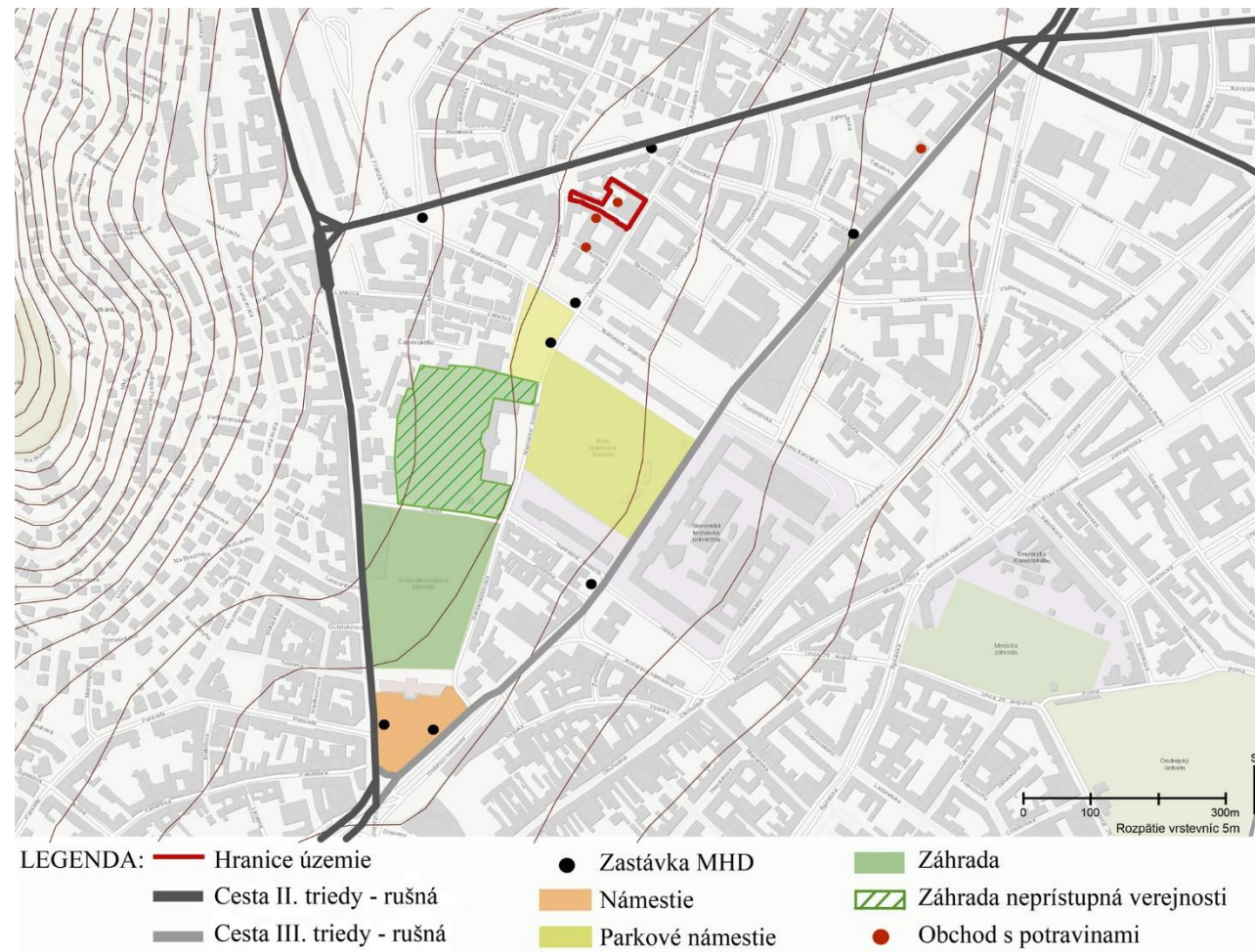
Z hľadiska spracovania analýzy širších vzťahov je účelné vymedziť si územie, pre ktoré sa bude analýza spracovávať, takzvanú mestskú štvrť. Mestá sú dnes, podobne ako krajina, v rôznej miere fragmentované rôznymi bariérami. Bariéru môžu predstavovať rôzne zreteľné objekty, ako cesty či trate, neprístupné areály, či rieka. Ohraničenosť môže byť ale naznačená i zmenou v urbanistickej textúre, napríklad rozľahlými areálmi, zmenou typu bývania, alebo väčším parkom. (Norberg-Schulz, 2010, s. 59)

Štvrť, do ktorej spadá modelové územie je vymedzená rušnými ulicami Šancová, Mýtina a Štefánikova. Ulica Šancová predstavuje mestskú hranicu už od 17. storočia, kedy slúžila ako tretia

obranná línia mesta, takzvaná *Schanze*. (Holčík, 2004) Vymedzená štvrť predstavuje okrajovú časť centra mesta. Temer polovicu štvrte tvorí obytná zóna, riešená ako komplex vnútroblokov. Mnoho z nich je prístupných len pre ich obyvateľov cez bránu. V štvrti sa nachádzajú štyri významné budovy. Jednou z nich je prezidentský palác s príľahlou záhradou, ktorá je prístupná verejnosti. Ďalšou je bývalý letný arcibiskupský palác, ktorý v súčasnosti slúži ako sídlo úradu vlády Slovenskej republiky. K tomuto objektu prináleží pomerne rozľahlá záhrada, ktorá je však verejnosti neprístupná. V tejto štvrti sídli i ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR. Štvrtou budovou je Slovenský rozhlas, takzvaná obrátená pyramída. Táto budova je dôležitá hlavne z hľadiska toho, že v roku 2014 sa jej príľahlé priestory začali aktívne zapájať k navráteniu života do tejto štvrte. Občianske združenia v spolupráci so Slovenským rozhlasom vytvorili na streche budovy komunitnú záhradu a pódium, kde sa odohrávalo letné premietanie. Táto spolupráca však bohužiaľ na jeseň roku 2015 skončila. V spolupráci s mestom Slovenský rozhlas organizoval v zime roku 2015 malé vianočné trhy na jeho strešných záhradách. Tieto doplnili klasické vianočné trhy odohrávajúce sa na centrálnych námestiach mesta. V neposlednom rade je štvrť doplnená rozľahlým priestranstvom parkového Námestia slobody. Toto priestranstvo je však dlhodobo zanedbané a nevyužívané. Mnoho ideových štúdií sa venuje jeho rehabilitácii.

Záujem miestnych obyvateľov o trhovisko na Žilinskej reflektuje potrebu živého združujúceho miesta štvrte, obzvlášť jej obytnej oblasti. Predpokladom takéhoto priestoru je jeho blízkosť každodennému životu obyvateľov. Tento predpoklad nie je jednoducho splniteľný v prípade, že sa verejné priestranstvo nachádza vo vzdialenosti, ktorú nejde považovať za pešiu dochádzkovú. Jan Gehl uvádza túto vzdialenosť približne ako 500 metrov. (Gehl, 2012, s. 121) Z väčšej časti obytnej oblasti štvrte je vzdialenosť na Námestie slobody nad touto hranicou.

Prístup k modelovému územiu v štvrti je zabezpečený aj mestskou hromadnou dopravou. Neďaleko sa nachádza zastávka električky, Žilinská. V opačnom smere na ulici Šancová je autobusová zastávka, Karpatská. Mnoho návštevníkov trhu sa dopravuje na miesto v osobnom automobile, čím vyvstáva v území akútna otázka parkovania. V modelovom území samotnom a jeho bezprostrednej blízkosti sa nachádzajú hneď štyri platené, či privátne parkoviská. V širšom okolí obytných blokov, je zabezpečené parkovanie na ulici, ktoré slúži hlavne obyvateľom štvrte. Zároveň sa tu nachádza i niekoľko ďalších plôch vyhradených na parkovanie, ktoré sú príležitostne využívané i návštevníkmi trhu.

Obr. č. 17: Analýza širších vzťahov

12.3. História

Modelové územie sa historicky nachádzalo mimo mestských hradieb. Túto oblasť medzi druhým okruhom opevnenia Bratislavy a obrannou líniou mesta, takzvanou *Schanze*, tvorili meštianske i šľachtické záhrady, vinohrady a letné sídla ostrihomského arcibiskupa, kniežaťa Grassalkovicha a ďalších významných osôb vtedajšej doby. Opisovaná doba spadá do 17. storočia a hoci opevnenie mesta ako také bolo zbúrané už v roku 1775, charakter tohto územia zostával rovnaký až do začiatku 20. storočia. (Holčík, 2004) Samotné modelové územie bolo podľa historických máp ešte v roku 1895 tvorené záhradami a vinohradmi. Za hranicou ulice Šancová sa rozprestierali rozľahlé vinohrady až na úpätie Malých Karpát. Ulica, v súčasnosti nazývaná Žilinská, sa už od stredoveku nazývala Pöllngasse, alebo Pöllnská ulica, podľa Pöllnského vinohradníckeho záhonu, cez ktorý prechádzala. Tradične malo v tomto vinohradníckom záhone pozemky i mesto. Svoj názov si Pöllnská ulica zachovala až do konca druhej svetovej vojny. Na Žilinskú bola premenovaná

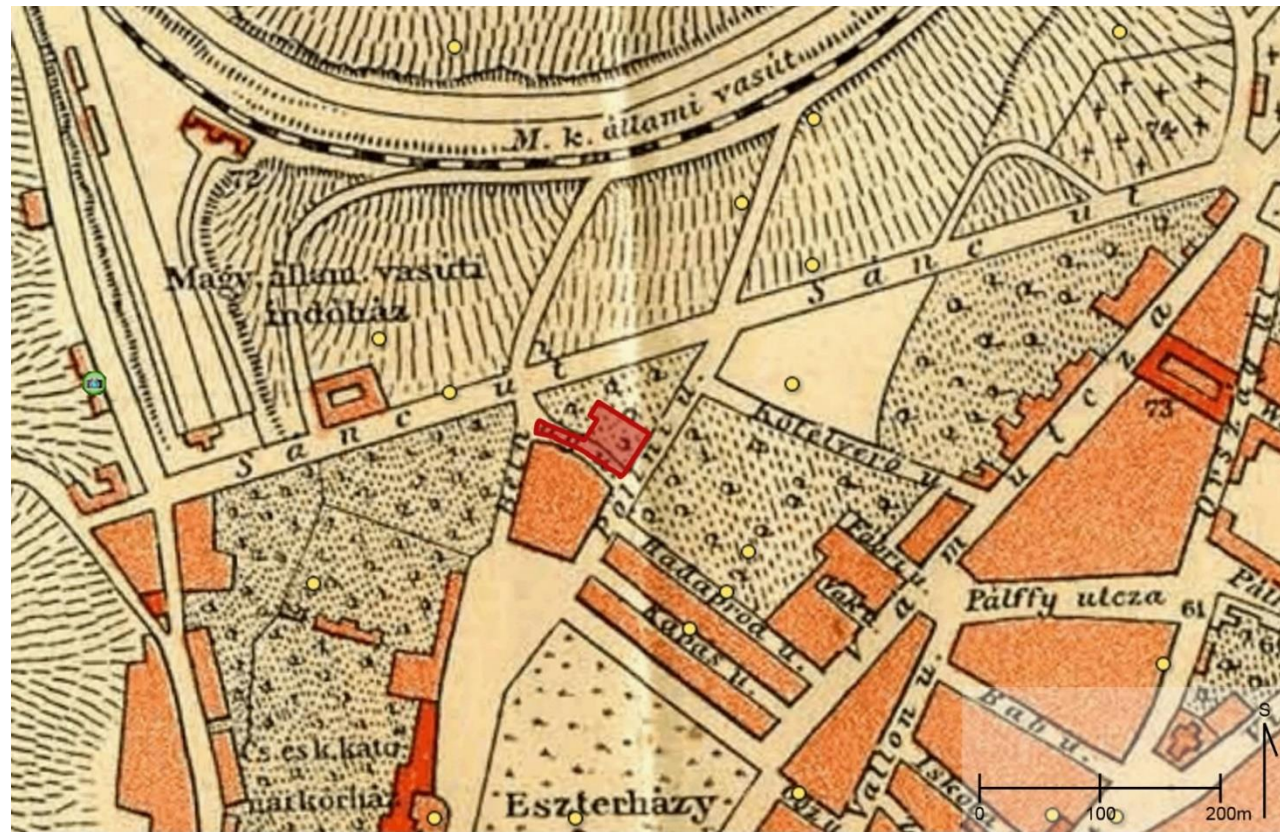
s nástupom nového štátneho režimu v 50. rokoch. (Ortvay, 2007, s. 116-118)

Vinohrady a záhrady začínali z oblasti postupne miznúť až začiatkom 20. storočia. Okolo roku 1905 bolo modelové územie zastavané. Od roku 1910 sa začínajú vytrácať i vinohrady za Šancovou ulicou, vytláčané stále viac k úpätiu kopcov.

Vznik prvej vnútroblokovej zástavby v súčasnej štvrti sa datuje do rokov 1930 až 1940. V 60. rokoch potom vzniká väčšina ostatných vnútroblokov v štvrti. V tomto období je zbúraná i zástavba v modelovom území a vzniká tu tak voľné priestranstvo fungujúce dodnes.

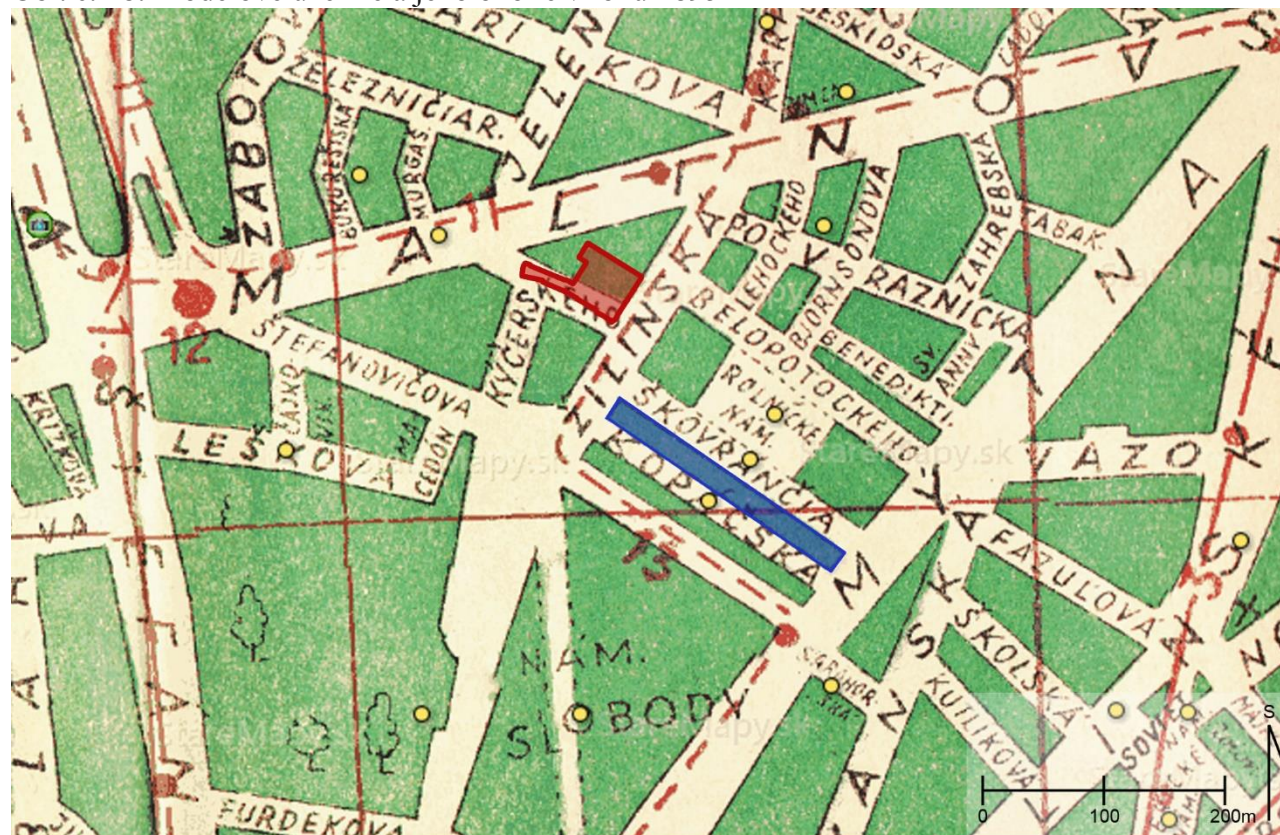
Vznik trhového miesta v tejto štvrti spadá do 50. rokov minulého storočia. Pôvodné trhovisko sa rozprestieralo v priestranstve medzi, dnes už neexistujúcimi, ulicami Kopáčska a Škovránčia. Kvôli výstavbe novej budovy Slovenského rozhlasu s ktorou sa začalo v roku 1967, bolo pôvodné trhovisko presunuté na jeho súčasné miesto na ulici Žilinskej, ktorá ponúkala voľné otvorené priestranstvo. Na tomto mieste funguje dodnes. (Ivašková, 2016)

Na fungovanie trhu spomína obyvateľ tejto štvrte, filatelista a publicista Peter Malík takto: „Za domom, smerom na Kopáčsku ulicu, bolo ďalšie zbúranisko. Po jeho úprave tu zriadili trhovisko, kde predávali čerstvú zeleninu a ovocie najmä Bulhari a Záhoráčky. Už ráno o štvrtej buchotali pri skladaní debničiek s čerstvým tovarom, priamo pod oknami tohto tehlového činžiaku. Od skorých ranných hodín sa na trhu ozýval typický, bujarý džavot predávajúcich a kupujúcich. Pôžitkom boli najmä čerstvé záhorácke kvasáky a kapusta. Stoly, na ktorých sa predávalo, však popoludní osireli. To bol signál pre dospievajúcu mládež. Vyhrnuli sme sa s raketami a loptičkami ku stolom. Neprekážalo nám, že trhovnícke stoly nemajú ideálne rovný povrch. Namontovali sme sieťky a už sa na to išlo. Hrávali sme na nich od jari do jesene pingpong. Organizovali sme turnaje, najbláznivejšia bola „Amerika“, keď sme obiehali stoly ostošest’.” (in Ivašková, 2016)

LEGENDA: ■ Modelové územie

Obr. č. 18: Modelové územie a jeho okolie v roku 1895

LEGENDA: ■ Modelové územie - presunuté trhovisko

■ Pôvodné trhovisko na Žilinskej

Obr. č. 19: Modelové územie a jeho okolie v 50. rokoch 20. storočia, ulica premenovaná na Žilinskú

12.4. Prírodné podmienky

Modelové územie sa nachádza v typických urbanizovaných podmienkach, ktoré určujú jeho pôdne, geologické, hydrologické i biotické pomery. Geologické podmienky sú modelované navážkami stavebnej sutiny, pôdu tvoria antropozeme.

Modelové územie sa nachádza približne v nadmorskej výške 155 m. n. m. Terén riešeného územia je mierne klesajúci v severozápadnom smere, s relatívnym prevýšením 1,3 m.

Z hľadiska fungovania trhu je účelné poznanie priebehu počasia v modelovom území. Tieto údaje môžu pomôcť pri voľbe rozsahu a typu zastrešenia, ktoré trhom ponúka ochranu pred nepriaznivými poveternostnými podmienkami.

Bratislava sa nachádza v teplej klimatickej oblasti. Priemerný počet letných dní v roku, s dennou teplotou nad 25 °C, je 50 a viac. 40 až 60 dní počas roku je obloha jasná. 110 až 140 dní v roku je zamračených. Priemerný počet dní so zrážkovým úhrnom 1 mm a viac je 90 až 100. Najteplejším mesiacom roku je júl s priemernou teplotou 21,1 °C, najchladnejším mesiacom je január s priemernou teplotou 0°C. Priemerná ročná teplota je 11,1 °C. Priemerný ročný úhrn zrážok predstavuje 570 mm. (Hrdina a kol., 2010, s. 27 – 28)

12.5. Demografická analýza

Potreba života vo verejných priestoroch rastie so zmenou fungovania domácností, ako bolo naznačené v kapitole o sociálnom prínose trhov. Tento pohľad je aktuálny aj vzhľadom k obyvateľom štvrte, v ktorej sa nachádza modelové územie.

Občianske združenie Local Act, ktoré sa zaujíma o fungovanie štvrte, popisuje, že seniori tvoria veľkú skupinu obyvateľov tejto oblasti. (Ivašková, 2014) Okres Bratislava I, ktorého súčasťou je modelové územie, je typický najnižším počtom obyvateľov v rámci jednej domácnosti na celom Slovensku. Priemerný počet obyvateľov jednej domácnosti v roku 2011 bol tomto okrese iba 1,94. Podiel domácností jednotlivcov okresu je 45,54 %. (Šprocha, Vaňo, Bleha, 2014, s. 78, 90)

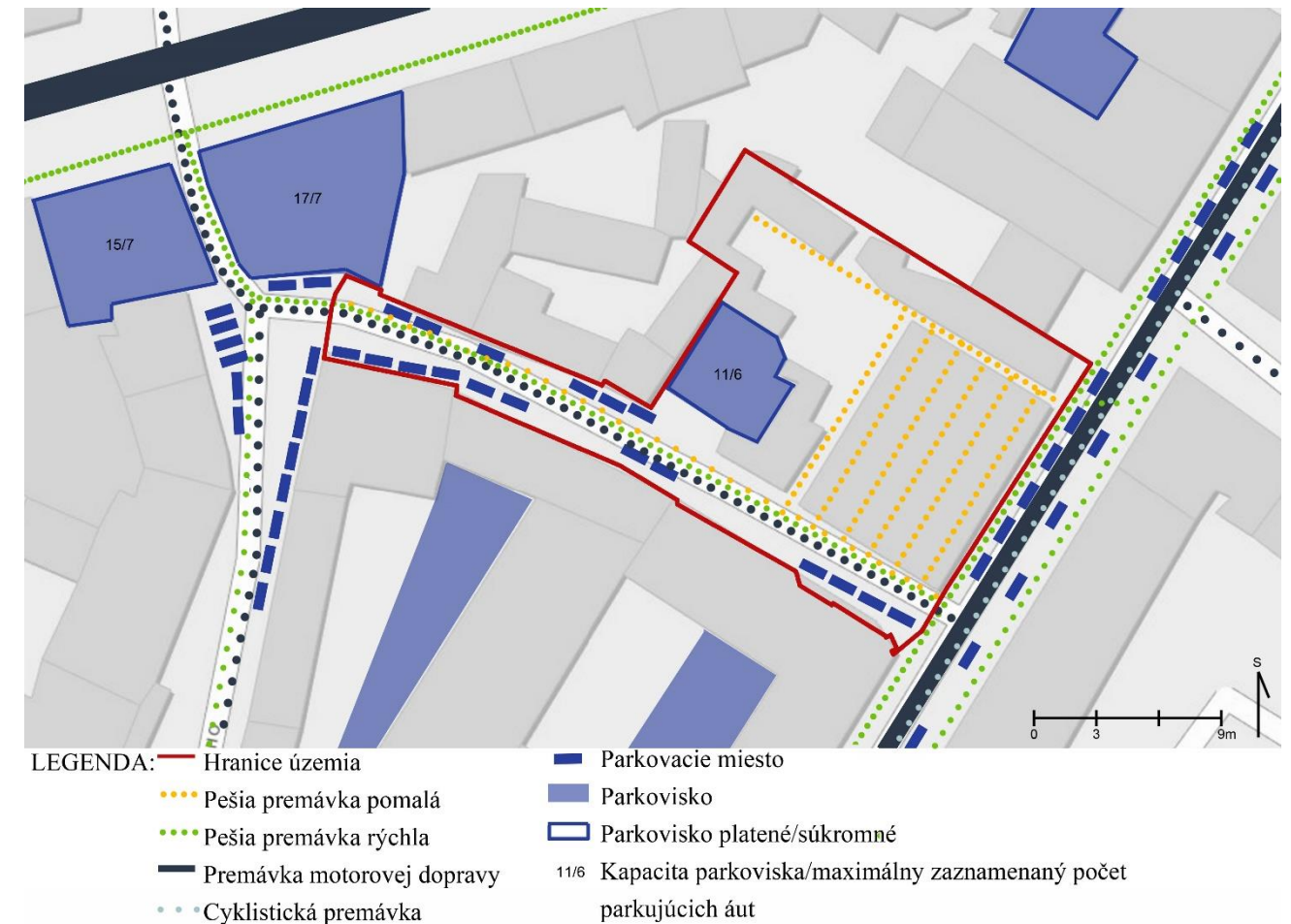
12.6. Analýza premávky

Modelové územie a jeho najbližšie okolie bolo analyzované z hľadiska premávky pešej, cyklistickej a motorovej. K motorovej doprave neoddeliteľne patrí i parkovanie.

Najvýznamnejšiu dopravnú tepnu predstavuje ulica Šancová. Ulica Žilinská je prípojnou cestou k ulici Šancová. Počet áut je na tejto ceste výrazne nižší, autá sa tu väčšinou pohybujú v skupinách, tak ako im to umožňuje svetelná signalizácia na križovatke na ulici Žilinská. Ostatné bočné ulice plnia pre motorovú dopravu iba doplnkovú funkciu s výrazným využitím ich priestoru na parkovanie. Ulica Kýčerského, ktorá je súčasťou modelového územia je navyše významne využívaná ako obslužná komunikácia pre trhovisko i príľahlé kamenné obchody. Situáciu parkovania v blízkosti trhu riešia jednak ulice a jednak parkoviská. Parkoviská v blízkosti trhu sú platené, väčšinu času zostávajú temer nevyužívané, a to i v prípadoch, že príľahlé ulice sú preplnené parkujúcimi autami.

Cyklistická doprava v oblasti nemá vyčlenené samostatné priestory. Cyklisti využívajú spoločnú komunikáciu s motorovou dopravou. Objem tohto spôsobu dopravy je malý.

Pešia prevádzka je z hľadiska fungovania skúmaného typu verejného priestranstva určujúcim faktorom. Michel de Certau tvrdí že, rovnako ako slová, môže mať aj chôdza rôznu intonáciu a význam. (1984, s. 97) Rovnako Jan Gehl sa vo svojej knihe zaoberá pohybom chodcov v priestore a pozoruje, že chodci sa väčšinou pohybujú rýchlo po uliciach, ktoré ich vedú priamo, zatiaľ čo pri prechode námestiami sa ich tempo spomaľuje. (Gehl, 2012, s. 120) Tento efekt je možné výrazne pozorovať v modelovom území a jeho okolí. Chodci sa pohybujú rýchlym tempom po ulici Žilinská, často sa však zastavujú alebo spomaľujú pri prechode okolo trhoviska a nazerajú dovnútra na jeho dianie. Na ulici Šancová je možné pozorovať plynulý rýchly pohyb chodcov. Na ulici Kýčerského je pohyb chodcov vo väčšine prípadov výrazne pomalší, obohatený o zastavenia pri stánkoch po jej boku. Na tejto ulici, tiež dochádza k stretu s motorovou dopravou, pretože ulica je neúčelne segregovaná. Motorová doprava sa tu preto významne spomaľuje. Najpomalší pohyb je možné pozorovať v samotnom priestore trhoviska, kde ľudia prechádzajú pomedzi stánky, zastavujú sa a priestorom často prejdú viac krát dokola. Toto priestranstvo je teda významne ovplyvnené zvýšeným množstvom času, ktorý tu ľudia strávia pomalou chôdzou a zastaveniami. Tým mu prepožičiavajú dojem plnosti.

Obr. č. 20: Analýza premávky

12.7. Analýza hluku

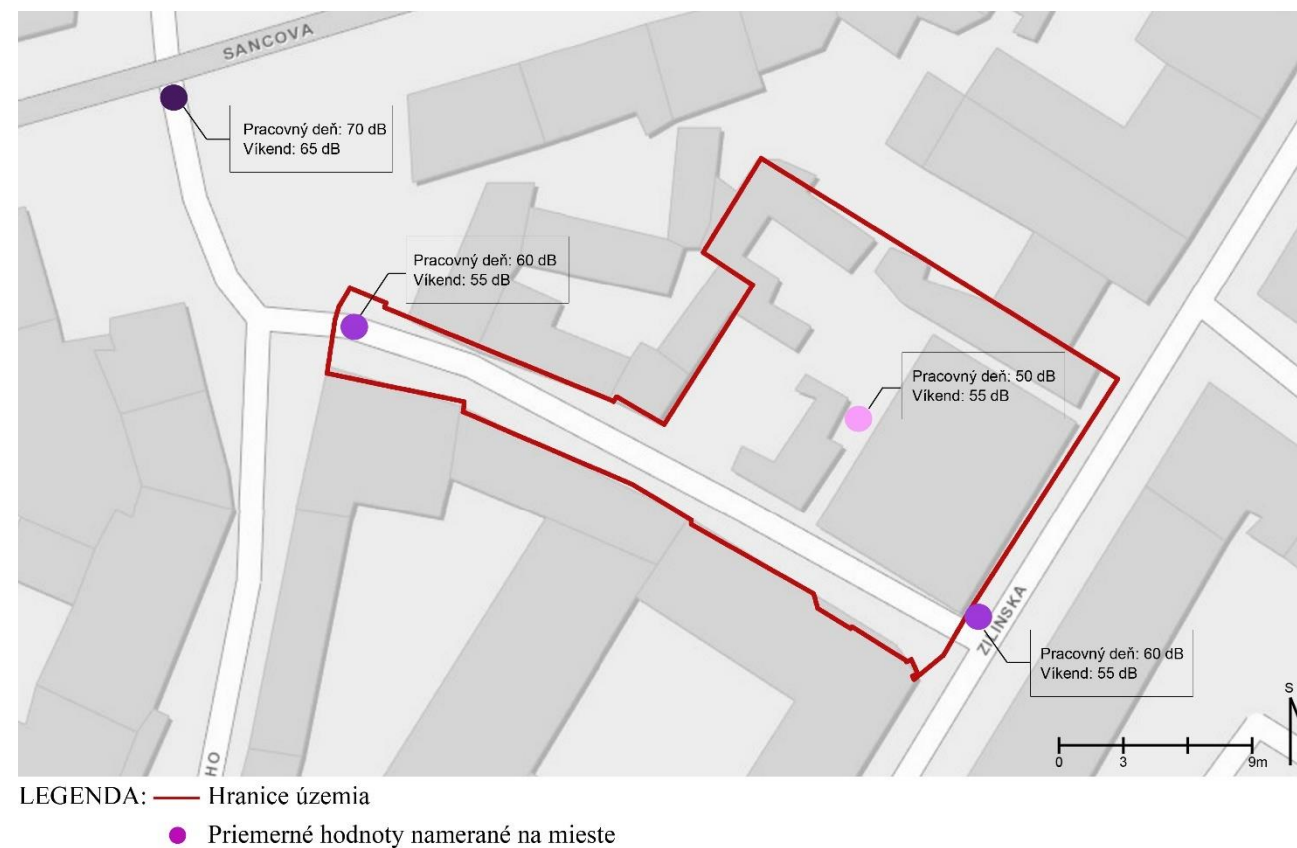
Zvuky obsadzujú priestor. Sú dôležité pre to aby nás presvedčili o prítomnosti života na mieste a o jeho hodnotách. (Norberg-Schulz, 2010, s. 181)

Hladina hluku je tiež praktickou informáciou, ktorá popisuje aké možnosti má človek v danom priestore. To či človek môže viesť konverzáciu, alebo dokonca počuť vzdialený pozdrav je priamo závislé na hladine okolitého hluku na mieste. Jan Gehl uvádza niekoľko praktických údajov a hraníc, ktoré pomáhajú s výkladom úrovne hluku. Hladina hluku na úrovni 60 dB je uvádzaná ako horný limit, pri ktorom ľudia môžu v priestore viesť rozhovor v obvyklej konverzačnej vzdialenosti. So zvyšujúcou sa hladinou hluku sa musí táto vzdialenosť znižovať, čo môže viesť k diskomfortu zúčastnených. Každé zvýšenie hladiny hluku nad limitom 60 decibelov o ďalších 8 dB, potom vedie k pocitu, že sa hladina hluku na mieste zdvojnásobila. Je tiež znateľný rozdiel medzi 55 dB vyprodukovanými prechádzajúcim autom a smiechom okoloidúcich ľudí. (Gehl, 2012, s. 153)

Keďže aktivita predaja na trhu je priamo závislá na rozhovoroch medzi predávajúcim a zákazníkom, je hladina hluku v okolí parametrom, ktorý významne ovplyvňuje fungovanie trhu.

Analýza v modelovom území sa venuje úrovni hluku v riešenom území a jeho bezprostrednej blízkosti a to v rôznych časoch. Prvé meranie prebiehalo v čase konania trhu v dopoludňajších hodinách počas bežného pracovného dňa, druhé meranie počas sobotňajšieho konania trhu rovnako v dopoludňajších hodinách. Rozdiely medzi meraniami sú badateľné. Dopravné zaťaženie sa počas víkendu znižuje a s tým súvisí výrazný pokles hluku pri dopravných komunikáciách, jeho najvyššie hodnoty sú nárazové, spôsobené občasným prejazdom automobilov. Počas pracovného dňa má hladina hluku nameraná pri dopravných komunikáciách konštantný charakter. Hladina hluku nameraná na samotnom trhovisku sa oproti pracovnému dňu naopak počas víkendu zvyšuje, a to z dôvodu väčšej návštevnosti trhu. Na trhovisku sa hluk udržiava stále pod hranicou 60 dB, jeho hodnoty sú hlavne výsledkom živej komunikácie ľudí. Pred hlukom dopravnej tepny na ulici Šancová, ktorý sa väčšinu času udržiava nad hranicou 60 dB, chránia trhovisko okolité budovy.

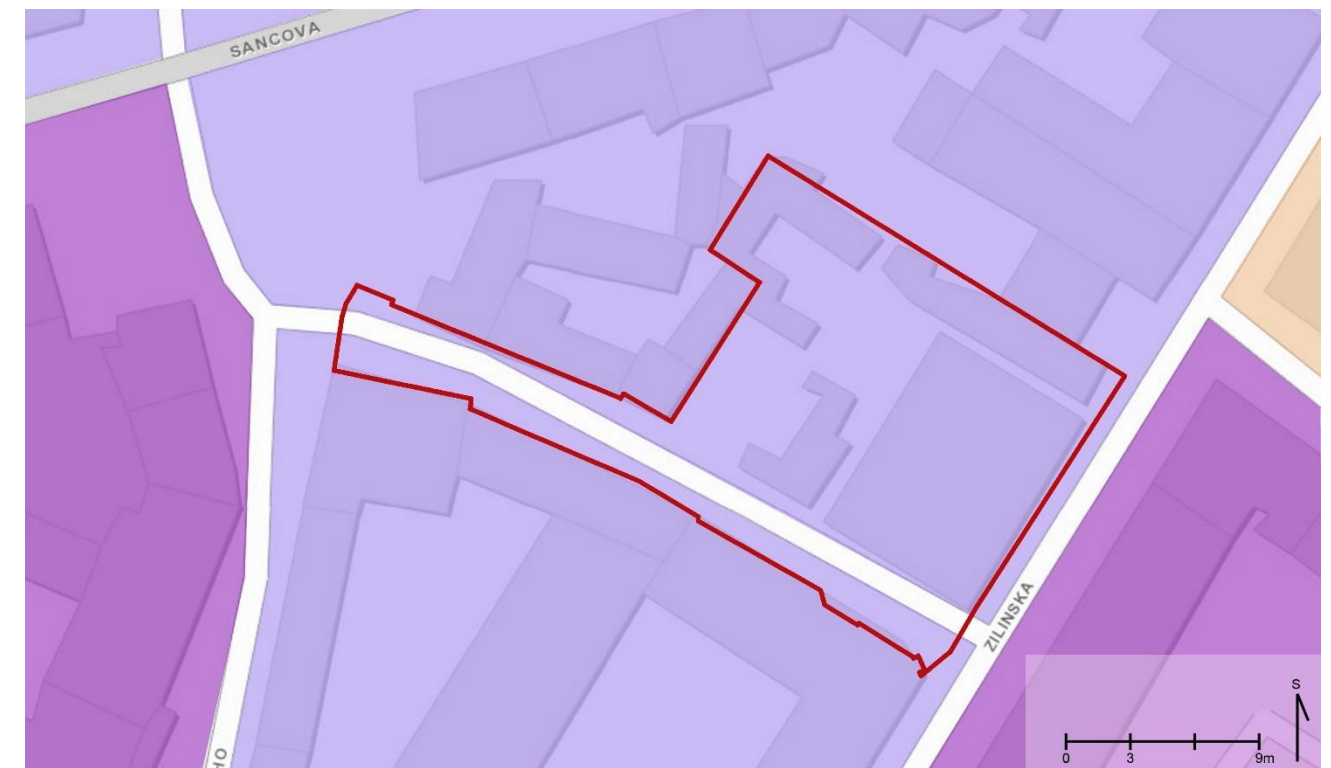
Zaznamenávaníu zvukov, ktoré vytvárajú charakter tohto miesta sa dlhodobo venuje Jürgen Rendl v projekte Urbanflow. (2016)

Obr. č. 21: Analýza hluku – zaznamenanie výsledkov merania a rôznych miestach

12.8. Funkčná analýza

Podľa územného plánu mesta Bratislava spadá riešené územie do plochy funkčného využitia definovanej ako „zmiešané územia – bývanie + občianska vybavenosť“.

LEGENDA: — Hranice územia
■ Občianska vybavenosť celomestského a nadmestského významu
■ Zmiešané územia - bývanie + občianska vybavenosť
■ Viacpodlažná zástavba

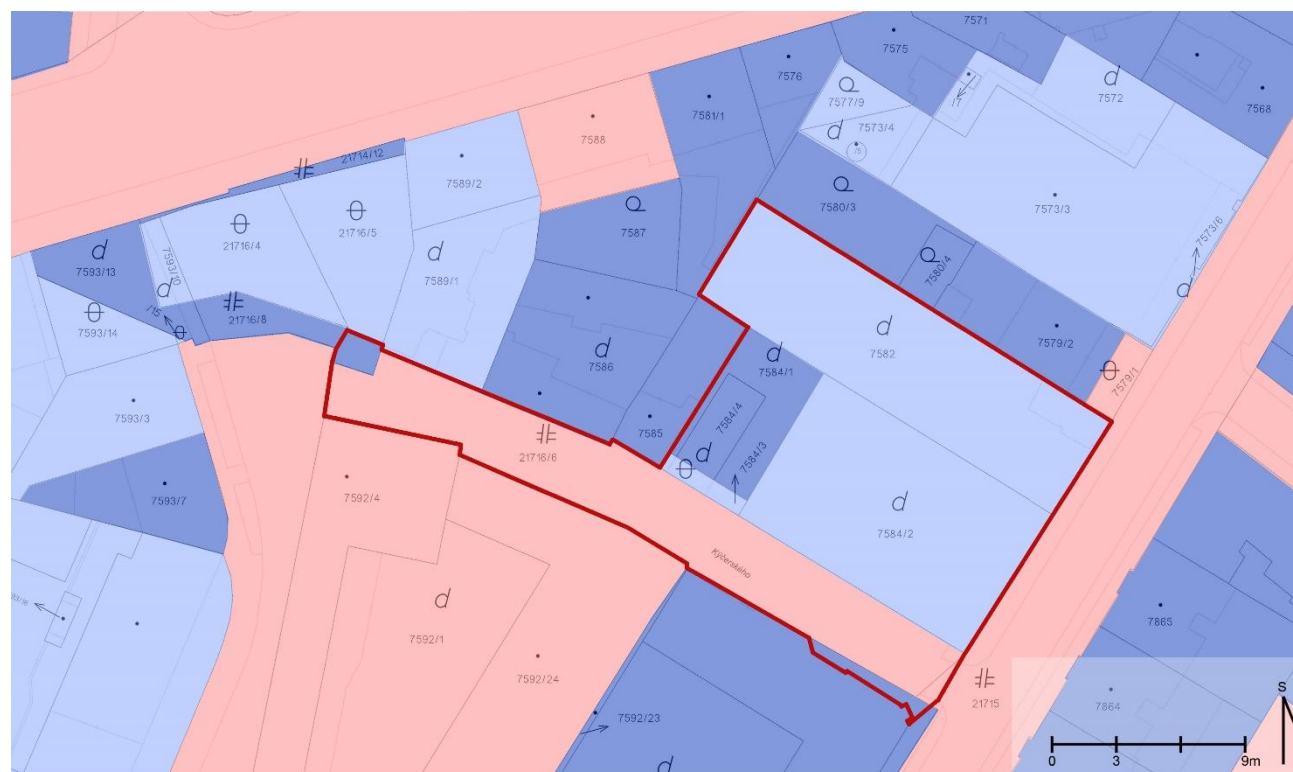
Obr. č. 22: Analýza plôch funkčného využitia

12.9. Analýza majetkových vzťahov

Modelové územie zahŕňa parcely s katastrálnym číslom 7584/1, 7584/2, 7584/3, 7584/4, 7582 a časť pozemkov s katastrálnym číslom 21715, 21716/6 a 21716/8. Pozemky s číslom 21715 a 21716/6, ktoré predstavujú komunikáciu na ulici Kýčerského sú vo vlastníctve mesta Bratislava. Ostatné dotknuté pozemky sú v privátnom vlastníctve štyroch rôznych fyzických a právnických osôb.

Väčšina parcel bezprostredne nadväzujúca na riešené územie je v držaní súkromných fyzických a právnických osôb. Jediné dva pozemky patriace mestu Bratislava predstavuje komunikácia na Žilinskej ulici, ktorá ohraničuje modelové územie z juhovýchodnej strany a pozemok na ktorom stojí kultúrna a správna budova mestskej časti Bratislava – Staré mesto.

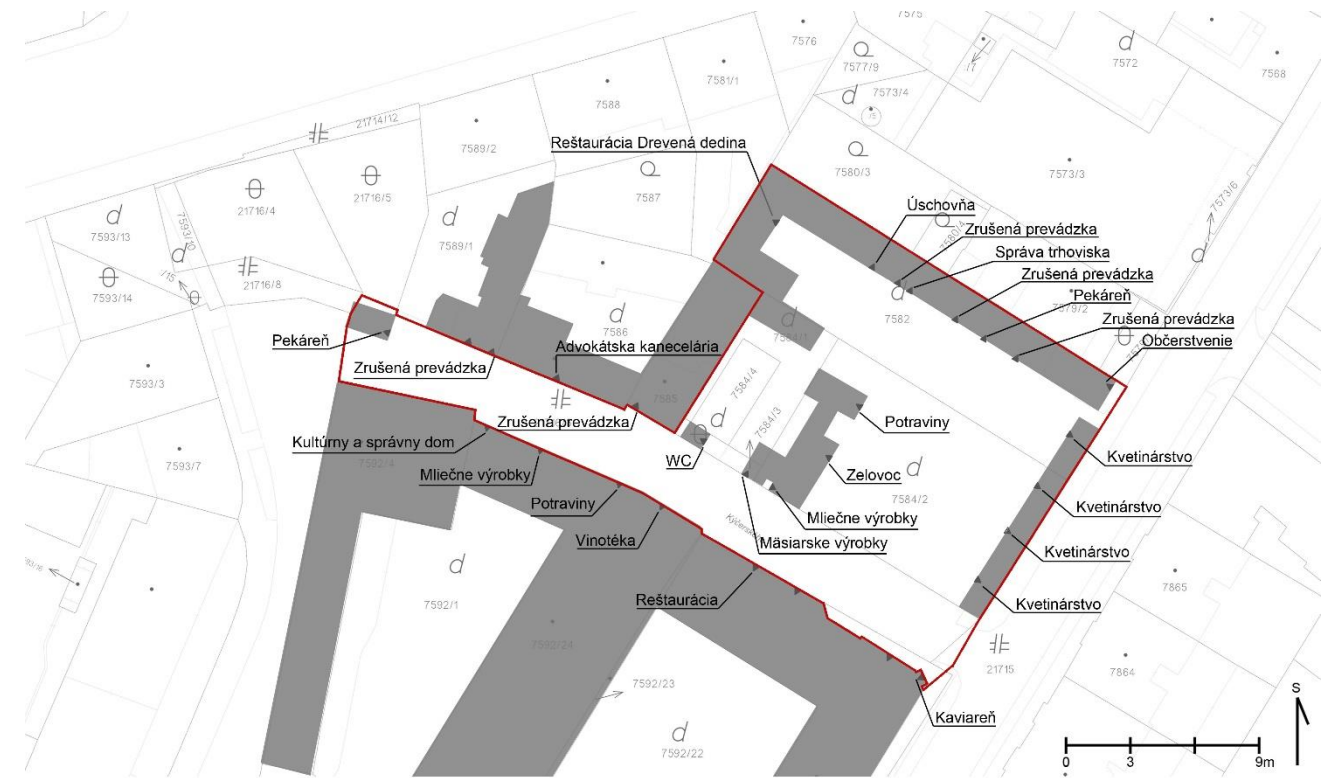
Samotné trhovisko v súčasnosti prevádzkujú na svojich pozemkoch dve právnické osoby, Souk a.s. a United Investment a.s.

LEGENDA: — Hranice územia
 ■ Hlavné mesto SR - Bratislava
 ■ Právnické osoby
 ■ Fyzické osoby

Obr. č. 23: Analýza majetkových vzťahov v modelovom území a jeho priľahlom okolí

12.10. Analýza služieb a prevádzok

LEGENDA: — Hranice územia

Obr. č. 24: Analýza služieb a prevádzok nadväzujúcich na riešené územie

12.11. Paspport technických prvkov

Obr. č. 25: Paspport technických prvkov

12.12. Inventarizácia zelene

V modelovom území bola prevedená inventarizácia drevín. Všetky dreviny v rámci územia sú náletového pôvodu. Jedná sa o expanzívnu drevinu *Ailanthus altissima*. Inventarizácia je tiež doplnená o dreviny mimo hraníc objektu, ktoré významným spôsobom nadväzujú na územie, za účelom vytvorenia odporúčaní o ich využití v návrhovej časti práce.

Obr. č. 26: Mapa inventarizácie zelene

12.13. Obraz miesta

Byť vo verejnom priestore mesta znamená byť pod nebom, hoci je niekedy vzdialené a nehmatateľné, hrá vždy dôležitú charakteristickú rolu. (Norberg-Schulz, 2010, s. 41)

Tak ako popisuje Norberg-Schulz aj v tomto priestranstve je nebo v určitom zmysle nehmatateľné schované nad strechami a plachtami ktoré pokrývajú trhovisko a chránia ho pred dažďom a slnkom. Táto skutočnosť hrá dôležitú rolu pri vnímaní trhoviska zvonka ako aj pri jeho prežívaní zvnútra.

Dôležitosť kontaktu verejného priestranstva s človekom v budove, ktorý sa pozerá z okna, či

balkónu popisujú Jane Jacobsová i Jan Gehl. Tento kontakt je veľmi dôležitý z hľadiska bezpečnosti, ale zároveň i atraktivity. Človek pozerajúci sa na dianie odohrávajúce sa na ulici, má možnosť rozhodnúť sa doň zapojiť. (2013, s. 51, 2012, s. 148)

Dianie na trhu je v súčasnosti pri pohľade zhora temer neviditeľné. Bráni mu úplné zastrešenie trhu a často tiež zle parkujúce autá v ulici. (Obr. č. 29., 30.) A to napriek tomu, že dimenzia budov by umožňovala zmysluplný kontakt medzi ich obyvateľmi a ulicou. Okolité obytné budovy majú päť až šesť poschodí. Jan Gehl uvádza, že kontakt medzi budovou a ulicou je dobrý v jej prvých piatich podlažiach. Ich dimenzia zároveň udržiava v priestore mierku dobre prispôbenú človeku. (2012, s. 41) Obytné vnútrobloky dopĺňajú na ulici Kýčerského i menšie budovy s dvomi až tromi podlažiami, ktorých prízemie ponúka obchod a služby.

Budovy nadväzujúce na priestranstvo sú dôležité aj z hľadiska komunikácie ich fasády s okoloidúcim človekom v úrovni mestského parteru. Zatiaľ čo obytné budovy na druhej strane ulice Žilinská neponúkajú okoloidúcemu temer žiadne podnety, budovy poskytujúce služby, nachádzajúce sa v modelovom území a jeho bezprostrednej blízkosti, komunikujú vo väčšine prípadov s návštevníkom pomocou výkladov a okien. Hodnotenie fasád bolo prevedené na základe metodiky, ktorú popisuje Jan Gehl vo svojej knihe *Města pro lidi*. (2012, s. 241) Samotný trh ponúka človeku zmiešané podnety. Z ulice Žilinská je jeho priečelie z veľkej časti uzavreté, a okoloidúci nemôže sledovať dianie na trhu. V stredovej časti je však medzi stánkami priehľad do vnútra priestoru a to je práve i miesto, kde sa chodec na ulici Žilinská často zastaví a nazerá dovnútra trhoviska. (Obr. č. 31) Z opačnej strany vstupu do územia po ulici Kýčerského je trhovisko temer úplne schované za budovami a pohľad naň sa otvára až v polovici ulice. (Obr. č. 32) Týmto spôsobom je priestor výrazne dynamizovaný, pretože ponúka vynárajúce sa neočakávané scény. (Carmona in Ambrožová, 2014, s. 8)

Dôležitým momentom je i vizuálna nadväznosť modelového územia na okolitú zeleň. Hoci v samotnom riešenom území sa nachádza minimum zelene, okolité priestory poskytujú mnoho vizuálneho kontaktu obzvlášť so stromami. Modelové územie je takpovediac obkolesené zeleňou. Stromoradie lemuje ulicu Žilinská, ulicu Kýčerského a pokračuje i na ulici Šancová. Skupina stromov sa nachádza aj na parkovisku naväzujúcom na modelové územie na jeho západnej strane. Významnú úlohu hrajú i stromy v malých súkromných záhradách obkolesujúcich trhovisko zo severnej strany. (Obr. č. 28)

- LEGENDA:
- Hranice územia
 - Strom
 - Fasáda popnutá rastlinami
 - Fasáda - zmiešané
 - Fasáda - nudné
 - Priehľad do územia v úrovni parteru
 - - - - - Výhľad na územie z príľahlých budov
 - 5p Počet poschodí budovy
 - 1 Miesto fotografického vyobrazenia

Obr. č. 27: Analýza vizuálnych nadväzností

Obr. č. 28: Vtáčí pohľad na modelové územie

Obr. č. 29: Zastrešenie trhu, miesto fotografického vyobrazenia číslo 1

Obr. č. 30: Pohľad na juhovýchodný začiatok ulice Kýčerského, miesto fotografického vyobrazenia číslo 2

Obr. č. 31: Uzavretosť trhu z ulice Žilinská a priehľad v strede stánkov, miesto fotografického vyobrazenia číslo 3

Obr. č. 32: Pohľad Na severozápadný začiatok ulice Kýčerského, miesto fotografického vyobrazenia číslo 4

12.14. Popis súčasného stavu

V súčasnosti je skúmané verejné priestranstvo možné popísať ako trhovisko. Jedná sa o priestor, ktorý je trvale vyhradený na predaj výrobkov. Túto funkciu mu umožňujú stánkové pulty, ktoré sú trvale prítomné na mieste, a sú pevne spojené so zemou. (Obr. č. 35) Na trhu je 83 otvorených stánkov, väčšina predajcov však využíva niekoľko pultov naraz. Trhy sa na mieste odohrávajú každý deň, okrem nedele, od 6tej hodiny ráno do 12 hodiny dopoludnia, počas všetkých mesiacov v roku. Niektorí predajcovia na mieste zostávajú i dlhšiu dobu. Podľa údajov uvádzaných združením Local Act, tvoria seniori i približne polovicu týchto predajcov (Ivašková, 2014), čo potvrdzuje i pozorovanie autorky. V stánkoch sa predávajú hlavne farmárske výrobky. Jednu radu stánkov, najbližšie k ulici Žilinská prevádzkujú predajcovia rezaných kvetov, zväčša zahraničného dovozu. Okrem stánkového predaja funguje obchod na mieste i v priľahlých uzatvorených stavbách, ktoré však nie sú pevne spojené so zemou. Tento predaj je tiež orientovaný na potraviny, prípadne hotové občerstvenie. Mimo času konania trhu preberá tento predaj oživujúcu funkciu priestoru. (Obr. č. 33) V súčasnosti je mnoho z týchto uzatvorených predajných miest nefungujúcich. (Obr. č. 36)

Nadväzujúca bočná ulica Kýčerského slúži občasnému prejazdu osobných automobilov a vozidiel dodávajúcich tovar do obchodov a na trhovisko. Vozidlá ju vo veľkej miere využívajú j na parkovanie. (Obr. č. 37) Ulica je z oboch strán lemovaná obchodmi. Niektoré z nich však v súčasnosti nefungujú, konkrétne sa jedná o predajňu DVD a videokaziet a obchod s textilom a obuvou. Na ulici je tiež prítomná advokátska kancelária a kultúrny a správny dom mestskej časti Staré mesto, ktorého priestory zastrešujú klub seniorov, sociálnu výdajňu, dobrovoľný hasičský zbor a iné miestne aktivity.

Súčasťou modelového územia je platené parkovisko, ktoré je väčšinu času nevyužívané, podobne ako všetky ostatné okolité platené parkoviská.. Maximálny zaznamenaný počet áut parkujúcich v tomto priestore je 6 z celkovej kapacity 11 vozidiel a to v čase, kedy sú všetky ostatné parkovacie priestory preplnené.. (Obr. č. 38)

Obr. č. 33: Oživenie priestoru mimo času konania trhu

Obr. č. 34: Stará reštaurácia Drevená dedina, známa medzi Bratislavčanmi

Obr. č 35: Trhové pulty

Obr. č. 36: Parkovanie na ulici Kýčerského dosahuje v niektorých časoch temer neúnosnú podobu

Obr. č. 37: Fronta uzatvorených predajných miest v severovýchodnej časti modelového územia

Obr. č. 38: Zatiaľ čo ulice sú preplnené parkujúcimi vozidlami, platené parkovisko zostáva nevyužitú

12.15. Problémová mapa

a. Parkovanie

Významný problém v modelovom území vytvárajú parkujúce autá na ulici Kýčerského, ktoré často sťažujú pohyb chodcov i prejazd ostatných automobilov územím. Výraznou mierou tiež narušujú prepojenie medzi priestorom trhoviska a kamenným obchodmi na ulici Kýčerského. Tým oslabujú katalytickú funkciu, ktorú by konanie trhov malo mať na tieto prevádzky.

V priestore a jeho blízkosti sa tiež nachádza niekoľko platených parkovísk, ktoré sú temer nevyužívané. Zaberajú tak cenný priestor, ktorý by bolo možné využiť iným spôsobom.

b. Nízka kvalita stánkov a stavieb

Problémom celého modelového územia je celková nízka kvalita objektov, a to kvalita výtvarná i úžitková. Týmto problémom sú postihnuté stánky samotného trhoviska, ako aj uzavreté stavby slúžiace predaju na trhovisku a poskytujúce hygienické zázemie. Rovnako i kvalita povrchov komunikácií je nedostačujúca.

c. Nízka úroveň starostlivosti

Nízka kvalita sa odráža i v oblasti starostlivosti a údržby o priestory. Z veľkej časti je pravdepodobne spôsobená tým, že pozemky majú rôznych vlastníkov, navyše v súkromnej sfére. Nízku úroveň údržby je možné vidieť na zeleni v území, ktorá je tvorená náletmi expanzívnych drevín.

d. Slabé vizuálne zapojenie priestranstva do ulice Žilinská a na okolité budovy

Problémovým momentom je i vizuálne prepojenie modelového územia s okolitým priestorom. Priestor je jednak slabo napojený na ulicu Žilinská, kde poskytuje dohromady iba 3 úzke priehľady do vnútra trhoviska a jednak je slabo vizuálne prepojený s okolitými budovami, kde celkové prekrytie priestoru kde sa koná trh znemožňuje vizuálny kontakt s dianím z okien a balkónov.

e. Chýbajúce prepojenie dvoch strán ulice Žilinská

Problémom pre chodcov je kolízia s dopravou pri prechádzaní z jednej strany ulice Žilinská na druhú v predpriestore trhoviska. Prechod dopravnej komunikácie v tejto oblasti nie je zabezpečený žiadnym dopravným značením, napriek tomu, že je hojne využívaný.

Obr. č. 39: Problémová mapa

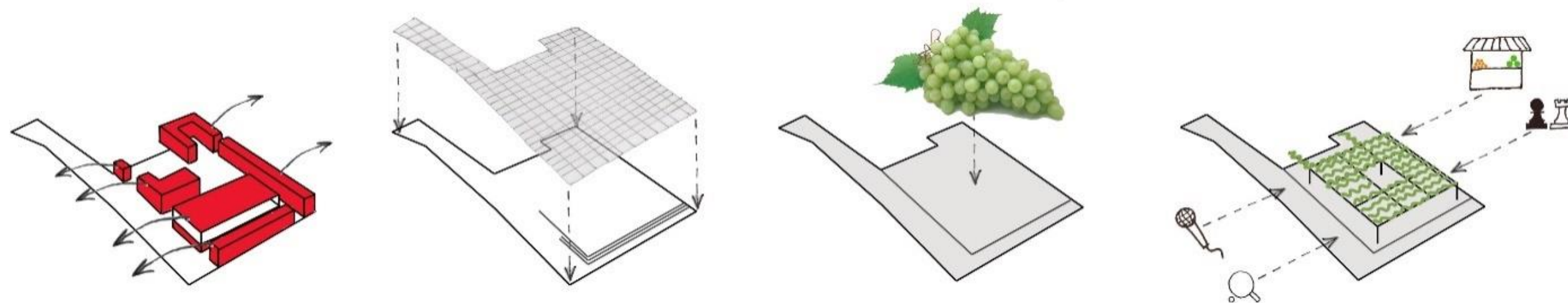
13. KONCEPT NÁVRHU

Cieľom návrhu je vytvorenie malého variabilného priestranstva, ktoré bude poskytovať priestor pre každodenný život obyvateľov priľahlej štvrte, zároveň však bude príležitostne lákať i ľudí z celého mesta.

Prioritou návrhu a zároveň jeho východiskom je konanie trhov v modelovom území. Trh, ktorý sa na tomto priestranstve koná v súčasnosti, predstavuje potenciál pre prilákanie ľudí, ktorý sa ho zúčastňujú v rôznych roliach. Návrh sa snaží o čo najväčšie využitie katalytického potenciálu trhu na jeho okolie.

Obrázok č. 40 demonštruje štyri základné kroky návrhu. Prvým krokom je odstránenie objektov nízkej kvality, ktoré rozčleňujú tento malý priestor. V druhom kroku sú redefinované vzťahy novo vzniknutej plochy. Vyzdvihnutím centrálnemu priestoru za pomoci dvoch schodov je vytvorené „pódium“, na ktorom sa odohrávajú hlavné aktivity. Zároveň je však priestor ulice a pódia spojený jednotiacou dlažbou s cieľom dosiahnutia čo najlepšieho napojenia centrálnemu priestoru na okolité prevádzky parteru. Tretí krok nadväzuje na víziu mesta Bratislava, vyplývajúcu z projektu Central markets, podľa ktorej by sa pomocou trhov malo mesto snažiť oživiť svoju históriu. Lokalita, v ktorej sa nachádza modelové územie bola tradične známa ako oblasť záhrad a vinogradov, čo dokladoval do 50. rokov minulého storočia i jej názov, ulica Pöllnská, podľa pöllnského vinohradníckeho záhonu. Cieľom návrhu je teda vytvorenie náznaku tohto pôvodného využitia územia. Návrh predstavuje konštrukciu, ktorá odkazuje na staré kovové pergoly používané na pestovanie hrozna v záhradách. Týmto spôsobom získava priestor svoju jedinečnú identitu. Štvrtým krokom je vyplnenie vzniknutého priestoru aktivitami. Konštrukcia, v podobe stolov, ktorá poskytuje zázemie predajcom na trhovisku, sa mimo času konania trhu jednoduchým spôsobom

mení na variabilne využiteľné objekty. Poskytuje priestor pre hry, zhromaždenia, posedenia, či predstavenia. Stoly, ktoré sú stále prítomné v priestore umožňujú aby sa trh stal každodennou súčasťou života ľudí, zároveň však svojou variabilitnosťou nepredstavujú bariéru v tomto malom území.

Obr. č. 40: Koncept návrhového riešenia

14. POPIS NÁVRHU

Riešené územie je tvorené centrálnou časťou a ulicou Kýčerského, ktorá nadväzuje naň nadväzuje z juhozápadnej strany.

Ulica Kýčerského je navrhnutá ako zdieľaný priestor áut a chodcov. Parkovanie z ulice je však vylúčené pre zabezpečenie lepšieho kontaktu parteru budov s centrálnou časťou priestoru. Ulica i centrálna časť sú prepojené jednotiacou kamennou dlažbou. V dlažbe je vytvorený nepravidelný vzor jemným farebným rozdielom dlaždíc. V priestore ulice je tiež dlažbou vyčlenený pás pre jednosmerný prechod auta, zatiaľ čo oddelený priestor priliehajúci k priečeliam budov poskytuje v teplých mesiacoch zázemie pre vonkajšie kaviarenské a reštauračné posedenie. Dlažba svojou mierkou diktuje prednosť človeka pred autami v tomto priestore.

Centrálna časť je od priestoru ulice oddelená vo väčšej časti schodovými stupňami, pričom je využité prirodzené klesanie terénu a jeho vyrovnanie pomocou schodov. Bezbariérový prístup je zabezpečený v ulici Kýčerského kde sa centrálna časť vyrovnáva so stúpajúcim terénom ulice. Schodové stupne sú podsvietené pásikom svetla pozdĺž celej svojej dĺžky. V mieste kde sa schody strácajú v prirodzenom teréne pokračuje pásik svetla v dlažbe čím oddeľuje centrálny priestor vzniknutého námestia od ulice a jej premávky. Schodové stupne vyzdvihujú priestor nad úroveň ulice Žilinská a vytvárajú z neho pódium, na ktorom sa odohráva mestský život. Okoloidúci človek môže byť divákom diania na pódii, alebo sa rozhodne zapojiť sa do prebiehajúcich aktivít.

V centrálnej časti je vytvorená kovová konštrukcia, ktorá poskytuje zastrešenie, ktoré je pre trhy, typické. Návrh pracuje s popínavou rastlinou *Parthenocissus tricuspidata*, ktorá odkazuje na bývalé vinice lokality a zároveň svojím opadavým habitom poskytuje priestoru premenlivosť. Rastlina an konštrukciou vytvára tieň, príjemný v letných mesiacoch. Pred nepriazňou počasia v podobe zrážok je priestor chránený zaťahovacím textilným systémom, ktorý je rozťahnutý v prípade potreby. Takýmto spôsobom je docielený čo najväčší možný vizuálny kontakt priestoru trhoviska s okolitými budovami v pohľade zhora. Stredová časť konštrukcie zostáva nevyplnená a poskytuje priestor pre uplatnenie zrkadlenia hladiny vodného prvku. Vodný prvok je tvorený jednoduchým kovovým kvádom s plytkým filmom vody vo vrchnej časti. V bočných častiach zabezpečený prítok pitnej vody, ktorá slúži na osvieženie a umytie ovocia a zeleniny na trhu. Pod konštrukciou je umiestnených dvanásť kovových stolov, ktoré tvoria základ zázemia pre trhový predaj ako aj variabilné možnosti využitia.

V severovýchodnej časti priestoru je navrhnutý komplex uzatvárateľných drevených stavieb slúžiacich predaju a občerstveniu. V modelovom území sa nachádza reštaurácia Drevená dedina, známa bratislavským starousadlíkom, ako aj cezpoľným cestovateľom. Motív „drevenej dediny“ je

teda prenesený do rady objektov, ktoré slúžia celodennému predaju, čím podporujú využívanie priestranstva. Samotná reštaurácia v návrhu tiež dostáva novu podobu, v ktorej je však dominujúcim motívom stále drevo. Objekt reštaurácie je tvorený presklenými stenami, obkolesenými drevenými doskami. Svetlo z dlhej nočnej prevádzky reštaurácie týmto spôsobom môže obohacovať priestor námestia.

Severná časť priestranstva, predpriestor reštaurácie a bývalé parkovisko sú vyčlenené pobytovej funkcií a to i v čase konania trhu. Tehlová fasáda domu vyčleňujúcim priestor zo severnej strany je popnutá paviničom, *Parthenocissus tricuspidata*, ktorý vytvára chrbát lavičkám umiesteným v priestore.

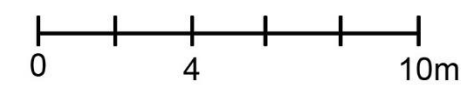
Fungovanie priestranstva je doplnené o mobilný mobiliár, jednak priliehajúci k reštauračným prevádzkam, jednak určený k fungovaniu priestranstva.

- LEGENDA:
- Hranice územia
 - Vchod do budovy
 - Kamenná dlažba
 - Prechod pre chodcov
 - Schodisko
 - Drevená stavba - predajňa, prevádzka

- Kovová konštrukcia
- Zaťahovací textilný systém
- Popínavá rastlina - *Parthenocissus tricuspidata*
- Listnatý trom pôvodný
- Listnatý strom navrhovaný
- Vodný prvok - vodné zrkadlo, pítko

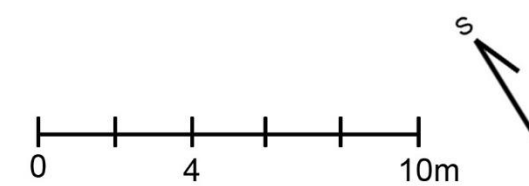
- Kovový stôl - kotvený
- Lavička
- Mobilný mobiliár

Obr. č. 41: Situácia návrhového riešenia

LEGENDA: Bodové osvetlenie na kovovej konštrukcii
 Svetelný pás v dlažbe

Obr. č. 42: Nočná situácia návrhového riešenia – osvetlenie

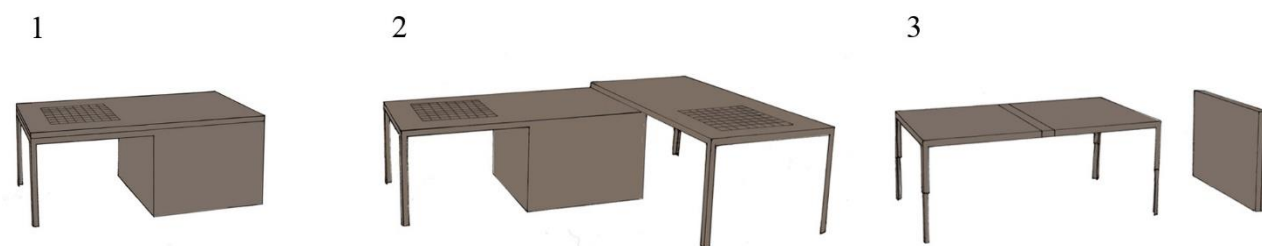

Obr. č. 43: Rezopohľad

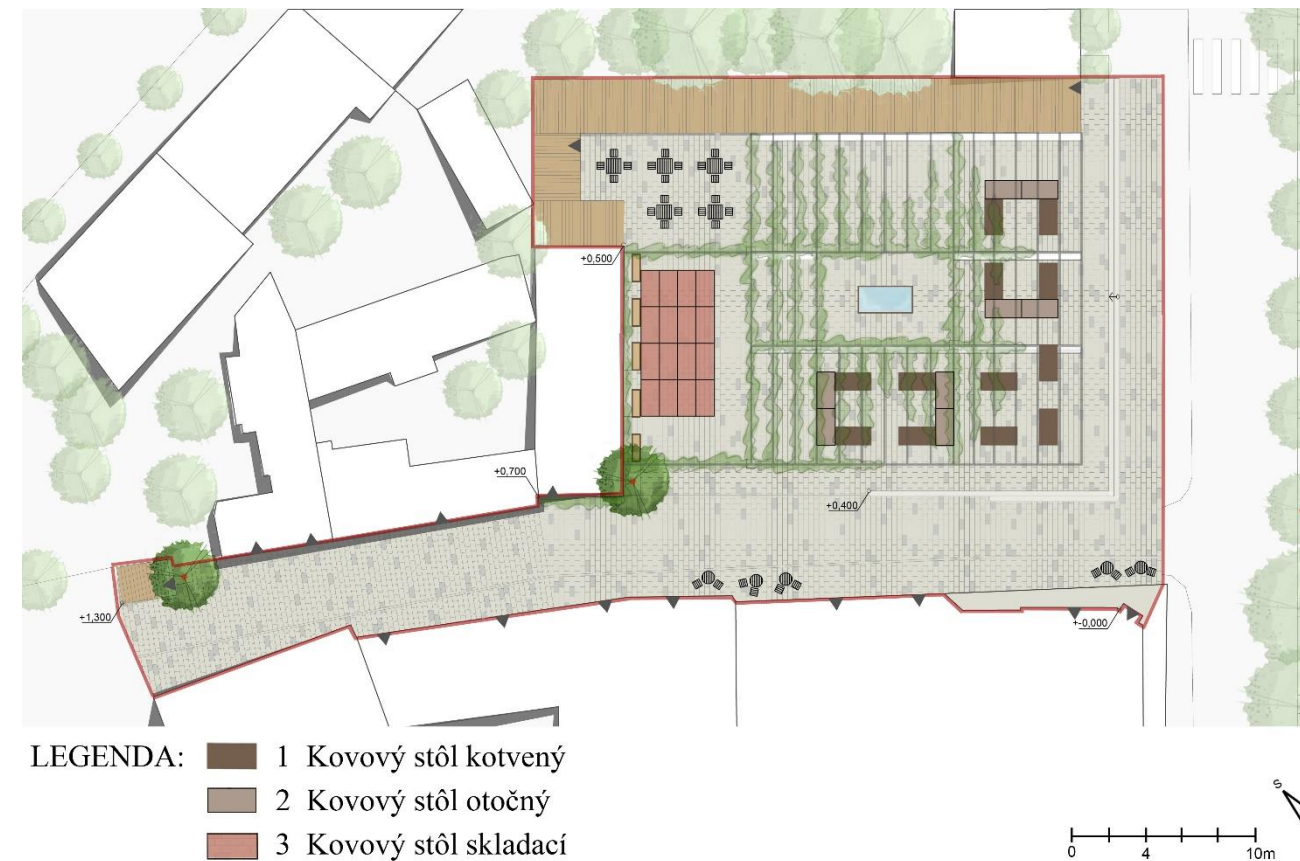

Obr. č. 44: Nočný rezopohľad

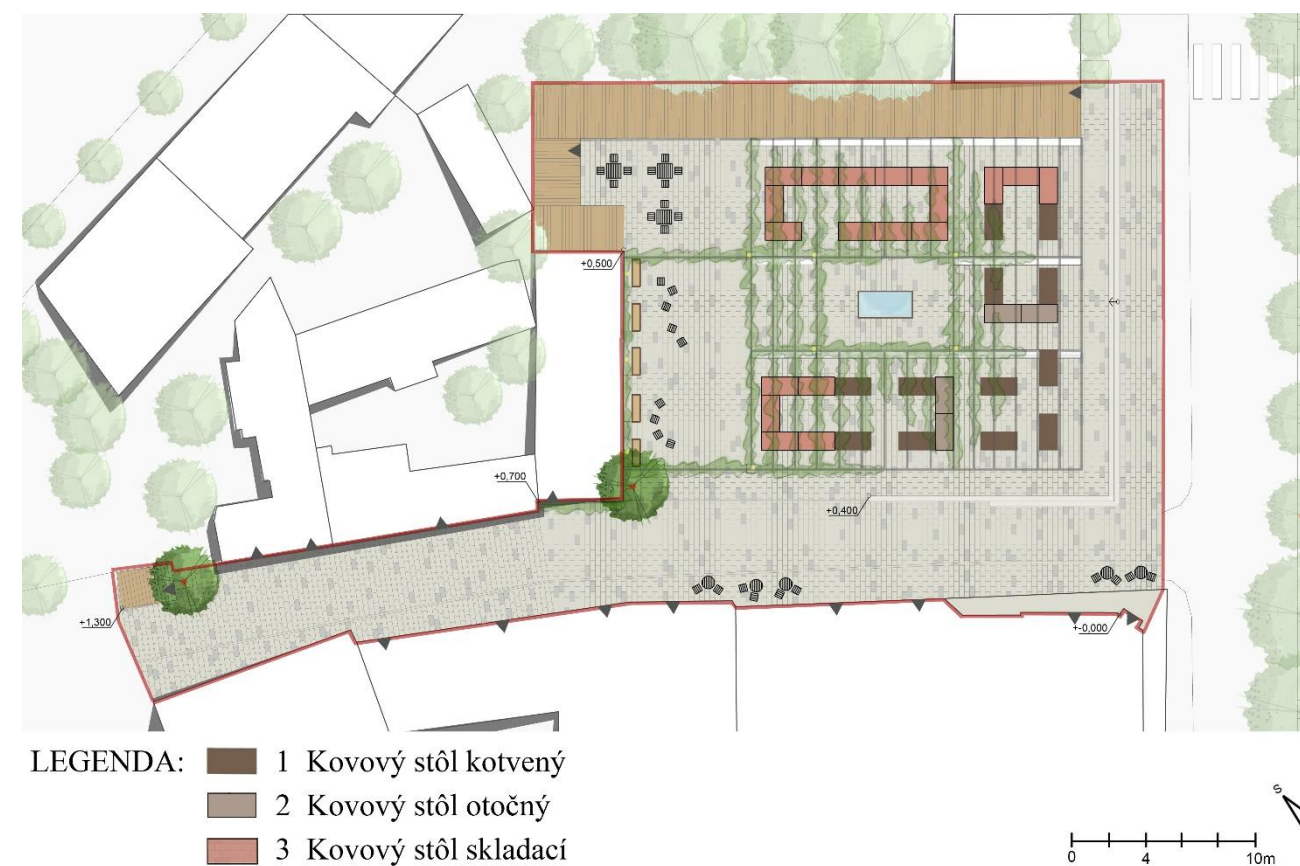
Variabilitu priestoru zabezpečujú kovové stoly, s ktorými je možné podľa potreby manipulovať. Základ priestoru predstavuje dvanásť pevne ukotvených stolov, s rozmermi pultu 100x200 cm. V kovovej doske stolu sú reliéfné vyznačené hracie plochy rôznych hier ako šachy, človeče nehnevaj sa, či čiary vyznačujúce pingpongový stôl menších rozmerov. Pult je tvorený zdvojenou doskou, pričom vrchnú dosku je možné vytočiť do pravého uhlu. Otočná doska má vyklápacie nohy. Týmto spôsobom vznikne jednoducho rozšírená možnosť predajných miest, ako aj rozšírený priestor pre neformálne sedenie skupín, či väčší počet hracích dosiek. Polovica spodnej časti základných kovových pultov je tvorená uzamykateľným úložným priestorom. V tomto priestore sa nachádzajú skladacie kovové stoly, ktoré je možné v priestore rozložiť podľa potreby. Obrázok č. 47 zachycuje možné usporiadanie skladacích stolov. Týmto spôsobom umožňujú konanie väčších trhov, obzvlášť v sobotu, ktorá je vnímaná ako najvýznamnejší trhový deň. Nohy skladacieho stolu sú vyťahovacie, poskytujúce nastavenie výšky 40 a 80 cm. Zo skladacích stolov je tiež možné zostaviť rôzne veľké pódium podľa potreby, ktoré vytvára priestor pre vystúpenia, ako napríklad aj zhromaždenia v rámci mestskej samosprávy s cieľom informovať verejnosť. Príklad demonštruje obrázok č. 46. Skladacie stoly sa dajú tiež jednoduchým spôsobom využívať ako bežný stôl v časti priestoru s lavičkami, čím poskytujú priestor pre konanie vonkajších besiedok skupín stretávajúcich sa v kultúrno-správnom dome na konci ulice Kýčerského.

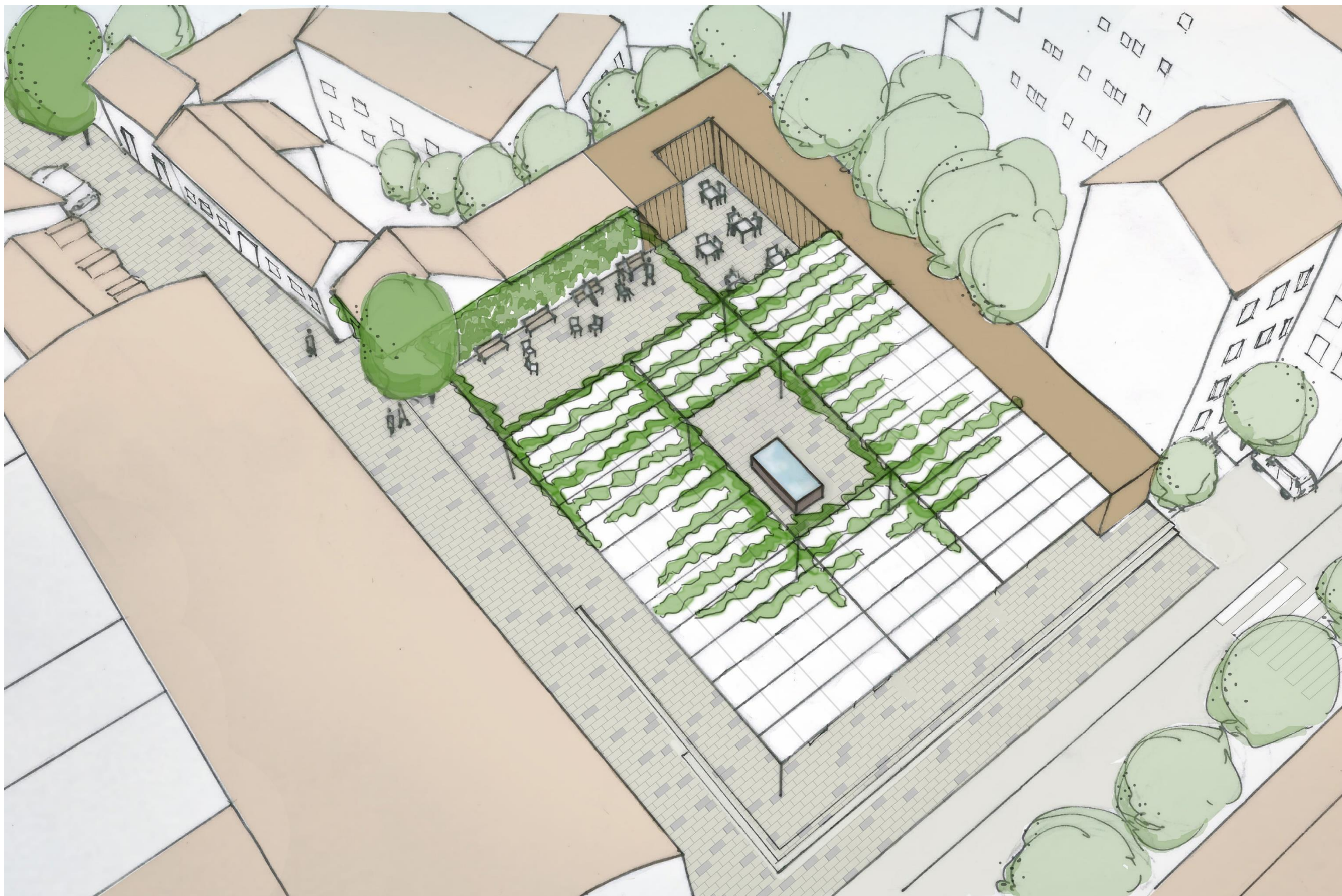
Obr. č. 45: Detail variantných kovových stolov

Obr. č. 46.: Situácia s využitím skladacích stolov na zostavenie pódia

Obr. č. 47: Situácia s využitím skladacích stolov na trhový predaj

Obr. č. 48: Vtáci pohľad – rozťahnutá textilná strecha chrániaca priestor pred nepriazňou počasia

Obr. č. 49: Konanie veľkého trhu s využitím skladacích stolov

Obr. č. 50: Využitie skladacích stolov na zostavenie pódia

Obr. č. 51: Ulica Kýčerského s pekárenským stánkom

Obr. č. 52: Využitie priestoru trhoviska a ulice mimo času konania trhu na hry a oddych

Obr. č. 53: Využitie priestoru trhoviska a ulice vo večerných hodinách

15. DISKUSIA

Pri zhromažďovaní informácií o trhoch všeobecne a i konkrétne o trhu na ulici Žilinská vyvstala otázka, či je žiadúce aby sa trhy konali v otvorených verejných priestranstvách mesta. Je zrejmé, že veľká časť kompetentných pracovníkov vo vedení mesta má na trhoviská negatívny pohľad. Bakalárska práca sa teda snaží reagovať na túto otázku a skúma prínosy a prípadné negatíva konania trhov v otvorenom verejnom priestore. Navzdory tomu, že problematika trhov je stará tisíce rokov, literatúra popisujúca ju konkrétne a obzvlášť v európskom kontexte je výrazne obmedzená. Dôvodom toho je pravdepodobne fakt, že renesancia, ktorú v súčasnosti zažívajú je pomerne novým trendom. Hoci v minulosti boli trhy neoddeliteľnou súčasťou miest, v minulom storočí záujem o ne temer úplne zmizol. Veľká väčšina iniciatívy o ich znovuoobnovenie v moderných mestách pochádza zo Spojených štátov amerických.

V dôsledku toho, že táto téma začína byť v architektonických a urbanistických kruhoch diskutovaná až v posledných rokoch, existuje tiež pomerne málo príkladov moderných realizácií miest so zamýšľanou trhovou funkciou a ich fungovanie zatiaľ nie je preverené časom.

Situácia s vývojom a ďalším fungovaním trhoviska na ulici Žilinská je každým rokom nejasná. Záujem o pokračovanie trhu je zrejmý zo strany jeho návštevníkov i predajcov. Najväčší záujem majú ľudia na fungovaní trhu na jeho súčasnom mieste. Alternatívu však predstavuje i presťahovanie trhu na iné verejné priestranstvo v blízkosti jeho súčasnej lokality. Štúdia sa teda snaží využiť čo najviac okolité prostredie trhoviska a poukázať na jeho jedinečnosť. Tiež sa snaží zhodnotiť atribúty okolitého priestoru, ktoré všeobecne prispievajú k dobrému fungovaniu trhoviska v akomkoľvek mieste, aby tak uľahčila prípadný výber lokality, kam by sa trh mohol presunúť.

Všeobecne vágny prístup vedúcich pracovníkov mesta k trhom sa odráža v tom, že ku konštrukciám na trhovisku, spríjemňujúcim podmienky predaja, sa neprístupuje tak, aby sa stali súčasťou daného miesta. Vo veľkej väčšine sa jedná o stánky pohyblivé, ktoré sa na mieste rozkladajú iba v čase konania trhu, alebo sú na mieste trvalo rozložené je však možné ich kedykoľvek odstrániť. Tento prístup vychádza i z podmienok minulého storočia, kedy sa mesto snažilo postupne trhy z bežného diania odstrániť a neustále premiestňovalo miesto ich konania. Z literatúry však jasne vyplýva, že pre vnímanie človeka je pozitívna určitá miera stability v jeho živote, ktorá by sa mala prejavovať i v mestskej štruktúre. Pre budovanie vzťahu k miestu, ktorý je základom dobrého fungovania života v meste i v akomkoľvek inom sídelnom type, je teda dôležité aby sa ľudia mohli spoľahnúť na miesta a aby vzťah, ktorý si k nim vybudujú nebol každú chvíľu spretrhaný.

Je však tiež jasné, že nie všetky verejné priestranstvá v Českej a Slovenskej republike sa dajú

vybaviť stálymi konštrukciami pre konanie trhov. Neumožňuje im to napríklad ich historický kontext, či súčasný alebo budúci spôsob využívania.

Preto sa navrhovanie trhových miest môže uberať dvojakou cestou. Jednou z nich bude použitie prenosných typov stánkov, ktoré by mali korešpondovať s daným priestorom. Druhou cestou by malo byť vyčlenenie priestorov, kde sa konštrukcia trhov môže stať pevnou súčasťou miesta, čo jej umožní mať iné vlastnosti, ako stánky dočasné. V takýchto miestach je účelné počítať i s jej iným rôznorodým využitím, či už ako tieniaceho prvku alebo ako miesta na sedenie. V zahraničí je možné v súčasnosti vidieť počiatky tohto prístupu k trhovým miestam. K obom spôsobom by sa malo pristupovať s patričnou originalitou, tak aby miesta získavali jedinečný charakter, ktorý pomáha človeku identifikovať sa s nimi a prežívať tak hlbšie zážitky v živote spojenom s verejnými priestranstvami.

16. ZÁVER

Kniha Jana Gehla „Města pro lidi“ (2012) ovplyvňuje v posledných rokoch výrazne scénu architektov a urbanistov po celom svete. Už jej samotný názov by nám mal byť dostatočným návodom na to, ako pristupovať k tematike plánovania a navrhovania v mestách. Je dôležité mať na pamäti, že mestá vznikli pre ľudí, pre čo najlepšie a najefektívnejšie uspokojovanie ich potrieb. A to čo robí mestá úspešnými, sú opäť ľudia.

Pre moderné mestá je v súčasnosti typické, že majú víziu, ktorá určuje smer ich vývoja. Kulminujú sa v nej rôzne tematické okruhy ako bezpečnosť dopravy, ľudské zdravie, redukcia hluku a znečistenia, posilnenie role mesta ako demokratického miesta stretávania ľudí alebo či iné plány. Na záver je dobré položiť otázku: akú víziu bude mať Bratislava? Bude ňou návrat do čias prekvitajúcich životom a hrdosti na mesto?

Od roku 2014 urobila Bratislava významný krok k obnoveniu fungovania trhov v meste. Zapojením do európskeho projektu Central markets sa spolu s ďalšími piatimi členskými krajinami vydala na hľadanie cesty za obnovou trhov a zvýšeniu ich kvality. Vízia mesta sa teda postupne sformovala. Koncepcia trhov a trhovísk má za cieľ „vybrať nové miesta a oživiť staronové lokality z pohľadu histórie“. Zároveň je cieľom dosiahnuť stav, ktorý hlavná architektka mesta Bratislava Ingrid Konrad popisuje takto: „Každý trh má mať svoj vizuál, svoj život, svoju myšlienku a najmä, čo je jedným zo základných momentov fungovania trhu, pravidelnosť v usporadúvaní, či už deň v týždni alebo sezónny charakter.“ (Tkáčiková, 2013) Realizácia týchto cieľov už postupne začala, hoci jej výsledky je vidieť pomaly. Naďalej je potrebné ich adekvátne propagovať a zvyšovať povedomie obyvateľov mesta o trhoch a trhoviskách, histórií mesta a vzťahu mesta a trhov.

K dosiahnutiu opätovného oživenia mesta bude potreba využitie potenciálu miest, ktoré prirodzene priťahujú život, akými sú trhy. Odporúčením tejto práce teda je, aby sa k nim ktorékoľvek mesto nestavalo chrbtom.

17. ABSTRAKT

Bakalárska práca je zameraná na problematiku trhov, trhových miest a trhovísk v rámci mesta.

V prvej časti sa venuje ich všeobecným charakteristikám, prínosom, vzťahu k verejným priestorom, a predostiera možnosti, ktoré trhy poskytujú záhradne krajinárskemu architektovi.

V druhej časti na zvolenom území overuje tieto všeobecné tézy. Modelové územie predstavuje existujúce trhovisko, fungujúce z hľadiska sociálnych väzieb, avšak s vizuálnym prejavom neadekvátnym pre hlavné mesto Slovenskej republiky. Územie je v práci najprv dôkladne analyzované. Na základe analýz je vypracovaný návrh, ktorý sa zároveň snaží korešpondovať s víziou mesta Bratislava, týkajúcou sa trhov a trhovísk, ktorá vznikla v roku 2014 v medzinárodnom projekte Central markets.

Kľúčové slová: Trh, Trhovisko, Trhové miesto, Verejné priestranstvo, Verejný priestor

18. ABSTRACT

The purpose of the bachelor thesis is to examine the topic of markets, marketplaces, as well as market squares in the bounds of an urban structure.

The first part of the thesis identifies the characteristics and benefits of the markets, its relationship to the public areas and possibilities, which they offer to a landscape architect in general.

In the second part are these theoretic propositions verified on a chosen area. For the model territory has been chosen an existing marketplace. Territory offers an example of a place well functioning in the field of social relationships, however in an inadequate visual display in the context of the capital city of Slovak republik. Territory has been in the first place carefully analyzed. Using the data from analysis, an architectural study was proposed. Study also aims to meet the vision of Bratislava relating to markets and marketplaces, which originated in the internation project called Central markets in 2014.

Key words: Market, Market place, Public place, Public space

19. ZDROJE

19.1. Literáratura

CERTEAU, Michel de. *The practice of everyday life*. Překlad Steven Rendall. Berkeley: University of California Press, c1984. ISBN 978-0-520-27145-6.

DAY, Christopher. *Duch & místo: uzdravování našeho prostředí : uzdravující prostředí*. 1. vyd. Brno: ERA, 2004. ISBN 80-86517-95-0.

GEHL, Jan, GEMZØE, Lars. *Nové městské prostory*. 1. vyd. Šlapanice: ERA, 2002. ISBN 80-86517-09-8.

GEHL, Jan. *Města pro lidi*. Brno: Partnerství, c2012. ISBN 978-80-260-2080-6.

HRŮZA, Jiří a Josef ZAJÍC. *Vývoj urbanismu I*. 1.vyd. Praha: ČVUT, 1997. ISBN 80-01-01342-1.

HRŮZA, Jiří a Josef ZAJÍC. *Vývoj urbanismu II*. 1.vyd. Praha: ČVUT, 1999. ISBN 80-01-01549-1.

HUBBARD, Phil, Rob KITCHIN a Gill VALENTINE (eds.). *Key texts in human geography*. 1st pub. Los Angeles, Calif.: SAGE, 2008. ISBN 978-1-4129-2260-9.

JACOBS, Jane. *Smrt a život amerických velkoměst*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Překlad Jana Solperová. Dolní Kounice: MOX NOX, c2013. ISBN 978-80-905064-4-2.

MCMILLAN, John. *Reinventing the bazaar: a natural history of markets*. 1st ed. New York: Norton, 2002. ISBN 0-393-05021-1. NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Překlad Petr Kratochvíl, Pavel Halík. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

ORTVAY, Tivadar. *Ulice a námestia Bratislavy: Nové mesto, Neustadt, Ujváros*. 1. vyd. Bratislava: Albert Marenčin PT, 2007. ISBN 8089218547.

ORTVAY, Tivadar. *Ulice a námestia Bratislavy: staré mesto = Altstadt = óváros*. 1. vyd. Bratislava: PT, 2006. Bratislava - Pressburg. ISBN 80-89218-12-1.

SHEPHERD, Robert J. *When culture goes to market: space, place and identity in an urban marketplace*. New York: P. Lang, c2008. ISBN 978-1-4331-0194-6.

SIDOROVÁ, Milota. *Katalytický vplyv trhovísk na verejné priestranstvá*. Nitra, 2014. Dizertačná práca.

STÁTNÍKOVÁ, Pavla. *Trhy a tržiště*. Vyd. 1. V Praze: Paseka, 2010. Zmizelá Praha. ISBN 978-80-7432-068-2.

ŠIMEK, Pavel. *Vyhodnocení dendrologického potenciálu objektu*. Lednice : ZF Mendelovy univerzity, 2014-15.

UFFELEN, Chris van. *Green city spaces*. Berlin: braun Publishing AG, 2013. ISBN 978-3-03768-142-8.

Veřejný prostor; veřejná prostranství: sborník z konference AUÚP, Znojmo 21.-22.11.2013. 1. vyd. Brno: Ústav územního rozvoje, 2013. ISBN 978-80-87318-27-0.

WHYTE, William Hollingsworth. *The social life of small urban spaces*. New York: Project for Public Spaces, 2001. ISBN 0-9706324-1-X.

19.2. Časopisy a články

AMBROŽOVÁ, Zuzana. Veřejné prostory malých měst – teoretická východiska. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2010, 8(6/2010), 14-20.

AMBROŽOVÁ, Zuzana. Veřejný prostor jako počin tvůrce. *Urbanismus a územní rozvoj*. 2014, 17(3/2014), 6-11.

BLAŽÍČKOVÁ, Jana. Historie trhů. *Farmářské trhy*. 2010, 1(1), 7.

HÁJKOVÁ, Zuzana. Zdravý životní styl. *Farmářské trhy*. 2010, 1(1), 12.

HOLČÍK, Štefan. Bude Poštová ulica trhoviskom? *Bratislavské noviny*. 2014, 10(16/2014), 15.

19.3. Internetové zdroje

ANTOLOVÁ, Renáta. Trhy a trhové právo. Partizánska Lupča. [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.partizanskalupca.com/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=173

Besiktas Fishmarket. Archdaily. [online]. 5. 2. 2010 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.archdaily.com/48722/besiktas-fishmarket-gad>

Casablanca Sustainable Market Square. TomDavid Architecten. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://www.tomdavid.nl/Project_info-2015.html?pid=11

Central markets projekt: Common transnational strategy. Central markets. [online]. 9.2013 [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: http://www.centralmarkets.eu/files/Common_Transnational_Strategy.pdf

FALŤANOVÁ, Ľubica. Bratislavské trhy a jarmoky v Bratislavskej tržnici v 20. a 30. rokoch 20. storočia. Lfalťanová. [online]. 5.12.2008 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://lfaltanova.blog.cz/0812/bratislavske-trhy-a-jarmoky-v-bratislavskej-trznici-v-20-a-30-rokoch-20-storocia-i-cast>

GONDA, Richard. Bratislavské trhy a jarmoky v Bratislavskej tržnici v 20. a 30. rokoch 20. storočia. Pravda.sk : Správy. [online]. 30.10.2013 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/297712-bratislave-pribudnu-dalsie-nakupne-centra-uzivi-ich/>

HOLČÍK, Štefan . Šancová ulica bývala colnou hranicou mesta. Bratislavské noviny. [online]. 11.3.2004 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.bratislavskenoviny.sk/najnovsie-spravy-z-bratislavy/pamatnici-historie/sancova-ulica-byvala-colnou-hranicou-mesta.html?page_id=4519

HOLČÍK, Štefan. Vianočné trhy v Bratislave nikdy nebývali. Bratislavské noviny. [online]. 18.12.2003 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: http://www.bratislavskenoviny.sk/najnovsie-spravy-z-bratislavy/pamatnici-historie/vianocne-trhy-v-bratislave-nikdy-nebyvali.html?page_id=7585

HRDINA, Vojtech. Krajinnoeologický plán: Územný plán regiónu Bratislavský samosprávny kraj. In: . Bratislava, . [online] 2010 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://staryweb.fns.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/actaenvi/ActaEnvi_2006_1/04_Izakovicova_Moyzeova.pdf

IVAŠKOVÁ, Zuzana. Trhovisko na Žilinskej ulici v Bratislave. Dizajn každodennosti. [online]. 13/05/2014 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://dizajnkazdodennosti.sk/2014/05/13/miesta-trhovisko-na-zilinskej-ulici-v-bratislave/>

IVAŠKOVÁ, Zuzana. Zánik. Trhovisko žilinská: Neodeliteľná súčasť každodenného života štvrte. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.archdaily.com/97149/artists-colony-market-atelier-architects>

JARZ, Hank. Artist`s Colony Market. Archdaily. [online]. 18. 12. 2010 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.archdaily.com/97149/artists-colony-market-atelier-architects>

LÁZSLÓOVÁ Klaudia. Tržnica je reklama na dobré jedlo. E Profit. [online]. 09.07.2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://profit.sme.sk/profit-magazin/rok-2015/cislo-13/trznica-je-reklama-na-dobre-jedlo.html>

Localarchitecture. Afazia: archzine. [online]. 18.2.14 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://afasiaarchzine.com/2014/02/localarchitecture-2/>

Mapa Bratislava rok 1950. Staré mapy. [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.staremapy.sk/c/BA/Bratislava/1895/>

MOLNÁROVÁ, Klaudia, GIERTL, Martin. Kódex potravinových trhov a návrh všeobecne záväzného nariadenia (VZN). Central markets. [online]. 2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.centralmarkets.eu/files/1__KODEX_trhy.pdf

NOVÁK, Jakub a kol. Ulice a námestí: Hierarchie veřejného prostranství jako inverzní matrice utvářející obraz města v metropolitním plánu [online]. 2014. [cit. 2016-02-11]. ISBN 987-80-87931-08-0. Dostupné z: http://plan.iprpraha.cz/uploads/assets/metropolitni-plan/201_Ulice_a_namesti.pdf

O trhu. Dobrý trh. [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <http://dobrytrh.sk/o-trhu>

Oddelenie územného plánovania a rozvoja mesta. Územný plán hlavného mesta SR Bratislava. Bratislava. [online] 2007 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.bratislava.sk/uzemny-plan-hlavneho-mesta-slovenskej-republiky-bratislavy/d-80478>

PLENCNEROVÁ Hana. Predaj farmárskych výrobkov z dvora. Podnikajte SK. [online]. 08.10.2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/start-podnikania/c/1649/category/registracne-povinnosti/article/predaj-farmarskych-vyrobkov-z-dvora.xhtml>

PROHL, Martin. Mapa Pozsony rok 1895. Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <https://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Map-Pozsony1895.jpg>

RENDL, Jürgen. Market at zilinska ulica. Radio Aporee. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://aporee.org/maps/work/projects.php?project=zilinska>

Satelitná mapa. Mapa-mapy. [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://mapa-mapy.info.sk/>

SOOD, Suemedha. The art of haggling. BBC: Travel. [online]. 24. 11. 2010 [cit. 2016-03-24].

Dostupné z: <http://www.bbc.com/travel/story/20101122-travelwise-the-art-of-haggling>

Stánky pro zelené trhy. Edit. [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné

z: <http://editarchitects.com/projects/instalace/zelene-trhy>

ŠPAČKOVÁ, Iva. Ministerstvo sepsalo, jak mají vypadat farmářské trhy. idnes.cz:

Ekonomika. [online]. 31.5.2011 [cit. 2016-03-20]. Dostupné

z: http://ekonomika.idnes.cz/ministerstvo-vytvorilo-kodex-farmarskych-trhu-ft9-/ekonomika.aspx?c=A110531_144439_ekonomika_spi

ŠPROCHA, Branislav, VAŇO, Boris, BLEHA, Branislav. Prognóza vývoja rodín a domácností na

Slovensku do roku 2030 [online]. 2014. [cit. 2016-03-15]. ISBN 978-80-225-3961-6. Dostupné

z: http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognoza_rodin.pdf

TKÁČIKOVÁ, Lucia. Bratislava ráta trhoviská, vrátiť sa majú malí trhovníci. SME:

Bratislava. [online]. 22. 11. 2013 [cit. 2016-03-23]. Dostupné

z: <http://bratislava.sme.sk/c/7009629/bratislava-rata-trhoviska-vratit-sa-maju-mali-trhovnici.html>

Úrad geodézie, kartografie a katastra SR. World topo map. [online] [cit. 2016-03-21]. Dostupné z:

<http://mapka.gku.sk/mapovyportal/?basemap=topo&zoom=6&lng=17.1025&lat=48.1492#>

Úrad geodézie, kartografie a katastra SR. Katastrálna mapa. [online] [cit. 2016-03-21]. Dostupné z:

<http://mapka.gku.sk/mapovyportal/?basemap=topo&zoom=6&lng=17.1025&lat=48.1492#>

WIENS, Mark. Dining at the Night Market in Zanzibar. Go backpacking. [online]. 7. 3. 2012 [cit.

2016-03-24]. Dostupné z: <http://gobackpacking.com/dining-night-market-in-zanzibar/>

Zoznam nákupných centier v Bratislave. Wikipedia: the free encyclopedia. [online]. 2001- [cit.

2016-03-30]. Dostupné z: https://sk.wikipedia.org/wiki/Zoznam_nakupnych_centier_v_Bratislave

19.4. Iné

Nariadenie vlády SR č. 360/2011 Z. z

Prof. Alisara Menakanit, Kasetsart University of Bangkok - osobná komunikácia 8.10.2015

Zákon 178/1998 z.Z.

Zákon 84/1990 Z. z.

20. ZOZNAM OBRAZOVÝCH PRÍLOH

Obr. č. 1: Trhoviská v Bratislave do 18. storočia, autorka, 2016, mapový podklad: World topo map

Obr. č. 2: Trhoviská a tržnice v Bratislave od 18. storočia do 40. rokov 20. storočia, autorka, 2016
mapový podklad: World topo map

Obr. č. 3: Trhoviská, tržnice, trhové miesta a vybrané nákupné centrá v Bratislave v roku 2016,
autorka, 2016, mapový podklad: World topo map

Obr. č. 4: Stánky pro zelené trhy na Pernštýnskom námestí v Parubiciach, foto: Edit, 2011,
<http://editarchitects.com/projects/instalace/zelene-trhy>

Obr. č. 5: Besiktas Fishmarket z vtáčieho pohľadu, foto: GAD, 2009,
<https://www.gadarchitecture.com/en/besiktas-fishmarket>

Obr. č. 6: Pohľad na Besiktas Fishmarket z ulice, foto: GAD, 2009,
<https://www.gadarchitecture.com/en/besiktas-fishmarket>

Obr. č. 7: Pohľad na odohrávajúci sa trh v Besiktas Fishmarket, foto: GAD, 2009,
<https://www.gadarchitecture.com/en/besiktas-fishmarket>

Obr. č. 8: Konštrukcia na Market square v čase, kedy sa nekoná trh poskytuje tienisté miesto na
sedenie, foto: Matthieu Gafsou Photographie_2014, [http://localarchitecture.ch/projects/couvert-](http://localarchitecture.ch/projects/couvert-renens/)
[renens/](http://localarchitecture.ch/projects/couvert-renens/)

Obr. č. 9: Vtáčí pohľad na outdoorový obchodný dom Hargreaves mall, foto: Rush\Wright
Associates, 2011, <http://www.rushwright.com/civic-space/hargreaves-mall>

Obr. č. 10: Tienidlá medzi stromami poskytujú priestor pre obchod v otvorenom priestranstve, foto:
Rush\Wright Associates, 2011, <http://www.rushwright.com/civic-space/hargreaves-mall>

Obr. č. 11: Vizualizácia priestoru trhového námestia v Casablance, vizualizácia: TomDavid
Architecten, 2012, http://www.tomdavid.nl/Project_info-2015.html?pid=11

Obr. č. 12: Vizualizácia priestoru trhového námestia a kaviarne v Casablance, vizualizácia:
TomDavid Architecten, 2012, http://www.tomdavid.nl/Project_info-2015.html?pid=11

Obr. č. 13: Koncept udržateľnosti trhového námestia v Casablance, vizualizácia: TomDavid
Architecten, 2012, http://www.tomdavid.nl/Project_info-2015.html?pid=11

Obr. č. 14: Vizualizácia projektu Artists colony market z vtáčieho pohľadu, vizualizácia: Atelier
Architects, 2010, <http://atelierarchitects.hu/en/projects/architecture/market>

Obr. č. 15: Vizualizácia Artists colony market v úrovni mestského parteru, vizualizácia: Atelier
Architects, 2010, <http://atelierarchitects.hu/en/projects/architecture/market>

Obr. č. 16: Lokalizácia riešeného územia v rámci Slovenskej republiky a hlavného mesta Bratislavy,
autorka, 2016

Obr. č. 17: Analýza širších vzťahov, autorka, 2016, mapový podklad: World topo map

Obr. č. 18: Modelové územie a jeho okolie v roku 1895, autorka, 2016, mapový podklad: Mapa
Pozsony rok 1895

Obr. č. 19: Modelové územie a jeho okolie v 50. rokoch 20. storočia – ulica premenovaná na
Žilinskú, vznik trhoviska na pôvodnom mieste, autorka, 2016, mapový podklad: Mapa Bratislava
rok 1950

Obr. č. 20: Analýza premávky, autorka, 2016, mapový podklad: World topo map

Obr. č. 21: Analýza hluku – zaznamenanie výsledkov merania a rôznych miestach, autorka, 2016,
mapový podklad: World topo map

Obr. č. 22: Analýza plôch funkčného využitia, autorka, 2016, podklad pre spracovanie: Územný plán
hlavného mesta SR Bratislava, mapový podklad: World topo map

Obr. č. 23: Analýza majetkových vzťahov v modelovom území a jeho priľahlom okolí, autorka,
2016, podklad pre spracovanie: Katastrálna mapa SR, mapový podklad: Katastrálna mapa

Obr. č. 24: Analýza služieb a prevádzok nadväzujúcich na riešené územie, autorka, 2016, mapový
podklad: Katastrálna mapa

Obr. č. 25: Pasport technických prvkov, autorka, 2016, mapový podklad: Katastrálna mapa

Obr. č. 26: Mapa inventarizácie zelene, autorka, 2016, mapový podklad: Katastrálna mapa

Obr. č. 27: Analýza vizuálnych nadväzností, autorka, 2016, mapový podklad: World topo map

Obr. č. 28: Vtáčí pohľad na modelové územie, foto: Satelitná mapa, 2016, <http://mapa-mapy.info.sk/>

Obr. č. 29: Zastrešenie trhu, miesto fotografického vyobrazenia číslo 1, foto: autorka, 2015

Obr. č. 30: Pohľad na juhovýchodný začiatok ulice Kýčerského, miesto fotografického vyobrazenia
číslo 2, foto: autorka, 2015

Obr. č. 31: Uzavretosť trhu z ulice Žilinská a priehľad v strede stánkov, miesto fotografického
vyobrazenia číslo 3, foto: autorka, 2016

Obr. č. 32: Pohľad Na severozápadný začiatok ulice Kýčerského, miesto fotografického vyobrazenia
číslo 4, foto: autorka, 2016

Obr. č. 33: Oživenie priestoru mimo času konania trhu, autorka, 2016

Obr. č. 34: Stará reštaurácia Drevená dedina, známa medzi Bratislavčanmi, autorak, 2016

Obr. č. 35: Trhové pulty, foto: autorka, 2016

Obr. č. 36: Fronta uzatvorených predajných miest v severovýchodnej časti modelového územia, foto:
autorka, 2015

Obr. č. 37: Parkovanie na ulici Kýčerského dosahuje v niektorých časoch temer neúnosnú podobu, foto: autorka, 2016

Obr. č. 38: Zatiaľ čo ulice sú preplnené parkujúcimi vozidlami, platené parkovisko zostáva nevyužitú, foto: autorka, 2015

Obr. č. 39: Problémová mapa, autorka, 2016 mapový podklad: World topo map

Obr. č. 40: Koncept návrhového riešenia, autorka, 2016

Obr. č. 41: Situácia návrhového riešenia, autorka, 2016

Obr. č. 42: Nočná situácia návrhového riešenia – osvetlenie, autorka, 2016

Obr. č. 43: Rezopohľad, autorka, 2016

Obr. č. 44: Nočný rezopohľad, autorka, 2016

Obr. č. 45: Detail variantných kovových stolov, autorka, 2016

Obr. č. 46.: Situácia s využitím stolov na zostavenie pódia, autorka, 2016

Obr. č. 47: Situácia s využitím skladacích stolov na trhovú predaj, autorka, 2016

Obr. č. 48: Vtáčí pohľad – rozťahnutá textilná strecha chrániaca priestor pred nepriazňou počasia, autorka, 2016

Obr. č. 49: Konanie veľkého trhu s využitím skladacích stolov, autorka, 2016

Obr. č. 50: Využitie skladacích stolov na zostavenie pódia, autorka, 2016

Obr. č. 51: Ulica Kýčerského s pekárenským stánkom, autorka, 2016

Obr. č. 52: Využitie priestoru trhoviska a ulice mimo času konania trhu na hry a oddych, autorka, 2016

Obr. č. 53: Využitie priestoru trhoviska a ulice vo večerných hodinách, autorka, 2016

21. ZOZNAM PRÍLOH

1. Inventarizačná súpiska

Príloha č. 1 – Inventarizačná súpiska

Identifikačné atribúty				Taxačné atribúty				P.a.	Kvalitatívne atribúty											Doplnkové atribúty		
Vegetačný prvok (VP) -typ	Por. č. zloženého VP	Por. č. stromu	Taxon (Rod-druh-vnútrodruhová jednotka)	Výška (m)	Šírka koruny (m)	Báza koruny (m)	Výčetná hrúbka (cm)	Pestovateľský tvar	Vývojové štádium	Fyziologická vitalita	Poranenie kmeňu	Poranenie koruny	Dr.huby, hniloby, dutiny	Chybné vetvenie	Neprítaz. ťažisko a geometr.	Suché časti koruny	Príznaky v koreň.priestore	Jiná poškodení	Biomech.vitalita celkom	Sadovnícká hodnota	Dendr.pot.zloženého VP	Poznámka
S		1	<i>Ailanthus altissima</i>	9	3	0,5	10	V	3	2	1	1	1	1	1				2	3		Nálet, trojkmeň: 5, 3, výmladky, oderky od parkujúcich áut
S		2	<i>Ailanthus altissima</i>	9	3	0,5	15	V	3	2	1		1	1	1				2	3		Nálet, trojkmeň: 10, 5, oderky od parkujúcich áut
S		3	<i>Ailanthus altissima</i>	11	5	3	25	V	3	2	n	1	n	1	1		n		1	3		Nálet , n = neprístupné
S		4	<i>Syringa vulgaris</i>	5	4	2	8	V	4	3		1			1	1			2	3		
S		5	<i>Prunus cerasifera</i>	6	5	3	20	V	4	3	1	1	1		1				2	3		
ST	1	6	<i>Celtis occidentalis</i>	11	7	7	30	V	4	3	1	2	1		1	1	1		3	4	2	
ST	1	7	<i>Celtis occidentalis</i>	11	5	7	30	V	4	3	1	1	2		1	1	1		3	4	2	
ST	1	8	<i>Celtis occidentalis</i>	8	4	4,5	15	V	3	3	1	1		1	1				2	3	2	Dosadba
ST	1	9	<i>Celtis occidentalis</i>	11	5	5	30	V	4	3		2	1		1	1	1		3	3	2	Imelo
ST	1	10	<i>Celtis occidentalis</i>	9	4	4	15	V	3	2	1	1		1	1				2	3	2	Dosadba
ST	1	11	<i>Celtis occidentalis</i>	11	7	5	30	V	4	3	1	1	1	1	1	1			3	3	2	Imelo